

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOVENSTVO,

KTERÝŽ VYDÁVÁ

PŘÍSPÍVÁNÍM

MNOHA DUCHOVNÍCH A UČENÝCH MUŽŮ

JAN VALERIAN JIRSÍK;

DOKTOR V BOHOSLOVÍ, KANOVNÍK VŽDY VĚRNÉ KAPITOLY A
METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA NA HRADĚ PRAZSKÉM,
KNÍŽECÍ ARCIBISKUPSKÝ KONSISTORNÍ RADA A VEŘEJNÝ PŘÍ-
SEŽNÝ NOTÁR, SPOLUZAKLADATEL DĚDICTVÍ SVATÉHO JANA
NEP., SPOLUOD NÁRODNÍHO MUSEUM

atd.

ČTVRTÝ ROČNÍ BĚH DRUHÉHO DVACÍTILETÍ.

Svazek první.

V Praze.

Tiskem c. k. dvorní knihtiskárny, synů Bohumila Haase.

1 8 5 1.

In omnibus charitas.

S. Augustinus.

Pojednání.

Výjimky ze spisů Ludvíka z Granady.

Podáváme váženému čtenářstvu některé duchovní plody, které v našich krajinách českoslovanských buďto posud málo aneb docela neznámy jsou — plody ducha španělského. I naši sousedé Němci posud málo v tomto oboru pracovali, — a co byli sobě osvojili, jako u př. překlady Schlegel-a staršího, Gries-a, Tieck-a, v národ málo ještě proniklo, a jesti na mnoze obsahu belletristického. Z oboru pak bohosloveckého málo, přemálo použito jest bylo. Mimo prací věhlasného Silberta, a v Čechách vydaného spisu Granadova: „Die Lenkerin der Sünder“ nezbyvá mnoho, co bychom jmenovali mohli, že přeneseno bylo z literatury španělské na půdu německou. Francouzové použili mnohem více prací klassických svých sousedů, a nejeden spis výše dočteného osvícence přenesli na půdu svou. Nám však Čechoslovanům světlo Ludvíkovo z Granady téměř ani nezabřeslo, a protož chtěje vážené čtenářstvo naše s tímto výtečníkem aspoň poněkud seznámiti, zde něco z jeho životopisu a pak věrný překlad některých částek knéh jeho, byvsích nám posud nepřístupných, uvozujeme.

Frai Luis de Granada: narozen byl l. P. 1504. v Granadě z rodičů chudých. V pátém roce věku svého ztratil otce, byl přijat do domu hraběte Tendilly před-

nosty zámku Alhambry (el alcaide de la Alhambra) a vychován s jeho syny. Stár 19 let vstoupil do řádu sv. Dominika a sice do Kláštera Santa-Cruz, který nedávno předtím v městě založen byl. Později přeložen do Valencie oddal se náramnou horlivostí libomudrcství a bohosloví. Objeviv znamenité řečnické vlohy zastával v rozličných městech ouřad učitelský v těchto předmětech, až konečně vyvolen byl za převora kláštera Scala-Coeli blízko Kordovy. Zde položil základ k budoucí své slávě. Po 8 letech výhradně kazatelství věnovaných odebral se do Badajoz, aby zde nový klášter pro svou řeholi zařídil. Avšak již tehdy tak se proslavil svou učeností a svatostí života, že kardinal Don Henrique, infant portugalský a toho času arcibiskup v Eboře jej k sobě povolal, ano že, ačkoliv cizozemec, (neb panuje a panovala povzdy ta největší revnivost mezi Španěly a Portugaly) na něj úřad pokrajinského (provincialát) řádu veškerého v Portugalích vložil. Poctěn úplnou důvěrou krále Jana III. a královny matky Donny Cataliny, od nich milován a vážen vzdal se těch nejvyšších důstojenství v Lisaboně, které jemu přechasto byly obětovány. Léta 1572. složil se sebe i onu důstojnost a oddal se úplně v kláštere San Domingo umění kazatelskému a sepisování některých svých knéh obsahu náboženského. Zde dokončil: „*Memorial de la redú cristiana*“ a „*Simbolo de la Fé*“ a yšecky své latinské práce: „*Sermones*“ (6 dílů) a „*Rhetorica ecclesiastica*.“ V té práci 16 let ztrávil, čten ode dvora, milován a navštěvován ode všech mužů proslulých onoho času, nazýván Janem Zlatouštým, za svatého vyhlášen od lidu, skonal dne 31. prosince 1588. v Lisaboně. Mimo oněch spisů pozůstavil ještě v řeči španělské psané: „*La guia de pecadores*“ a „*Meditaciones para los siete dios i las siete noches de la semana*.“ Jednotlivé spisy tyto

převedeny do všech řečí evropských vyšly ve mnohých vydáních.

O tomto cnosti i uměním proslulém muži vynesl jeden jeho rodák, *) nedávno teprv následující úsudek:

Vynikal ctihodný kněz Ludvík svou výmluvností nade všechny krajany XVI. století, a jakožto řečníka musí jej i nynější věk v téže uctivosti míti. V oboru mystiky byl tím, čím byl věhlasný Bosuet mezi řečníky. Nikdy nemluvil spisovatel ascetický o Bohu takovou důstojností a zaníceností jako Granada, jenž se zdá odkrývati čtenáři svému ty nejtajnější stránky Boha samého, nevyzpytatelnou hlubokost jeho úmyslů, a nedostížitelné moře jeho dokonalosti. Hospodin líčen jest ve spisech jeho tak, jak sobě počíná ve všemíru, dáváje všem částkám jednotlivým život i pohybování. Když se postaví mezi Boha a člověka, kreslí živými barvami naši křehkost a opuštěnost, a tu zase Boží všemohoucnost a milosrdenství: když zkoumá jeho neskončenou lásku a naši nevděčnost a zpouru, — tu jest velký, vznešený — nemající sobě rovného. Kdo mluvil s větší mocí a silou o marnosti světa, o hořkostech umírajícího, o ošklivosti hříchu a o ceně cnosti? O krátkosti a bídě života vezdejšího, a o věčných radostech nebeské blaženosti? V stejné míře, jakouž vyvine sličnost a mocnost řeči kastilské — hájí podstatu pravdy věčné, — osvědčuje hlubokost svých citů. Sloh jeho jest nejenom jasný, plynňý, bohatý, nýbrž veškera jeho mluva jest plna ozdobnosti, vybraných a vznešených

*) Capmany (Don Antonio C. y de Montpalau) zemřel 1830. Spisovatel klassický pro rozmanitost a vybroušenost svých plodů v oboru práva, dějepisu a literatury domácí i cizozemské — svou kritikou a slohem. — Mezi mnohými nám pozůstalými spisy jmenuji: „Filosofía de la elocuencia. Londres 1812. — Teatro historico-critico de la elocuencia española. Madrid 1786—94. (5 dílů) odkud tento výňatek pochází.

obrazů, plná nejvyšší ráznosti a jádrnosti. Výmluvnost jeho podobá se zcela oné Jana Zlatoušého: při obou patřiti lze touze ohebnosti, touze jádrnosti, totéž bohatství. S. Ludvík cvičiv se již za svých mladých let v krásomluvě, překonal všechny obtíže slavným prospěchem; neboť nebylo řečníka ze starobylosti, z jehožto ducha on by nebyl čerpal. Ozbrojen všemi pravidly svaté umy a nejlepšími příklady krásomluvy čerpal své práce ze spisů SS. Otců a z Písma Svátého. Kázání kteráž činil, nebyla však sepsána, tak že se jediné jejich slavná památka na časy naše zachovala. Lze souditi z jeho spisů, jaká byla výmluvnost jeho, oživena hlasem a ohněm citů. On kázal nejen co cítil, nýbrž co sám konal; sám všechny cnosti plně, které vychvaloval. Ačkoliv řeč kastilská svým zvláštním bohatstvím, svou líbezností a důstojností se již dříve stkvěla, než Granada ji ušlechtil, zasvětiv ji předmětům nebeským ve svých ascetických pojednáních a zbožných rozjímáních: přece nabyla veliké hojnosti, síly a veleby perem jeko přeplodným a velemocným. Nesčíslné lahodné, zvučné a vznešené průpovědi, v jeho spisech jako zlatá zrnka roztroušené, kdyby se sebraly, byly by vzorem krásocitu a krásomluvy.“ —

V tom smyslu rozebíraje jednotlivé spisy, pokračuje Capmany. My však přesvědčme se již sami, že přepiata není chvála tato.

Poznání Boha.

Ó nejsvrchovanější a nejľaskavější Bože, a králi všech králův, a Panovníče všech panovníkův! Ó věčná moudrosti Otce nebeského! Ty povýšen nade všechny serafiny pronikáš jasností svého oka propasti, a není ničehož, co by nebylo zjevno a odkryto před okem Tvým! Ty Pane, tak moudrý, tak mocný, tak milosrdný, a vše co jsi stvořil, zvlášť pak člověka, kterého jsi

vykoupil, kteréhož jsi Pane nade všecka stvoření postavil, tak nesmírně milující: nakloň nyní tyto přelaskavé oči, a otevři své Božské srdce, abys vyslechl volání tohoto bídného a opuštěného hříšníka.

Pane a Bože můj! nic nežádá mé srdce více, nežli milovati Tebe; neboť není na světě ničehož, co by Tobě více přináleželo, aniž čeho by mně více potřeby bylo, nežli láska tato. Tys mne stvořil, abych Tě miloval; Tys mne učil, že v této lásce záleží všecka zásluha, všecka cnost, všecka slast, všecka volnost, všecko štěstí, všecken poklid, ano konečně vše, co dobrého jest; poněvadž ona jest krátký obsah, v kterém se zavírá všecko to dobré, což jest na světě a velký díl toho, což očekáváme v nebi. Avšak učil jsi mne také můj Spasiteli, že nemohu Tebe milovati, pakli Tebe nepoznám.

Milujeme od přirození, co jest dobrého a krásného: milujeme svých rodičů a dobrodinců; milujeme své přátely a všecky, s kterými nějakou podobnost máme; konečně vše, co jest dobré a dokonalé, jest cíl naší lásky. Toto poznání se předpokládá, aby láska z něho počátek svůj vzala. Avšak kdo mi toho udělí, abych Tebe tak poznal, Tebe, v němžto jediném jsou všecky důvody a příčiny lásky? Kdo jest lepší Tebe? kdo milování hodnější? kdo dokonalejší? kdo více mně Otcem, více přítelem, kdo štědrějším dobrodincem? Konečně kdo jest chotěm našich duší, přístavem našich přání, středem našich srdcí, konečným cílem našeho života, a naší konečnou blažeností nežli jediné Ty? —

Co tedy počnu můj Bože, abych dosáhl tohoto poznání? Jak budu moci Tebe poznati, an nejsem s to Tebe patřiti? Jak budu moci Tebe obdivovati, maje oko tak slabé, a Ty jsi světlo nedostizitelné? — Ano Pane, Ty jsi ten nejsvrchovanější — a vyšším má býti ten, jenž by Tebe dostihnouti chtěl! Kdo mi

dá perutí jako holubici, abych mohl doletnouti k Tobě? Co tedy počne ten, který Tebe nemůže milovati, nepoznáv Tebe? Všecko naše poznání má základ svůj v našich smyslech, jenž jsou brána, kterou obrazy věcí vstupují do duše naší, jejichžto pomocí je poznáváme. Ty však Pane jsi neskonalý, Ty nemůžeš vstoupiti tak ouzkými branami: aniž já mohu obraz sobě tvořiti, jenž by tak vysokou bytost představil. Jak budu tedy moci Tebe poznati? Ó nejsvrchovanější bytosti! Ó nepochopitelná velebnosti! Kdo můž Tebe pochopiti?

Všecka stvoření mají jen konečnou přirozenost a obmezené schopnosti, poněvadž jsi všecky stvořil na počet, váhu, a míru; všem jsi jejich meze vytknul, a všem okázal obor moci jejich. Mocný jest oheň, když hřeje, a mocné jest slunce, když svítí, a daleko se šíří moc jejich: avšak ještě poznávají svůj konec, a drží se mezí, kterých jim překročiti nelze. Proto také může oko naše od jednoho konce k druhému tékati, a věci vnější chápati, poněvadž všecky tyto jsou sevřené a zahrnuté v obor jeho moci. Ale Ty Pane jsi neskonalý: není kruhu, jenž by Tebe obklíčiti mohl: není rozumu, jenž by mohl proniknouti až ku nejvzdálenějším mezím Tvé bytosti, poněvadž žádných nemáš. Ty jsi nade všecky tvory, a nade všecky řády, a nade všecku stvořenou přírodu: poněvadž tak jako neznáš vyššího nad sebe, nemáš také vytknutých mezí své právomocnosti.

Celou kouli země, kterou jsi takovou velikolepostí opatřil, může po moři obejít člověk smrtelník: poněvadž ačkoliv jest převelká, přece ještě tato velikost její jest konečná a obmezená. Avšak Tebe — moře neskončené — kdo bude moci obejít? Věčný jsi u svém trvání, neskončený ve své moci, a nejsvrchovanější ve svém právu. Tvá jestnost nepočala se v čase, aniž se končí na tomto světě: Ty jsi byl přede vším časem,

a vládneš na tomto světě i mimo tohoto světa; poněvadž k životu voláš věci, kterých bylo, i těch, kterých posud nebylo.

Když jsi tedy skutečně tak velemocný: kdo Tě bude moci poznati? Komu bude lze poznati výsost Tvé bytosti: an nemůže nikdo vyzpytovatí svou vlastní nízkost a nepatrnost? Nebylo posud mudrce, jenž by tu duši, kterou živobytí pojíme, jejížto úkony a moc každého okamžení zkoušíme, ve své jestnosti byl mohl poznati, poněvadž ona stvořena jest dle obrazu Tvého, ku Tvé podobě.

An jest tedy taková nejapnost naše, jak budeme moci vznéstí se, abychom poznali onu nejsvrchovanější a nepochopitelnou bytost? Slepý jsem a velmi krátkozraký, abych Tebe poznal; avšak za to vynahradí milost, kde nedostačí má slabost. Není jiné moudrosti, nežli znáti Tebe; není útěchy nežli v Tobě; není jiných rozkoší, nežli kterých požíváme, patřice Tvou krásu a velebnost.

Ještě nás také podporají u poznání Tebe vesmír a všecky stvořené věci: ony nám volají, abychom Tebe milovali, a učí nás, proč Tebe milovati máme. Neboť v dokonalosti jejich ústrojí zrcadlí se Tvá dokonalost, a v upotřebení a požívání všech těchto věcí stvořených láska, kterou k nám chováš. A tak na všech stranách vzbuzují nás všechna stvoření, abychom jen Tebe milovali, nejenom proto, co jsi Ty sám v sobě, nýbrž i proto, co jsi pro nás. Co je tedy Pane veškerý tento svět viditelný jiného, nežli zrcadlo, které jsi postavil před oči naše, abychom v něm nahlíželi dokonalost Tvou? Protož jisto jest, že jako v nebi budeš zrcadlem, v kterém bychom patřili tvory Tvé: tak i zde v tomto vyhnanství oni jsou zrcadlem, v kterém Tebe poznati můžeme. Co tedy dle toho jest celý tento svět viditelný jiného, nežli velká, zázraků plná kniha, kterou jsi

Ty Pane psal a podal k nahlédnutí všem národům tohoto světa, křesťanům ne méně než surovým pohánům, moudrým neméně než sprostým, aby v ní všickni se učili a poznali, kdo Ty jsi? Co budou nyní všechna stvoření tohoto světa tak krásná a dokonalá, nežli výslovné a zřetelné písmo, jenž osvědčuje stkvěle sílu a moudrost svého stvořitele? K jakému cíli budou všechny tvory, než aby kázaly svého stvořitele, aby hlásaly jeho slávu, aby probudily nás z naší netečnosti a ospalosti, aby nás vzbuzovali ku lásce, aby odsuzovaly náš nevděk. A poněvadž Tvých dokonalostí ó Pane jest bez konce, a nemůže býti ani jediného stvoření, kteréžby představití mohlo je všechny, bylo potřebí stvořiti jich v neščíslném množství, aby tak každé alespoň částkou nějakou nám z nich dle své jednotlivosti a způsobilosti na mysl uvádělo.

Tímto způsobem tvorové krásou svou zřetelní hlásají nám Tvou krásu, proslulí svou silou — Tvou silou, svou velikostí Tvou velikostí, svou ústrojností Tvou moudrost, svým uměním Tvou neskončenou vědomost, svou krotkostí a přítulností Tvou laskavost, dobře zřízení a se vším zaopatření Tvou zázračnou prozřetelnost

Zajisté Pane! Kdo takových hlasů neslyší, hluch jest; ten, kdož v takovém zázračném světle Tebe nepatří, slep jest; a ten, kdož takovými důkazy výdanými ode všech tvorů důstojnost svého stvořitele nepoznává — šílenec jest. Zdá se mi Pane, že všechny tyto chyby na nás padají, poněvadž při těch a takových důkazech Tvé vysosti Tebe přece nepoznáváme. Neníť zajisté listu na stromě, neníť kvítku na louce, neníť červíčka tak maličkého, abychom pozorující bedlivě ústrojnost jeho malounkého těla, nespatriili v něm velkých zázraků. Aneb jesti-li některý tvor na tomto světě, a by byl sebe nepatrnější, který by nebyl sám v sobě velikým zázrakem? Jakbychom tedy neměli Tebe po-

znati, patřice na všech stranách takové zázraky, a vsady jsouce jimi obklíčeni? Jak bychom neměli Tebe chváliti a velebiti? Jak bychom neměli rozniceným srdcem k tomu se nesti, abychom poznali mistra z jeho skutků, a oči svých obrátiti, abychom v pracích jeho spatřili jeho dokonalost, a uši svých napínati, abychom zaslechli to, což nám skrze ně hlásá? Pocházejí nám oči bleskem Tvých stvoření, rozkoší nejvyšší naplňuje smysly naše krása a ústrojnost jejich, a náš rozum jest tak obmezený, že se nemůže o stupeň výše vznésti, aby spatřil tam původce vši této krásy, a dárce těchto rozkoší. Nepřipust Pane nejlaskavější takovou nevděčnost a slepotu a neuznalost Tvé neskončené dobroty: nýbrž osvět mé oko, abych Tebe patřiti mohl, otevři má ústa, abych Tebe chváliti mohl; probuď mé srdce, abych Tebe ve všech stvořeních poznal, Tebe miloval, Tobě se klaněl, Tobě díky vzdával, které Tobě za všechna dobrodíní mně jimi prokázaná povinen jsem: nechať nelpí na mně vina, že jsem nevděčným a neuznalým. Neboť proti takovým, jak psáno jest v knize moudrosti, vystoupí co žalobníci v den soudný všechna stvoření světa, poněvadž byli necitelní ku stvořiteli svému. Ano spravedlivé jest, že tatáž stvoření, která nám byla dána k službě naší a k našemu užítku, vystoupí jednou k našemu trestu: jestli jsme se nepřičinili poznati Boha v nich a skrze ně, aniž brali ohledu na jeho úmysly. Ty Pane, jenž jsi cesta, pravda a život, veď mne na této cestě svou prozřetelností; osvět svou pravdou můj rozum, a dej svou láskou život mé duši!

(Introduccion al simbolo de la Fe.)

Velebnost Božská.

Chceš-li člověče jen poněkud domyslit se této nepochopitelné velebnosti, obrať oči své na ústrojí tohoto světa, dílo rukou Božích: na základě účinků můj

žeš z části poznati důstojnost působce. Ve všech věcech znamenati jest prvotní bytost, jisté schopnosti, a přiměřené vyvinutí těchto schopností; a všecko toto jest tím způsobem rozvrženo, že jaká jest původní bytost jejich, taková i jejich mohútmost, a jaká mohútmost, takové i skutečné vyvinutí sil.

Předpokládajíce tuto zásadu, hleď nyní, jak krásný, jak dobře sporádaný a jak velikolepý jest tento svět! Patř, jak naplněn jest nesčíslnými a rozmanitými věcmi, jak na zemi tak ve vodě a povětří, vše utvořeno největší dokonalostí. A tento tak velký a tak podivu hodný stroj světa stvořil Bůh v jednom okamžení, a to sice nemaje látky, z které by byl tvořil, nemaje dělníků, jenž by byli jej podporovali, nemaje náradí, kterého by byl použil, nemaje vzorů ani nákrešů, dle kterých by byl pracoval, nemaje ani lhůty času, v které by počínaje skončil; nýbrž jediným a pouhým pokynutím své vůle vyšlo na světlo toto nesmírné množství a ta rozmanitost všech věcí. A pomni dále, žeby toutéž snadností, kterou tento svět stvořil, mohl stvořiti, kdyby chtěl, tisíce jiných; a představ jich tvořiti, že by mohl toutéž snadností je zničiti a zrušiti bez toho nejmenšího odporu. Nůže, řekni mi tedy, když, jak se předpokládalo, skrze účinky věcí poznáváme jejich mohútmost, a skrze mohútmost jejich bytost: jaká bude moc toho, od kterého všecko toto dílo svůj počátek vzalo? A když tato moc taková jest a tak nepochopitelná: jaká bude bytost, která se poznává z takových účinků? . . . Ta přesahá beze vší pochybnosti všecko oceňování a všecko hloubání.

(Breve memorial del Cristiano.)

Cnost, všeobecné dobro.

Vidíme, an mezi stvořenými věcmi některé jsou způsobné, některé sličné, jiné užitečné, jiné příjemné, a jiné s jinými opět dobrými vlastnostmi, mezi kterými

bývá jedna vždy tím více dokonalejší a vyššího milování hodnější, čím více jmenovaných dokonalostí v sobě zahrnuje. Medle když tomu tak jest, čím více zasluhuje cnost milována býti, v které se všechny dokonalosti nalézají! Neboť jestli se jedná o způsobnost, která věc jest cnosti způsobnější, a která kořen a kořen vsí pravé způsobnosti? Jest-li se jedná o slávu neníli cnost, jižto jsme všecku slávu a vážnost dlužni? Jednáli se o krásu, která věc jest krásnější, nežli obraz pravé cnosti? Jedná-li se o užitek, která věc má větších výhod a nadějí, nežli cnost, jižto dosáhnouti lze to nejvyšší dobro?

Dlouhý věk se statky věčnými jsou v její pravé ruce, statky pozemské a sláva v levé. Jedná-li se o rozkoše: můželi býti vyšších rozkoší, nežli které dává dobré svědomí, láska, poklid, a volnost synů Božích, a utěšení Ducha svatého, co vše kráčí za cností. An tedy člověk baží po slávě a jmenu nesmrtelném: žiti bude spravedlivý u věčné památce, a jmeno bezbožných zahyne, a zde jako prsť se ztratí.

Cnost jest to jediné dobro, které na všechny strany jím slouiti může, a nemá žádné stránky, která by zlou slouiti mohla. Proto také největším právem zvěstoval Bůh spravedlivému ono tak důstojné poselství, obsahu nejkratšího ve slovech, nejbohatšího ve svých milostech, které se kdy člověku dáti mohlo: „Rcete spravedlivému, že vše dobře.“ Rcete jemu, že v hodinu šťastnou se narodil, a že v hodinu šťastnou umře, a že blahoslavený jest jeho život, blahoslavená jeho smrt, a vše co potom nastoupí. — Rcete jemu, že ho v ničem štěstí nemine: v radostech i v žalostech, v slávě, i v hanbě: poněvadž těm, jichž Bůh miluje, všechny věci k dobrému slouží. Reete jemu, že kdyby i celý svět ku zkáze se chýlil, a kdyby i živlové se zvrátili měli, ano kdyby i oblaky na kusy se rozpadávaly;

on že nemá příčiny se báti, nýbrž může směle hlavu pozdvihnouti, poněvadž tehdaž přichází den jeho spasení. Rcete jemu, že vše dobře, poněvadž pro něj se připravuje to největší dobro, všech ostatních jedině, jenž jest Bůh: poněvadž osvobozen jest od věci nejhorší, která se mysliti dá, od společnosti s ďáblem. Rcete jemu, že vše dobře, poněvadž jeho jmeno zapsáno jest v knize života.....

Rcete jemu, že vše dobře, poněvadž cesta, po které kráčí, a pevné ustanovení, kteréhož následuje, na všechny strany k dobrému jmenu slouží: k dobrému pro duši, a k dobrému pro tělo: k dobrému ve spojení s Bohem, a k dobrému ve společnosti s lidmi: k dobrému pro život vezdejší, k dobrému pro život budoucí: poněvadž těm, jenž hledají království nebeské, vše ostatní přidáno bude. A by i pro nějakou časnou věc nevyplývalo mu hned štěstí, v trpělivosti přeckána stane se tím větším štěstím: poněvadž těm, ježto mají trpělivost, ztráta a neštěstí obrátí se v prospěch, namáhání v zásluhu, a boje v korunu vítězství.

(Exhortation á la virtud.)

Útěchu cnostných duší v modlitbě.

...V tomto duchovním cvičení zvláštní rozkoší naplňuje Pán své vyvolené.... Zde u přítomnosti svého stvořitele zpívají a v lásce se sílí, vzlykají a velebí, pláčí a radují se, požívají pokrmu a lačni, píjí a žízni, a se vši silou své lásky namáhají se Pane, aby se přetvořili v Tebe, na kteréhož zraky své obrací s úplnou věrou, kterémuž se koří v největší skromnosti, kteréhož vyhledávají s největší toužebností, a v kterémž se kochají v největší lásce. Tenkrát poznávají ze zkušenosti, že pravda jest, co jsi řekl: „Má radost bude rozhojněna v nich.“... Tenkrát duše, sama nad sebou se podivivši, jak mohly jí takové poklady za

časů minulých bytí tejně, uznavši, že všickni lidé jsou tak velkého štěstí schopni, žádá sobě vystoupiti po všech prostorách a ulicích, a volati k lidem a říci: O blázni, ó šilenci! Kam jdete? Co hledáte? Proč nepospíšíte sobě raději, abyste užili tak náramného štěstí? Zkuste a patřte jak sladký jest Pán: „Blahoslavený muž, jenž doufá v něj.“ Komu zachutnala tato duševní sladkost, tomu se znechutí vše, což pozemského jest, — společnost jest mu vězením, a samoty považuje za ráj, a největší rozkoš jeho bytí s Pánem, kteréhož miluje... Den jest mu nudný, poněvadž hrozi mu svými starostmi, i přeje sobě noc klidnou, aby ji ztráviti mohl s Bohem svým. Žádná noc není jemu příliš dlouhá; ano naopak ta nejdelsí zdá se mu bytí ta nejlepší. Jest-li noc světlá, otevře oči svých, aby spatřil krásu nebes, světlo měsíce a blesk hvězd nescíslných, a rozjímá tyto věci docela jiným okem, a zcela jinou a velmi rozdílnou rozkoší. On jich považuje jakožto důkaz krásy svého stvořitele, jakožto zrcadlo jeho slávy, jakožto tlumočníky a posly; jenž mu zprávy přináší od něho, jakožto živé obrazy jeho dokonalostí a milostí, jakožto dary a závazky, které ženich posílá nevěstě, aby ji v lásce utvrdil a zachoval, až k onomu dni, an si mají ruce pedati, a slaviti ono věčné spojení v nebi. Celý svět jest mu knižkou, která se mu zdá vždy o Bohu mluvit; listem, který jemu milence posílá, a zřejmým důkazem jeho lásky.

(Ibidem.)

J. H.

O příčinách zmáhající se nevěry a náboženské netečnosti.

Při podzimní konkursní zkoušce r. 1849. byla z mravouky položena otázka : *Odkud pochodí zmáhající-se za dnů našich vlastnost u přijímání svátostí, a jak lze jest tomuto zlému odpomoci?* (viz 2. ročník, IV. svaz. stran. 181. tohoto časopisu.) Zajisté důležitá to a hluboko do života sáhající otázka! Co vše na světě rázným krokem ku předu kráčí a „pokrok“ a zase „pokrok“ oblíbeným jest heslem našeho věku, pozoruje se od několika desítek let u věcech svatého náboženství vůbec a u skutečném vykonávání jeho předpisů zvláště nápadná zpátečnost. Především pak zanedbává se za těchto dnů našich užívání těch léků, kterýchž nebeský lékař proti všelikterým méně více jízlivým duševním chorobám v svátosti pokání a v nejsvětější svátosti oltární nejdobrotivěji zůstaviti ráčil. A proto také vůči churaví a postonává pokolení lidské i v poměrech sociálních, a v nejedné věci nemůže ani z místa s tím vyhlášeným „pokrokem.“ Nebo je-li duch nemocen neb churav, může-li tělo bezpečně a hbitě pohybovati se na dráze vznešeného povolání lidského? může-li tou pravou cestou ku předu kráčet a k svému cíli se přibližovati? Obyčejně buďto o kámen nohy uráží, a do jámy padá, anebo jako bezúzdný kůň se plaší, a vše kolkolem poráží a v bláto zašlapuje. Co jest tedy u příčině, že se *vlastnost u přijímání svátostí tak nápadně rozmáhá?* Ovšem krátká jesti odpověď na tuto otázku, a zajisté s pravdou se nemíneme, díme-li že *nevěra a náboženská netečnost našeho věku jest té vlastnosti a nedbalosti příčinou*, a proto myslíme také, že zodpovíme i otázku konkursní, když poukážeme na prameny: A) jak ny-

nější nevěry tak i B) *nynější náboženské lhostejnosti* s udáním přiměřených prostředků proti jednomu každému z jmenovaných neduhů, ovšem z osobního toliko hlediště, jak nám je ukázala vlastní zkušenost a několikoleť působení na vinici Páně.

A) Hlavní a to zajisté ten nejhlubší jak říkáme srdeční kořen, z kteréhož se nevěra vypučila a nyní již v strom nenepatrné výšky vzrostla, jest *chybné vychovávání mládeže*: a) *vůbec* a b) *v sv. náboženství zvláště*.

a) Má-li člověk tím býti, čím býti má na tomto světě — tvorem rozumným a mravným, stvořiteli svému podobným — dobrého a souměrného vychování mu třeba, kteréž v tom záleží, aby se všechny duševní, v útrebách jeho dřímající mohutnosti a síly, jenž jsou: *rozum, srdce, vůle a svědomí*, stejnou a přirozenou měrou vyvínovaly a u svém vzdělávání rovným krokem ku předu kráčely, nejsouc ani jedna ani druhá u vzdělávání zanedbána neb na ujmu druhé pěstována.

Prvé než se světlo rozumu rozkmituje v děcku, vzdělávati náleží srdce probuzováním a šlechtěním krásných a prostomilých citů, by pak v dospělosti bylo člověkem beze lsti a klanu, sprostým jako holubice a mohlo obcovati v sprostnosti a upřímnosti srdce na tomto světě. Bylo-li vychování srdce z mládi zanedbáno, bývá pak člověk nevládným, surovým a nemilosrdným; pouhé však vzdělávání srdce a citův vyvinování uvozuje blouznivnost u citlivůstkářství.

Když se byl rozum v dítěti tak daleko probudil, že dobré a zlé rozeznati jest v stavu, ku vzdělávání vůle přikročiti třeba, k tomu totiž budiž děcko naváděno a přidržováno, aby dobré konalo, byť to i nepřijemné a krušné bylo a zlého se varovalo, třebať to smyslům lahodilo. Zanedbá-li se pěstování vůle, bývá člověk snadno k rozkošnictví přilouzen, an všeliký člo-

věk hned od narození spíše k zlému než k dobrému, spíše ku smyslnému než k duchovnímu se sklání. Přemrští-li se ale vzdělávání vůle a rozum spolu, souměrně se nevzdělává, nejednou se pak stává, že ten a takový člověk těla svého nenávidí a je trýzní, za překážku všeho dobra pokládá a lásku k životu potrací, aneb že aspoň byv záhy k slepé poslušnosti přidržován, svou samostatnost pozbývá a jiným lidem za pouhý mechanický stroj slouží. Přiměřeně však vzdělaná vůle učí člověka, samého sebe přemáhati, nad sebou panovati a tělesným náklonnostem a chlicům slušnou uzdu klásti.

Zároveň s vůlí budiž i svědomí pěstováno, jenž jest nejvyšším soudcem, Bohem samým vštípeným nad každým hnutím a kročejem vůle lidské, — této výkonné moci v člověku. A proto k tomu přihlížeti třeba, by se svědomí v dítěti záhy probudilo, spravedlivý soud pronášelo, dobré chválilo, zlé pak podle zásluhy káralo domluvou a přísným výčitkem. Zanedbáli se vývin svědomí, mívá pak člověk svědomí široké aneb dokonce žádného nemívá, jelikož buď návalem smyslnosti protřeno aneb dokonce zaplaveno bylo. Přemrští-li se pak pěstování svědomí, úzkostlivost a trdomyslnost bývá záhubným toho ovocem. V jaké výstřednosti a přechvaty zaběhli celí národové, pokolení, lidské spolky a na tisíce jednotlivců zanedbaným neb nepřiměřeným vzděláním některé z těchto tří duševních mohutností, dějepis výstražnou raňží ukazuje.

Byly-li ale tyto tři duševní moci: *srdce, vůle, svědomí*, anebo *mravní cít a uvědomění, výkon a soud*, v člověku záhy probuzeny a poněkud aspoň vzdělány, pak směle ku vzdělávání rozumu, této zákonodární moci v člověku a k obohacování toho tak velikého daru Božího všelikterým uměním přikročiti volno. Avšak šetřiti třeba, aby rozum povždy se srd-

cem, vůlí a svědomím asi tak jako s elektromagnetickým drátem ve spojení zůstal, a tyto mohutnosti s rozumem zároveň u vzdělanosti ku předu kráčely. Každá chyba zde učiněna smutné uvozuje následky a přísně tresce pokolení lidské. Pěstuje-li se rozum dříve než ostatní duševní mohutnosti, hned co okřídlený pegasus pryč uhání přes doly a hory, nemaje nížadného držení ani udidla, a pak sotva kdy ku svému domovu se navrácuje, aby vlastním světlem posvětil si do nitra srdce svého. Vzdělává-li se rozum více než ostatní duševní mohutnosti, ruší se tím rovnováha a harmonie v člověku, kteréž mu právě tak jako všudy v přírodě nutně potřebí, aby k cíli svému dostál a k Bohu, vzoru svému, povzněl se; jinak sice podoběn jest člověku, jenžto má příliš velkou hlavu, ostatní však oudy malinké. A to nestvůra jest, a k tomu ještě taková hlava nezdravá, nabubřená a vodnatá bývá, a těžší jsouc ostatních oudů, k zemi se sklání, coby vzhůru k nebesům měla přímo se nésti. — Nemohu se ubrániti, bych i toho zde nepřipomenul, žež laskavý tvůrce v každého jednotlivého člověka položil konstituční zřízení; cit jest probuzení a uvědomění národního — lidského života, rozum jest zákonodárni sněm, vůle ministerstvo a svědomí nejvyšší soud, jemužto podléhá vůle, tento vládní organ v člověku. Ochromne-li aneb zruší-li se jedno z těchto ústrojů jednoho jedinkého celku, hned přerušeno jest překrásné a mistrné dílo rukou Božích, hned v člověku buď libo- neb hrůzovláda, vždy pak hnusná anarchie vyrůstá.

A právě toť jest ta chyba našeho věku u vychovávání. Po osvětě náš věk sice práhne, než domnělou osvětu tuto u vzdělaném toliko a všelikterým uměním obohaceném rozumu vyhledává. Sotva se bylo děcko naučilo dobře mluvit, hned počíná desatero ruk jeho rozum brousiti, umění všeho druhu takřka násilím do

něho cpáti, co zatím srdce, vůle a svědomí zůstávají ladem ležeti, aneb ledakterým nechutným a nezázivným ohryzkem se odbývají. A co může pak z takového chovance býti než suchopárný mudrlant, nevčasný vtipkář, nadutý hrdopejšek a posléze nevěrec, úhlavní nepřítel všelikého zjevení Božího, buď rationalista, atheista, panteista neb kasuista a fatalista, na kteréž totiž bezcestí ho buď jeho stav a povolání neb výstřednost některé z ostatních duševních mohutností byly uvrhly. Toť jest také u příčině že Německo, ač vysokou vzdělaností honosí se, na vrchu nevěry toho nejrozmanitějšího druhu se octnulo; toť u příčině, že i větší část našich učenců nemá víry ani s horčičné zrna. By ten a takový k sv. zpovědi šel, v tom brání mu jeho nadutost a pejcha; aby k stolu Páně přistoupil, jak a kterak mohlo by mu to napadnouti? vždyť mu toto tajemství bláznovstvím jest? — Jak medle bude a může takový svědomí zpytovat, když žádného nemá a také v člověku neuznává? Jak může žel a litost nad svými poklesky vzbuditi, když prázděn jest všeho a proto i tohoto šlechetného citu? když k nižádnému hříchu se nezná, ano snad i cností a hrdinstvím jej nazývá? — Jak medle může života svého polepsiti, když vůle jeho dávno již byla v otroctví hříchu propadla? — A proto také sprostší třída venkovského lidu u přijímání svátostí nejspíše horlivost projevuje, proto že při něm duševní mohutnosti, byť i na dosti skrovném stupni vzdělanosti stály, aspoň stejně a souměrně vyvinovány a vzdělávány jsou byly.

b) Rovněž tak chybné bývalo a až dodnes na mnoze chybné zůstalo vychovávání v *pravdách sv. náboženství*. Ku vzdělávání rozumu mnoho přemnoho cest jest člověku otevřeno; kolik věd a umění na světě jest, tolik také škol k nabytí moudrosti a rozumnosti. Než ku vzdělání srdce, vůle a svědomí jedna toliko

pravá a bezpečná cesta přivádí, zákon totiž Pána našeho Ježíše Krista. První vychování člověka již v otcovském domu má křesťanské bytí, tak aby utlé a nepokažené děcko zákon Páně takřka s mlékem mateřským do sebe vsálo, jej si zamilovalo, nadevšecko ctílo a si ho vážit se naučilo. Neboť co z mládí v srdce lidské se vstíplí, to snadno se ujímá, bujně roste a hluboké kořeny pouští, a jaký směr vykáže se vůli a svědomí v letech dětinských, v tomž pohybuje se pak člověk i v dospělosti; může sice snadno klesnouti avšak zase povstává, může také od pravé cesty poblouditi, přece ale všecek neztrácí se, nýbrž dříve neb později se k opuštěné cnosti opět navrací.

První tedy a základní vychování náboženské položeno jest v ruce rodičů, zvláště pak v ruku pečlivé a útlocitné matky. Blaze tomu, kdo měl nábožnou a křesťansky vzdělanou máter! — Učení Kristovo však bere zřetel i na rozum; ku sprostšímu mluví hlasem přírody v krásných podobenstvích, ku vzdělanému různými a hlubokými důvody; potřebu zjevení Božího v pravdách rozumu nepřístupných avšak srdci na nejvyšších vítaných patrně dokazuje, nížádné svědomité kritiky ani nebojí ani neštítí se. Všeliký nepředpojatý dosti sprostý rozum snadno postihnouti může, že byl Pán Ježíš, již co syn člověka mudrc všech mudrců a filosof všech filosofů ten nejvýtečnější, tak že mu chtě nechtě s zástupem prevolávati nutno: „Odkud tomuto moudrost tato a moc? Zdalíž tento není syn tesařův? zdalíž matka jeho neslove Maria? (Mat. 13, 54. 55.) Odkud mu moudrost tato, když ve školách neučil se? — Zajisté z Boha, původa a pramene vši moudrosti a pravdy. A proto u dalším vychovávání toho šetřiti třeba, aby čím více kdo rozumem prospěl a ve všelikých vědách pokročil, i náboženství Kristovo se mu světleji a důkladněji k rozumu přivádělo, kriticky odůvodňovalo,

jeho krása, praktičnost, souměrnost a úzká spojitost se všelikým jiným uměním ukazovala. Spolu též třeba, by se i vzdělávání v kterémkoli světském umění půdy náboženské nespouštělo, vždy na Boha, cíl a konec všelike vědy a umění lidského potahovalo, na srdce, vůli i svědomí mocně působilo, s nimi ve spojení zůstalo a tak k jejich vzdělání přispívalo, by tím během jeden učitel druhého podporoval a všickni pracovali k tomu jednomu, jehož jest potřeba.

Poohlédneme se ale, jak má se věc v praktickém životu, a jsmeť nevěře dnů našich na stopě.

1. *V otcovském domě* malá částka dítek bohabojného křesťanského vychování dochází, neboť vychování dívčí jest nyní ku podivu zanedbáno. Mnohý venkovan myslí, že děvče nepotřebuje ničehož vědění ani uměti; větší částka městských a úřednických dcerek bývají ke všemu bedlivěji vedeny než k tomu, aby z nich nábožné, cnostné a bohabojné matky byly, ježto by dítky své křesťansky vychovávatí dovedly. Přepjatá sentimentálnost a přepych v oděvu bývají jejich vlastnostmi, trošek hudby, francouzštiny a pak důkladná zběhllost v tanci celým jejich vzděláním, čtení románů hlavní zábavou jejich. A proto při dítkách úřednických nejhůře to bývá s náboženským vychováním, při nich hned doma ku nevěře a pohrdání svatým náboženstvím bývá dobrý základ položen.

2. *A nyní do škol se podívejme, a jak asi tam se to má u příčině svatého náboženství, dobře si všimněme.*

a) *Na venku* jest školství v bídném stavu, pro zvelebení národní školy, pro vzdělání a slušné placení národního učitelstva, pro vychování venkovské chudiny pranicheož se nestalo; tyto důležité věci na zdarbůh svému osudu se zůstavovaly. Byť i byl katecheta svědomitě k své úloze dostál, byl málo který učitel v

stavu vydatně jej podporovati, na srdce, vůli a svědomí dítek působiti, a svému vyučování náboženský směr vykáhati. A což pakli ani katecheta své povinnosti nevyhovil aneb svaté náboženství jediné k paměti a na nejvýš trochu k rozumu obracel? — Třebať byli ale i katecheta i učitel své místo čestně zaujímali, přece málo k místu přivedli, neboť na venku velká částka dítek nemůže zimního času pro nedostatek oděvu, neb pro vzdálenost cesty a nehodu povětrnosti do školy přijíti, an zase na jaře, v letě a na podzim k pasení dobytka se potřebují; prostředky proti tomuto neduhu byly jednak nepřiměřené, jednak málo vydatné a proto nepostačitelné. Obyčejné školní výkazy nikolivěk nebyly a nejsou bezpečným měřítkem vzdělanosti venkovského lidu, tam se uvádějí dítky již mezi školu navštěvujícími, byť do roka jen několikrát a třeba jen dvakrát ve škole byly. Máš katecheta nejednou co dělati, by mnohé dítky jen tak ledabylo a dosti povrchně k sv. zpovědi a k sv. přijímání připravil. Co divu když pak takové dítky ve své dospělosti k sv. zpovědi jíti buď se stydí neb bojí, jsouce sobě vědomy své neschopnosti a nevzdělanosti, aneb že svátost pokání a oltářní zneužívají, a tím synům tohoto světa k ústípkům a k nejednomu nájezdu na svaté náboženství vhodné poskytují příležitosti. — Co bylo však přirozeného neb vštípeného náboženského citu v srdci venkovského obyvatele, to na větší díl robota neb zlý příklad blízkých měst a zde onde pohoršlivých úředníků šmahem podusily. Co týká se úřednických dítek, kladou si to jejich rodielé za hanbu. posílají je do farní školy, byť i sebe pořádnější byla, vydržují si buď pokoutního učitele aneb místního nechávají do domu přicházeti, o náboženství nebývá tu ani číchu ani vidu. A tak bývá to při nich ve věcech svatého náboženství mnohem hůře než při selských ba i podruz-

ských. Úrodné to zajisté pole budoucí nevěry a náboženské nevšímavosti.

b) *Na hlavní škole a na gymnasium* učili jsme se za mého času sv. náboženství z paměti, co a jak stálo vše v knize musilo se slovo od slova odříkati a k tomu ještě v cizím jazyku. Ubohý hoch ani nevěděl co říká, neřkuli aby to mysli pojal a dobře tomu porozuměl. O tom nebylo řeči, by učitel také něco vysvětlil, k srdci přiložil, k životu obrátil aneb na vůli a svědomí působil. V gramatických třídách přednášela se na větší díl mravouka, kteráž se na věrouku nepodpírala, opět se paměť toliko vybrušovala, ani slovo se nevysvětlilo a ku praktickým stránkám praničeho neobrátilo. V páté škole přednášel se a z paměti učil dějepis lidu israelského beze vší vyšší tendencí, a pak musil po každé jeden z nás po přísném výsledku lekce a novém uložení pro vyplnění prázdného času z biblí starého zákona nějakou a to kteroukoli částku ostatním předčítati, což nás mladíky mnohdy pro jeho jak známo nezahalený sloh a smyslnost dráždivý obsah nad míru pohoršovalo. V šesté škole přivozovalo se sice náboženství k rozumu a o důkazech na Božství Kristovo svědčících mluvilo se. Než co platno, když živý a přátelský hlas katechety mrtvé literě života nevdechl, jí krásy a chuti nepřidal a útlých strůnek srdce ani za mák se nedotekl, by tož krásné a božské učení slušně ocenilo a sobě zamilovalo. O liturgice po celé gymnasium ani slovem nestala se zmínka, tak že jsem se o tomto pro každého zvláště pak pro vzdělanějšího křesťana veledůležitém předmětu teprv v bohosloví něco dověděl. Učitel ostatních předmětů o Bohu a sv. náboženství ani slovem se nezminil, na tento základ ani jedinký kamínek nepoložil, za to nám však o pohan-ských mudrcích a hrdinách dosti dlouhá a obšírná penza diktoval a s tím se spokojil, že nás s katechetou v

přísné vojenské kázni držel. Za to si pak ne jeden z nás ve filosofii volně proskakoval, až pak si nohy a vaz polámal a bidně uvízl.

c) *Ve filosofii* obyčejně na liceách se náboženství zase jen toliko čtlo a z paměti učiti musilo. Při tom ohromném množství předepsané látky nebylo ale ani možná, aby učitel náboženství, držel-li se školní knihy, to vše ze strany filosofické důkladně osvětlil a k srdci položil, a školák aby to zažil, v tuk a krev svou obrátil. A tak zase u náboženských věcech vyšel jinoch obyčejně pakli ne s prázdnou hlavou, dojísta s prázdným srdcem ze škol filosofických. A což pobourali-li jiní professoři, co byl zde onde pilný a moudrý učitel náboženství pracně vystavil? Což zbožňoval-li učitel libomudrcství rozum lidský a schvaloval-li nekřesťanské filosofické soustavy? aneb brousil-li učitel povšechného dějepisu vtípu svého o církve, a tak svým posluchačům zošklivil ji? Přiznati se musím, že bych byl ze studií mnoho víry do života občanského nepřinesl, kdybych si byl bohosloví neyměřil za své budoucí povolání, a snad i ten trošek byl bych potratil, co jsem z otcovského domu věnem dostal.

d) *Na fakultních studiích* se náboženství nepřednáší, ačby se i tam ještě přednáseti mělo, ješto nemůže se náboženské vzdělání tam se učících jinochů již na ukončené pokládati, proto že i jejich vědecké vzdělání ukončeno není. a náboženství se všelikou vědou co sestra, co přítelkyně a průvodkyně stejným krokem má kráčet ku předu. Tak se rovnováha u vzdělávání rozumu ruší a škodlivé jednostrannosti příčina se zavdává, kteráž k nevěře cestu razí. Jak prospívalo by fakultním studentům, kdyby se den co den o tom přesvědčovali, že věda, kterouž sobě za cíl budoucího svého působení ohrali, z Boha vychází a opět k Bohu vede, že jest s Božím zjevením v úzkém spojení, že bez

náboženství nelze ani dobrým lékařem ani poradným právníkem býti! Jak by prospívalo, jednotlivá odvětví všelikteré vědy rozebrati a s učením Kristovým porovnat, a pak z tajemství v přírodě na tajemství v náboženství uzavíratí a upozorňovati! Aby učitelové na fakultách na základ náboženský své předměty stavěti a dle toho přednášky pořádali, stává se tuším pořádku.

A nyní nebude nesnadno uhoditi na dobré prostředky proti široko daleko rozžírajícímu se neduhu věku našeho — proti nevěře. Jsouť pak:

1. By se lepšího domácího vychování dítek docílilo, bylo by ku přesnému křesťanskému odchování děvčat dle potřeb rodu a stavu dobrý pozor obrátiti. K tomu by rozmnožení a dobré uspořádání dívčích škol a zaražení přiměřených ústavů pro dívky dobře posloužilo, než by samy matky svých děvčat dobře vésti a vychovávatí dovedly.

2. Budiž o křesťanské našim časům přiměřené vzdělání a odchování národního učitelstva postaráno, aby netoliko dobrými učiteli, ale i křesťanskými vychovateli venkovské mládeže byli, čehož převeliká potřeba se také již Bohu díky poznává. Při tom nechať se spolu učitelstvu slušné vyživné vyjedná.

3. Na venku zvláště v horách budiž počet škol rozmnožen, chudým dítkám budiž navštěvování školy umožněno, dítky pro pasení dobytka škole odcizovati přísně zakázáno, nezdárným, bohaprázdňým rodičům buďtež dítky odňaty, a buď na jejich útraty aneb obecním nákladem dobře vychovávány.

4. Na hlavní škole i na gymnasium buďtež katechetové netoliko co učitelové náboženství, ale co skuteční spiritualové svých chovanců postaveni, tak aby vyjímaje matrik celý ostatní pastýrský úřad při nich vykonávali. Tím by ku svým žákům v poměru více otcovským stáli a na srdce, vůli a svědomí blahoplod-

něji působiti mohli. Na gymnasiích bylo by dvou spirituálů, jednoho pro třídy nižší a druhého pro humanitní třídy a liceálku potřebí. Co do přednášek bylo by dle mého zdání nejprospěšnější, by se na hlavních školách dobrý katechismus vysvětloval a zvláště k srdci, vůli a svědomí laskavě a přívětivě přivozoval. V nižších třídách gymnasiálních mohla by se posloupně populární dogmatika, jakéž Bohu díky již máme, ve spojení s mravoukou k rozumu i srdci přivozovati, tak aby dilo to v tomž čtveroletí se ukončilo. V humanitních třídách bylo by dobře, svaté náboženství na historickou půdu stavěti a důvody o pravdivosti a Božství Kristova učení vědecky předkládati, a v liceálkách filosofii a kritiku Kristova náboženství skumně přednáseti. To by však musilo sloužiti za pravidlo, by se každé třídě co možná jen po skrovnu látky k učení vykazalo a příruční náboženské knihy aby stručné byly, by měl spiritual času, věc důkladně a jadrně vysvětliti, k rozumu i srdci přiložiti, a chovanci aby měli dosti času přednesené jak náleží zažiti, v krev a tuk obrátiti, a pak aby měli příležitost sami více mysliti a z přednášek doplňovati, než z paměti se učit. Nedělní exhorty věku a vzdělanosti chovanců a pak co možná náboženským přednáškám přiměřené, upřímně a přátelsky přednesené, k srdci položené a do života sahající zajiště by se s dobrým účinkem neminuly.

5. Aby na každé fakultě byl zvláštní spiritual zřízen — muž prakticky vzdělaný a nábožný, učený a moudrý, skromný a vlivný, kterýžto by dovedl získati si důvěru, lásku a vážnost svěřenců svých a byl jim přítelem a rádcem. Náboženské přednášky musily by spočívati na základu vědeckém, historickém, filosofickém, kritickém; musily by neustále k budoucímu povolání učenců směřovati a po celé fakultní studium moudře rozděleny býti. Stačilo by, aby se nábožen-

ství v každé třídě hodinu toliko do téhodne přednášelo, by spiritual měl času k nedělním exhortám náležitě se připravit, nemocné chovance navštěvovati a zdravým na každé požádání dobré rady udělovati. Zkouška by se též jen jedna ze všech roků odbyvala, tak by učenec celek náboženské vědy v souvislosti přehlídl a z toho pro život užitek měl. Dověřím se, že by takové zřízení předobré ovoce přinášelo.

6. A pak bylo by třeba, aby i ostatní učitelové své přednášky, na půdu křesťanskou zakládali aneb aspoň, byli-liby jiného než katolického náboženství, k Bohu, začátku a konci všeliké vědy, potahovali. Pro učence evanjelického, jakož i židovského náboženství mohl by se pro všechny fakulty jeden toliko spiritual ustanoviti.

B) Hlavní pramen *náboženské netečnosti a lhostejnosti* tkví v předešlém, Bohu díky již kleslém *absolutismu*, kterýžto vše velikou silou k sobě přitáhl, železnými okovy k sobě poutal a všechny stavy a třídy obyvatelstva dle těla i ducha v poručenství udržoval. Tím bylo obecenstvo přirozeným během v hluboký spánek ukolíbáno, a ve všem vsudy a proto i v náboženství nevšímavým a lhostejným učiněno. Neboť kdo medle o věci přemýšlí, o ni rázně se zasazuje a horlivě k srdci ji přikládá, jestliže nemusí aneb dokonce nesmí? Patrná nouze a blízká potřeba k podnikavosti, přičinlivosti, horlivosti a důmyslnosti ducha vybízí i přidržuje; nemá-li se voda zkaziti a shniti, nechať v nepřetržitém pohybování udrží se. Co se tkne lhostejnosti a nevšímavosti k sv. náboženství, zavdala k ní příčinu za předešlých absolutních časů:

1. *Zleněná samostatnost církve.* Neboť nelzeo církvi samostatně se pohybovati, dle potřeb času a ducha lidského se vyvinovati a přiměřených prostředků se uchopiti, ježto byla od státu co děcko na

vodítkách držena, nedůvěřivě střežena a k politickým záměrům užívána. Spojení provincialních církví s viditelnou svou nejvyšší hlavou bylo obtíženo, svazek metropolitní byl násilně přetržen, blahodějný církevní ústav provincialních a diécesálních synod zrušen, jednotlivé diécese byly nad míru rozšířeny, s nižším duchovenstvem o věcech pastýřských nebrala se porada, a tím bylo duchovenstvo z účastenství ve správě a řízení církevním vytištěno, čímž se páska mezi biskupem a kněžstvem znamenitě uvolnila. Mohlo-li jinak přijíti, než že také od té doby počal církevní život ochabovati, an jeho žily moci státní byly podvázány? — Co divu, že strom církve počal krnětí aneb aspoň svou bujnost a živost potráceti, když byl z obvyklé své půdy na pole jinorodé a naskrz nepřiměřeně přesazen! — Jako byl každý jednotlivý biskup sám o sobě postaven, tak i každý jednotlivý pastýř osamotněle pracoval; a jako každý biskup svou diécesi u nepodstatných věcech podle svého vlastního náhledu řídil, tak i každý pastýř dle svého více méně dobrého zdání spravoval osadu svou. Byliť pastýřové duši jak vyšší tak nižší jako stádo rozptýleni, každý svou cestou ubíral se. Tím se stalo, že nemohli odolati vlkům v stádo Kristových oveček se vtírajícím, tím duch tohoto světa nejednoho pastýře se zmocnil, tak že vlastního blaha více vyhledával než království Božího, a že na výsluní lidské přízně, cti a vezdějších požitků rád vyhříval se; tím vloudila se záhubná porůznost do církve, praxis od theorie se lišící, a lhostejnost a vlažnost i mezi duchovní pastýře. Jeli však sám pastýř lhostejný, možnoli, aby osadníci jeho byli horliví? Dá-li se zřídka kdy ve zpovědníci viděti, bude neb může ji obstupovati stádo jeho? Umí-li si to tak zaříditi, že dosti veliký zástup kajících v několika okamžicích vyzpovídá aneb lépe řečeno od-

křivuje, nemusí-li tento blahonosný ústav zevšedněti a v lehkost zaběhnouti? A byť i pastýř horlivým byl ve všeliké správě duchovní, vidí-li však že ho nikdo nepodporuje z bratří jeho, že samojediný stojí v poli proti nepříteli, kterémuž odolati nemůž, že se jen s nevděkem a nenávistí tohoto světa setkává, nebude-li konečně umdlévati ráme jeho a na mysli malatněti? Příkazy a rozkazy s hůry, buďtež si jak chcete přísné, málo prospívají, není-li vůle dobrá a ochotná, svatou horlivostí roznícená. Úřad duchovního pastýře jest na větší díl věci svědomí, zákony dá se sice robotnictví, nikoli pak pravá duchovnost vynutiti.

Jiná příčina lhostejnosti u víře jest: 2. *ztenčená samostatnost obcí*. Zrušením zemských sněmů ztratil pravověrný lid spolu všecken vplyv a vše účastenství v zevnější církevní záležitosti; od té doby buď o nic nebyl tážán, nébrž toliko k povinnostem přidržován, čímž se v něm nechuť proti víře samé urodila, anebo se mu všecko od vlády zaopatřilo aneb také dokonce ničehož nespůsobilo, aneb jen leda bylo za veliký a drahý peníz ze zádušního jmění opatřilo. Tak si lid církevních věcí ani nepovšimnul, proto že nesměl, proto že prázdného účastenství v nich nebral. A chtěl-li přece ten onen věřící cosi nábožného podniknouti a do života uvést, o jaké tu překážky zavadil? u kolika instancí musil se o povolení doprošovati? To naplnilo lid nechutí, následovati vnitřní puzení srdce, až pak lhostejnost k samému náboženství v něm se urodila. — Náboženské spolky a jednoty byly jako všecko ostatní spolkování zapovědiny, všeliká bratrstva byla zrušená. Tím stalo se, že stál lid též nápodobně osamotnělý, od svých pastýřů oddělený, a že duch lásky, pobožnosti a horlivosti v něm oslábl, nemaje v svém středu ani vzoru ani hudička k roznícení náboženského zápalu; každý jednotlivec byl jen pro sebe živ, obracel

nřetel svůj ku světu a k jeho marnostem, láska k vlasti, k národnosti a k otcovské víře v něm ochabla, sobectví zvítězilo, lhotejnosti a nevšimavosti ku všeobecnému dobrému široká brána se otevřela. Nápadné jest, že od času císaře Josefa, tohoto velikého, avšak o celých sto let dříve narozeného, v své činnosti a horlivosti překypujícího a proto tak často chybuujícího mocnáře se vlastně doba náboženské vlažnosti a netečnosti počala. A nebyl-li to právě tento císař, kterýž církvi jak učíci tak věřící svobodné pohybování nad míru obtížil, všeliké užší spojení přerušil a vše svému žezlu podrobil? Od té doby velmi málo podnikli jednotlivci v duchu Kristova učení ve prospěch chudiny, mládeže, nemocných a jiných nábožných křesťanských ústavů. I není-li zřejmým důkazem, že starý absolutismus lhotejnosti a nevšimavosti u víře dvěře otevřel? —

Nemenší příčinou lhotejnosti náboženské byla též: *3. všemohoucnost byrokracie*. Žel v každém absolutním státu mnoho vyšších i nižších úředníků ku správě a řízení nevolných poddaných a mnoho dohlídačů k udržení pořádku jest třeba, kteříž se podobají Jakubovu řebríku od země až vzhůru k nebesům sahajícímu, věc jest docela přirozená. Než co dělává toto mnozství úředníků? Bdějí nad pravým a dobrým pořádkem? Starají se o blaho celku i každého jednotlivce? Přihlížejí k ostříhání stávajících zákonů? — Nikoli, aspoň ne vřdycky; v kancelářích sedí uzavřeni a piší a při tom zcela líbovalně sobě počínají, trůn čínskou zdí obeknavše sami dle chuti a libosti panují. Od té doby co počalo se mnoho psáti, začalo se málo jednati, za to ale více lháti, an papír jest trpělivý a jako ryba němý. Zdáliž neměli jame za starého absolutismu věk papírový a ingoustový?*) A jak medle působila byrokracie na církev? jak se chovala k ní? —

*) Není tomu, bohužel, až posud jinakě.

Red

Tak blahodějně a vlídně, že se utvořilo přísloví: *Dixit laicus clero, nunquam tuus amicus ero.* My v Rakousku nemůžeme si stýskati, že by císař Pán církvi a svatému náboženství byl nepřál. To dosvědčují mezi jiným i ty krásné zákony čistoty mravů, obecní kázně, služeb Božích, hospod a musik a t. d. se týkající. Bdělo-li se ale nad ostříháním zákonů těchto? — Rychtář v obci vesnické, první to a bezprostřední představený, byl pátým kolem u vozu, chodil k řízení na úřad, by se robotního rozvrhu na příští týden dověděl, na ostatek se ho nikdo netázal, a sám neměl pražádné moci, a proto také v své obci ani za mák účinnosti. Byl-li přece tak horlivým, že některý mravní nepořádek úřadu ohlásil, byl obyčejně zkrátka odbyt, tak že podruhé ani ceknouti se neosmělil. Ne lépe se dařovalo farářů. Zadal-li k úřadu stížnost proti některé nešvare v osadě své, buď se ničehož nepředevzalo, aneb zavedl úředník ku vlastní záštitě protokol, a věc zůstala při starém. A pakli několikráte stížnosti byl zadal, aneb dokonce proti nezákonnosti v odbývání musik vystoupil, byl za přepiateho a nepokojného položen, a třebať i u vrchnosti — svého patrona, v obvyklé každoroční konduítě co její nepřítel, a škůdce propinačního důchodu osočen. Pak měli také patrimoniální úřadové tu velikou vadu do sebe, že i na tom největším panství jedinký toliko politický úředník byl ustanoven, kterýž spolu vrchní dozorství nadevšemi vrchnostenskými dvory a úřady vedl. Nebylo ani možná, aby k této dvojí nadmiru rozsáhlé povinnosti dostál, ponechal tedy obyčejně politické řízení libovůli svého staršího písaře. A tak měl duchovní pastýř svázané ruce, visel od milosti úředníka neb páně kancelářského; a jestliže ku krajskému úřadu podal, co se doma poříditi nechtělo, tuť teprv z bláta do louže zabředl, perem se

sice vše vyrovnalo, v skutečnosti pak všechno při starém zůstalo a nepřátelství páně vrchního neb direktora bylo faráři nezbytně na krk zavěšeno co osličí žernov. Ne lépe se dařilo konsistořím u krajských úřadů a zemského řízení. Tuť ovšem musila horlivost duchovního pastýře ochromnout. A o této malomocnosti svého duchovního pastýře lid předobře věděl a proto jeho pokárání málo si všimal, jej pranic se nebál a tím poznenáhla k svatému náboženství lhostejným učiněn byl. Nad to vše předcházivali úředníci a jejich písaři lidu u věcech svatého náboženství na větší díl nechvalným příkladem. Co divu pak, že ne jeden venkovan, byv nakažen tímto zlým příkladem a od přirození jsa náchylen dle vyšších se řídit, vykonávání a veřejné vyznávání svatého náboženství za známku sprostoty a nevzdělanosti pokládal a za ně se styděl, chrám Páně navštěvovati, slovo Boží poslouchati a svátosti přijímati zanedbával. A tím jest to také, že tato nedbalost větší jest tam, kde více patrimoniálních úředníků bydlí, než na místech od úřadů oddálenějších.

A pak nebyl-li sám duchovní pastýř v byrokrata přetvořen? Od několika desetiletí tak mnoho psárství připojilo se k duchovní správě, že dobrou čtvrtinu času pohlcuje a ostatním pracem ukrádá. Po-
vážíme-li, jak mnoho kancelářské práce se nyní od pastýře žádá a jak rozvětven jest úřad jeho, není se věru čemu diviti, jestliže mu nezbývá času k důležitějším pracem svatého povolání jeho, jako jest ku příkladu navštěvování nemocných ve vzdálenějších obcích a slyšení svatých zpovědí. Žeť pak zběžnost u vykonávání kteréhokoli náboženského výkonu jen v lehkost jej uvádí a vlažnost a nedbalost za následek mívá, jest věc dokonce přirozená. A pak již tím, že byl duchovní pastýř tolikým písařením úřadnictvu při-

raděn, aneb lépe řečeno podřaděn, v nejednom ohledu mnoho na vážnosti a důvěře ztratil, a tím v své účinnosti znamenitě zeslábl, což ovšem zase i při osadnicích nemálo k oslabení horlivosti přispělo: slovem, jest pravda pravdoucí, že co se na faře nad potřebu psáti začalo, méně na vinici Páně se pracovalo a také více pracovati nemohlo.

Posléze ku vlažnosti u víře v absolutních státech vhodnou příležitost podalo: 4. *nadršování jednomu náboženství a potlačování všechněch ostatních.* Jest sice pravda, že jednota víry a národnosti jest pevnou podporou trůnu; než chtíti kterýmkoli násilím tuto jednotu vynutiti, byl velmi odvážlivý a nebezpečný krok neblahé politiky starých časů, kterýž obyčejně opačně působil, vyvodě právě to, co nechtěl a zameziti obmyslel. Co do náboženství, musí pravda sama sebou zvítěziti beze všeho světského vlivu; neboť podobno jest království nebeské kvasu, kteréž vzavši žena skryla ve třech měricích mouky, až všecko zkysalo (Mat. 13, 33.) beze všeho hluku a přičinění lidského. Kdy medle bylo křesťanstvo silnější, než když mělo s četnými nátlaky a zjevnými nepřáteli bojovati? Upustili sice mocnářové od branného násilí v časech pozdějších, uchopili se však jiného násilí, by jednoty u víře docílili: nadali totiž náboženství, kteréž sami vyznávali, mnohými právy a nevšedními výsadami, jinověrcům pak u vyznávání náboženském kladly se v cestu velké překážky. Takové přednosti požívalo v dědičných rakouských zemích katolické náboženství, bylo totiž panující a ostatní křesťanská vyznání byla toliko trpena a i v občanských právech znamenitě ztenčena. Přestup od katolictví byl nad míru obtížen, přístup ale velmi usnadněn; církve katolická mohla sice do svého lůna nových údů volně přijímati, než na opak nezdárné a pohoršlivé syny ze svého středu vylučovati, v tom

neměla ruky svobodné. Tím stalo se, že se během časů urodil valný počet na oko toliko katolíků; tak se stalo, že se nejeden lehkovážník pro vezdější zisk a naději vezdějšího štěstí dle jmena ku katolictví přiznal, tak jak se nyní odbojní maďarští uprchlíci přiznávají k mahometanství; tak se stalo, že tato podpora světského ramene ukonejšila do spánku a hříšné nečinnosti jak strážce na Sionu tak i bojovníky v řadách katolických právě tak, jako se přihází vojsku, když se nemá nepřítele co báti; tak se stalo, že se mezi katolíky málo po katolické pravdě bádalo a že málo kdo z vnitřní přesvědčenosti svou víru vyznával; tak se stalo, že v nejednom katolickém srdci k vyznavačům ostatních potlačených vyznání cit útrpnosti probudil se na ujmu jeho vlastního náboženství (neb co jest útrpnost jiného než první krok k příchyllosti a náklonnosti?) a že se křesťanští jinověrci katolické církvi tím více odcizovali a ji v ošklivost si brali, čím více pod státní mocí potlačováni byli. Při tomto nestejném postavení a nerovném boji klesal den co den více vnitřní život v katolické církvi a původní síla její značně v Rakousku mizela, an zatím vlažnost a lhostejnost u víře se množily. Máť se věc s náboženstvím právě tak jako s bylinou; čím více se mu hová a nadržuje, čím bujnější půda se mu vykazuje, tím méně ovoce přináší; mírnou volnost a neobmezenou dobrou půdu sice si libuje a dobře se v ní daří, však nadvládnictvím jen bují, do výšky žene, mnoho sice ratolestí ze sebe vydává, ale málo, velmi málo chutného a trvanlivého ovoce přináší. —

A nyní také své zření k přiměřeným prostředkům proti náboženské vlažnosti a lhostejnosti obraťme. An starý absolutismus vzal za své, jest se nadíti, že šťastně provedení a do života uvedení ústavních zásad poskytne nejúčinnějšího léku proti dotčenému

neduhu. Neboť vším právem doufati a očekávati můžeme: *)

a) *Že bude samostatnost a patřičná volnost i katolické církvi navrácena*, aby se na poli svého povolání svobodně pohybovali, sama ze sebe vyvinovati a všech duchovních prostředků k svému rozkvětu užívati mohla. Pak opět do života vejde úzké spojení všech oudů církve s viditelnou nejvyšší svou hlavou, pak opět z hrobu povstanou synody provinciální i diécesální a veškeré duchovenstvo — vyšší i nižší — k novému a bujarému životu probudí se, a sice biskupové přesvědčením, že kněžstvo jest s nimi jedno tělo a jeden duch, a kněžstvo vědomím, že jest od biskupa vlídně slyšeno a laskavě k srdci přivínuto. An ale za dnů našich diécese jsou tak rozlehlé, že nelze bude každému kurátnímu knězi v synodě účastenství míti, bylo by třeba, aby se před diécesální synodou vikariátní porady a konference konaly a pak v určitých dobách opakovaly. Tu by se mohli pastýřové a kooperátoři o předmětech od biskupa pro synodu vytknutých a pak o zvláštních potřebách svého strídnictví bratrsky poraditi a pak synodu výborem dvou neb tří bratrů svobodně vyvoleným obeslati. Měly by tyto konference také to dobré do sebe, že by se jimi více jednoty u vykonávání pastýřského úřadu a větší svědomitosti v šetření a ostrihání stávajících zákonů docílilo, an by jeden pastýř druhého radou podpíral a i také pro libovolnost v úřadování bratrsky pokáral a k zodpovídání potáhl, zvláště kdyby se v každém vikariátu disciplinární soud zřídil. Tak by se vespolek sesílili a bratrskou láskou v úřadu střežili. — Propuštěním církve na svobodu nepotřebuje se vláda „*státu v státě*“ báti, nébrž právě odtud může pro trůn tu nejjistější podporu očekávati. Neboť mimo to, že

*) Toto pojednání bylo psáno na konec roku 1849.

se povolání církve od záměru státu znamenitě liší, mimo to, že církev jsouc bezbranná meče toliko slova Božího užívá, mimo to, že stát má dosti prostředků pohotově, jednotlivým vždy možným přechvatům toho onoho církevního služebníka rázně se opřít, mimo to, že církev jako kterákoli jiná společnost ve svých vzdějných záležitostech zemským zákonům podléhá a údobí její, jak věřící tak i učící, občané jsou zákonům a pořádku podrobeni; nad to vše církev se státem tak splývá, že se vespolečně potřebují a vespolečně podporují, tak že jeden bez druhého nemůže obstáti. Rozkvět svobodnomyslné vlády zvelebují církev, a zkvětání církve vládu upevňuje a sílí. —

Od ústavní vlády lze též očekávati: b) *prospěšnou volnost a samostatnost obcí*. Budou-li věřící na zemském sněmu ve svých poslancích v zevnitřním řízení církve a v uspořádání jejích počasných záležitostí účastenství míti; budou-li jednotlivé obce v těch věcech hlas míti, kteréž přímo ku zvelebení kázně a mravopoctnosti v obci směřují, a škol, ústavů pro chudé, správy kostelního jmění a kostelních staveb se dotýkají, nelze pochybovati, že si pak také náboženství více všimati a své víry již pro svůj počasný prospěch horlivěji se ujímati budou. Zarážení a dobré vedení jednot a spolků k oživení víry a dobrých mravů — Jednoty katolické, a pak zavedení soudů z mravů v jednékaždé farní osadě, nemálo by přispělo k probuzení ducha křesťanské horlivosti a k vymýcení náboženské netečnosti a nevšímavosti. Pak bude také při menším obvodu obcí snáze k dobrému vychování dítek a ku mravům a kázni přihlížeti a nad ostříháním vydaných zákonů bdíti, než to při mnohých patrimoniálních úřadech pro nesmírnou rozsáhlost jejich možná bylo. Konečně zdá se mi také velmi vhodno býti, aby se při zřizování obcí pokud jen lze také na farní

osady bral zřetel, aby farním svazkem spojení občané také v obci svazek vešli, a jeden duch i jedno tělo učinění byli. K tomu však bylo by bedlivě přihlížeti, aby farní osady okrouhlejší tvárnosti nabyly, neboť jest to v hornatějších krajinách, pro menší jejich lidnatost již bez toho rozlehlých a velmi obtížných, takměř obvyčejem, že mnohé dědiny, některé fare velmi blízké, přifařeny jsou k jiné dvakrát tak vzdálené na ujmu pozeňnané duchovní správě, an vlastní farář jak sluší a patří je nezná, proto že po celý rok k němu na služby Boží nepřicházejí, a ten farář, ku kterému do kostela chodí, tím méně je znáti může, an nemá s nimi co činiti. Občané takových vesnic jsou jako ovce bez pastýře, a proto také na větší díl u viře, v kázni a bázni velice zanedbaní a zpustlí. —

Udělením ústavního řízení také snad s Boží pomocí klesne: c) *všemohoucnost byrokracie*, a bude se snad více jednati než psáti. K tomu nemálo přispěje rovnoprávnost před zákonem, zřízení státních úřadů, jak správních tak soudních, slušný plat úředníkům vyměřený, pak neocenitelná veřejnost, jako i uvolněný přístup k těm nejvyšším instancím, k ministerstvu i k samému císaři Pánu. Tak bude každý k tomu poháněn, aby k své povinnosti věrně a spravedlivě dostál a stávajících zákonů svědomitě šetřil. Valná částka písaření, od politických úřadů na faráře vložená, mohla by se svým časem na komunální úřad vznést a toliko pod kontrolu farářovu postaviti, aneb mohl by obecní písař duchovnímu pastýři v té práci pomáhati. Že budou veledůstojné konsistoře v tom se své strany duchovním pastýřům co možná ulehčovati, o tom není ani té nejmenší pochybnosti. Pak bude moci všeliký duchovní pastýř pilněji vinice Páně si hleděti a celou mysl k jejímu rozkvětu přihlížeti. Naši pak povinností bude, k tomu přihlížeti, by se všeliký zákon svě-

domitě ostříhal a plnil, jinak bychom v krátkém čase tam zase se octli, kde jsme byli za neblahého starého času.

A posléze i: d) *svoboda a rovnoprávnost náboženská* k probuzení církevního ducha a roznícení náboženské horlivosti nemálo pomáhati bude. Neboť bude tak kněz i nekněz v stálé činnosti držen, k spasitelné činnosti vybídnut, ku bdění a opatrnosti přidržen, privykne na svých vlastních nohách státi a choditi, svým vlastním přesvědčením se řídit, na svou duchovní sílu se spoléhati, duchovní zbraň nositi a proti všelikterému nepříteli statečně bojovati. A kde ctný boj, tam jistě vítězství! —

Silně doufám a dověřím se, že církev Kristova docela jinou tvář na sebe vezme, až bude ústavní zřízení do života uvedeno a jak náleží ustáleno; v duchu vidím choť Kristovu mladnouti, novým a bujarým životem okřivati; vidím, jak nynější vlažnost a netečnost náboženská do hrobu klesá a křesťanské horlivosti místo postupuje. Ó! kýmby mi bylo také popráno, dočkati se té přeutěšené chvíle, spatřiti potěšení Israelského, kteráž Bůh k oslavení své choti připraví před obličejem všech lidí. Prozatím pak nepřestávám se modliti, a za to Boha prositi, aby „všickni věřící byli naplnění známostí vůle Boží, ve vši moudrosti a rozumnosti duchovní, aby chodili hodně Bohu ve všem se libíce, v každém skutku dobrém ovoce vydávající a rostouce v známosti Boží.“ (Kol. 1, 9. 10.)

O z p o v ě d i.

Kristus Ježíš, který pouhým slovem tělesné i duševní zdraví nešťastným navracel, viditelně mezi námi neobcuje; ale uzdravující lék svůj, prostředek k očištění svědomí, k upokojení srdce, k smíření se s Bohem, k dosažení života věčného pozůstavil nám po sobě, a sice ve svátosti pokání. Hlavní částka svátosti pokání jest zpověď; a poněvadž bývá právě ona kamenem urážky jinověrcům, učinili jsme si ji předmětem pojednání, dokázati chtěje její potřebu.

1.

Zpovídati se, povídati na sebe, z hříchů se vyznávati, snášeti se s rozumem a zpověď jest v těch nejhlubších hlubinách lidské přirozenosti zakotvena.

Každý člověk jakési puzení v sobě znamená, což ho k tomu má a nabádá, aby se někomu svěřil s tajemstvím, které ho tíží, a nechať jest zevnitřním nebo vnitřním bolem sevřen, potřebuje přítele, jenžby ho vyslyšel, těšil a vedl. Máli zaludek jedu v sobě, kormoutí se, napíná, nutí se, aby jej ze sebe vyvrhl. A toť jest pravý obraz srdce, jehož nepravost otrávila. Trpí, jest v nepokoji, rmoutí se, až přítele najde, v něhož se důvěruje a jemuž se vyzná. V takovém to dobrovolném, upřímném vyznání leží jakás moc smírující a sladká naděje omilostnění. To vidíme u matky, která své dítě při mlsání dostihla; vidíme to také u soudce, který na své soudní stoličce zločince vyslyší. Matka dítěti odpouští, když na se opravdivě povídá; i soudce se zločincem útrpnost cítí, vida an se přiznává. Ano stává se, že zločinec svědomím hnán i nepotrestáním zhrzí, jehož by mlčením a zapíráním docílil. Jakýsi tajný pud, který přemáhá pud k zachování sebe,

má jej k tomu, aby trest hledal a zákonu zadost učinil, aby spravedlnost s sebou smířil a pokoje vnitřního opět nalezl. Ba v těch případnostech, když ani svědků ani mučírny ohávatí se nemusí, sám se udává a volá: Já jsem to, který provinil; já jsem to! Zdá se, že v dobrovolném a upřímném vyznání něco jest, což napomáhá, obnoviti počestnost a mravnost ve člověku. Jako každá nepravost spolu příčinou k spáchání jiné zavdává, tak bývá dobrovolné a upřímné vyznání příčinou polepsení, an tak studem tvář poleje, lepší cit v srdci probudí, k šlechetným úmyslům pohne, a od zatvrzelosti a zoufalství zavinilce zachová, ježto nepravost v nížádném přebývatí nemůže, aby ho buď do zoufalství neb zatvrzelosti nestrhla. Krásně se o této věci vyjádřil římský mudrc Seneka pohan: „Proč se žádný z hříchů svých nevyznává? Proto ne, poněvadž doposavád v hříších vězí. Jako jest vypravování snu znamením bdění, tak vyznání hříchů znamením zdraví jest. Probuďme se tedy, abychom se z hříchů svých vyznávati mohli.“ (Epist. 53.) Totéž řekl moudrý Šalomoun: „Kdo přikrývá přestoupení svá, nepovede se jemu šťastně, ale kdo je vyznává a opouští, milosrdenství dojde.“ (Přisl. 28, 13.) I Smith, učený protestant, praví dobře: „Vědomost čili jen důminka, že jsme spáchali něco zlého, velkým jest duši břemenem; pomyšlení, že zavinila, pakli častým přečiněním v nepravosti zaryta není, úzkost jí působí. A jako v jiných smutných pádech, jsou i tu lidé ochotni, břemeno, jenž přetěžce na nich leží a dolů je táhne, se sebe shoditi a duševní úzkost svou svěřiti tomu, na jehož mlčelivost se mohou spolehnouti. Zahanbení, jež při takovém se svěření pocíti, odplácí se poněkud vnitřním ulehčením, které sdělená důvěrnost s sebou přináší; dodá to jim též útěchy, an vidí, že vážnosti docela nehodni nejsou a že, by třeba prvnější chování jejich kárání zasluhovalo, chování nyníjší že

zasluhuje chvály.“ (Theorie der menschlichen Empfindungen. S. 562.)

2.

A právě proto, poněvadž je *zpověď* v hlubinách lidské přirozenosti zakotvena, *má pro sebe historii celého člověčenstva*. První zpověď vykonali první naši rodičové, jak zaznamenáno v Genesis 3, 9—13. I povolal Hospodin Bůh Adama a řekl jemu: Kde jsi? Kterýž odpověděl: Hlas tvůj slyšel jsem v ráji a bál jsem se, proto že jsem nahý, i skryl jsem se. Jemuž řekl Bůh: I kdož tobě oznámil, že jsi nahý, jediné že jsi jedl z toho stromu, z kterého jsem tobě přikázal, abys nejedl? A odpověděl Adam! Žena, kterou jsi mi dal, tovaryšku, dala mi ze stromu tohoto a jedl jsem. I řekl Hospodin Bůh k ženě: Proč jsi to učinila? Kterážto odpověděla: „Had podvedl mne, i jedla jsem.“

Pojďme z ráje k pohanům. Menu, zákonodárce indický a učitel náboženství bramínského praví: „Čím ochotněji a opravdověji se vyznává člověk z hříchů svých, tím více se jich zbavuje, jako had starě své kůže. ... Chceli však hříšník úplného odpuštění dojíti, hleď, aby do hříchů poznovu nepadl.“ (Jones Lois de Menu tom. III. Chap. XI. N. 64. 233.) — Od Indů pojďme k Řekům a k Římanům. Kdokoli u Řeků a Římanů k slavným obětem byli připuštěni, své tělo umýti a z hříchů se vyznati musili; žádný zavinilec nesměl v nich podílu bráti; před službami božími hlasitě volal ohlašovač: Nesvatí ať z chrámu vyjdou.

A jestli se obrátíme od pohanů k židům, jest to Mojžíš, jenž v jistých případech jmenem božím zpověď nařídil. V knize Numeri 5, 5 — 7. čteme: „Mluvil také Hospodin k Mojžíšovi, řka: Mluv k synům Israelským: Muž aneb žena, když učiní nějaký hřích lidský, depouštěje se výstupku proti Hospodinu

a bude vinna duše ta, tedy vyzná hřích svůj, který učinil, navrátí pak to, čímž vinen byl v cele a pátý díl přidá nad to a dá tomu, proti komuž zavinil.“ — Vyznávali židé své hříchy knězi svému a oběť za vinu přiváděli Hospodinu. (Lev. 5.) Že pak vyznání hříchů i po Mojžíšově smrti židům bývalo obyčejem, na to jsou mnohé biblické příklady, mezi nimiž následující: Když židé města Jericha dobyli, Achan si něčeho ukrástil, ač to bylo Hospodinem zakázáno. Tím na celý národ hněv boží uvalil a proto v té nejprvnější bitvě bylo jich mnoho od nepřátel poraženo. Modlil se Josue za lid svůj; ale neměli tak dlouho před nepřáteli ostáti, dokud by nebyl ten vyhlazen, jenž se hříchem svato-krádeže poškodil. Protož dle vůle Hospodinovy mělo před Josue přistoupení každé pokolení Israelské; pokolení pak, na které los padl, mělo přistupovati po rodech a rody po domích a domové po mužích, až by byl hříšník postizen. I padl los na pokolení Juda, na rod Zare, na dům Zabdy, na muže Achana.“ Tu řekl Josue k Achanovi: Synu můj, dej chválu Hospodinu Bohu Israelskému a vyznej se a oznam mi, co jsi učinil, neťaj toho přede mnou. I odpověděl Achan: „Pravda jest, já jsem hřešil proti Hospodinu Bohu Israelskému a takto a takto jsem učinil. Nebo jsem viděl mezi loupežemi plášť červený velmi dobrý a dvě stě lotů stříbra a pravidlo zlaté padesáti lotů: a požádav toho vzal jsem a skryl jsem v zemi u prostřed stanu mého a stříbro vykopalou zemi jsem přikryl.“ (Josue 7.)

A nedlouho před Kristem Pánem vidíme na poušti Jana, syna Zachariášova; ten kázal na břehu Jordanském: „Pokání čňte, nebo se přiblížilo království nebeské.“ (Mat. 3, 2.) „Tedy vycházela k němu všechna krajina Judská a Jerusalemská a křtění byli od něho v řece Jordáně, vyznávající hříchy své.“ (Mar. 1, 5. 6.)

Zpověď Kristus Ježíš, Pán a Spasitel náš, Syn boží, nařídil, an zpověď hlavní částka svátosti pokání jest.

Umřev na kříži Kristus Ježíš, krvavou obět smíření přinesl otci svému. Smrt jeho božskou spravedlnost upokojila, vylitá jeho krev naši vinu zahladila a neskončené jeho zásluhy za nás učinily dosti. Stalo se, ják o něm osvědčil Jan křtitel: „Ejhle beránek boží, jenž snímá hříchy světa.“ Ale jest potřebí, aby neskončené zásluhy, kterých si Kristus o nás získal, na nás byly přenešeny. Což hodným přijímáním svatých svátostí se stavá. Ony jsou sedmeronásobný pramen, jenž milost-boží po celém světě, skrz všechny časy, na všechny národy rozvádí: Rozdávací svátosti, jsou apoštolé a jejich náměstkové, biskupové a kněží, jež Kristus Ježíš pokračovateli v spasitelském svém působení ustanovil. Jim udělil moc, vodou a Duchem svatým křtíti, tímto pak křtem každého narozence očistiti od dědičného hříchu. Kdyby se pokřtěnec nepoškrnil více skutečným hříchem, neměl by nového prostředku k očistění třeba. Bohužel, že po křtu opět hřešíme zneužívající svobody své. Spasení svého pozbyli bychom, kdybychom nestojíce pod Spasitelem opět nemohli rozhřešení a omilostnění býti. I můžeme to opětně býti ve svátosti pokání, již zřídil Kristus Ježíš k zachování duší na křtu hřešivších. Večer toho právě dne, v kterýž z mrtvých vstal, ukázal se svým apoštolům, pospolu shromážděným. Poždraviv je: „Pokoj vám,“ pravil: „Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás.“ A na to vdechl na ně, řka: „Přijměte Ducha svatého, kterým odpustíte hříchy, odpouštějící se jim, a kterým zadržíte je, zadržáni jsou.“ (Jan 20, 19–28.) Jasná to jsou slova, zjevná v nich vůle Kristova!

Dvoji, od sebe rozdílnou moc dal tu jim; měli hříchy odpouštětí a mohli je zadržeti. Aj, komu a kdy měli hříchy odpustiti? komu a kdy mohli je zadržeti? Bylo to zůstaveno jejich libosti? Zajisté ne; to nebyl úmysl Kristův, by jeho apoštolové libovolně zastávali úřad tak svatý, tak důležitý, ježto on sám, obcujíc na zemi, toliko kajícím hříchy odpouštěl, nekajícím fariseům však je zadržel. Tak podobně příkladem Páně řídící se učedníci těm toliko hříchy odpouštěli, jenž si toho svou kajcností zasloužili. Nejsouce však vševědoucí, jako jejich Pán, kterak se mohli cizích hříchů dovédit? kterak se mohli přesvědčiti, že by byl jeden hříšník kající, druhý nekající? kterak mohli posouditi, že by onen rozhršení byl hoden, ten pak nehoden? Věru ne jinak, nežli když sám hříšník své srdce jím otevřel, když on sám své viny dle počtu, okolnosti a povahy jim jmenoval, když on sám hříchy na sebe povídal, čili se zpovídal. Takové jednotlivé vyznání hříchů přivedlo apoštola ku poznání, jak to stojí se svědomím hříšnickovým? minili to s polepšením opravdu? a zasluhujeli, aby mu byli hříchové odpuštěni, čili nic? — Tak bezpečně tedy, jako že zanechal Kristus Ježíš svým apoštolům a jejich náměstkům moc, hříchy odpouštětí a zadržeti, rovněž tak bezpečně je zplnomocnil, slyšeti zpověď kajícího. Odtud jde, že zpověď, která jest zakotvena v hlubinách lidské přirozenosti, jest také ustanovení božské.

4.

Zpovídati se, bylo vždy v církvi obyčejem, a zpověď od časů apoštolských až do časů našich za hlavní částku svátosti pokání platila.

Jest to apoštol sv. Jakub, jenž věřící k vyznání hříchů napomíná: „Vyznávejte se jedni druhým z hříchů svých,“ tak píše ve své všeobecné epistole 5,

16. — Jest to apoštol sv. Jan, jenž vyznání hříchů za nevyhnutelnou výminku odpuštění klade. „Věrný a spravedlivý jest Bůh, aby nám hříchy naše odpustil, jestli se z nich vyznávati budeme.“ 1. Jan 1, 9. A v skutcích apoštolských 19, 18 čteme: „Mnozí z věřících přicházeli k Pavlovi, vyznávající a vypravující skutky své.“

Jelikož jinověrci svědectví církevních otců z prvních tří století přijímají, nyní se těchto poptáme jak to bylo tenkrát s vyznáním hříchů, čili se zpovědí. V epištole sv. Barnabáše, která padá do časů apoštolských, čteme: „Nepřistupuj k modlení se zlým svědomím, ale vyznej se z hříchů svých; toť cesta k spasení.“ — V 1. své epištole ke Korintům píše sv. *Klement*, papež a učedník Pavlův: „Lépe jest hříchy své vyznávati, než srdce své zatvrditi; Bůh sám vyznání hříchů žádá.“ — *Irenéus*, biskup Lyonský a učedník sv. Polykarpa, jenž byl biskupem ve Smýrně a učedníkem sv. Jana vypravuje: „že mnohé ženy, jež kacíř a čarodějník Markus tajně byl zprznil, veřejně se vyznávaly nejen z těch hříchů, kterých se dopustily skutkem, alebrž z těch také, kterých se dopustily nečistým myšlením a oplzlými žádostmi; jiné ženy, jenž se styděly to učiniti, odpadly pryč a na svém obrácení si zoufaly.“ (lib. 1; cap. 13; nr. 7). — *Tertullian*, učitel církevní z druhého století, praví: Pokání nemá jen vnitřní býti, má se i zevnitřním skutkem vykonati, který zpověď sluje. ... Mnozí se stydí, zpovídati se; ale jeli možno, před Bohem zatajiti, co vědomí lidskému odtaňujeme? a co jest lépe, ukrytým zůstatí a zatraceným býti, nebo veřejně rozhrěšení obdržeti?“ (ve knize o pokání 3. kap.) — Za času *Cyprianových*, jenž v 3. století byl biskupem Karthaginenským, mnozí viru zapřevše, modlám obětovali. I vystavovali vyznavači Kristovi odpadlíkům těmto listky přimluvné,

aby byli do církve opět přijati, čehož ale velmi zle užíváno bylo. V knize své o odpadlých přísně toto zlé užívání kárá Cyprian, mezi jiným takto: Vznešenější věrou a šťastnější v naději jsou ti, jenž ani obětmi ani listky se nepoškrnivše, přece, že na takového eos jen myslili, toto své myšlení kněžím božím skroušeně vyznávají, jim odkrývají své svědomí, do jejich rukou vnitřní své břemeno skládají a k vylečení malých svých ran hojivého prostředku užívají.“ — Podobně mluví *Origenes*, učitel církevní z 3. století. „Hříšník sám na sebe žalujíc, vyvrhuje ze sebe své provinění a pramen své choroby odkrývá. Jen maje vyznávatí hříchy své, bedlivý pozor dej; zkoumej zprvu lékaře, jemuž chceš zjevití svou chorobinu, a takového si vyvol, který se slabými je slabým, s plačícími pláče a pravidla soucitu a útrpnosti zná. Ty pak, když lékař takový, jehož si za muže moudrého a citelného shledal, tobě něco řekne a poradí, to slyš a zachovej. Uznáti tvou nemoc za takovou, která vyznáním se před celou církví může vyhojena býti, by byli jiní povzbuzeni a ty spíše uzdraven, tak se to po pilném uvážení a dle opatrné rady duchovního lékaře onoho státi má.“ (Hom. 1 in ps. 37.) — Třetí století zavíráme svědectvím sv. *Laktance*, které zní: „Jelikož se všickni kacíři za křesťany a sbory jejich za církve katolické drží, vezme, že toliko ta církev je pravá církev katolická, v níž se nacházejí náboženské obřady, zpověď a pokání, kteréž léčí nepravosti a rány, jímž pro svou slabost tělo naše podléhá.“ (Instit. div. 4. cap. ult.)

Od těchto svatých otců a církevních učitelů nahlídněme do starého církevního obyčeje, pokání ukládati a pokání konati. Věc to dokázaná, že v staré církvi pokání tuhé bývalo. Kající byli na 4 třídy rozděleni, a za rozličné hříchy rozličné tresty buď těžší neb lehčí, delší neb kratší byly vykázány. Kající bývali

vyloučení z lidské společnosti, nesměli v oltární oběti podílu bráti, nesměli přijímatí sv. svátosti, někdy jim byl i křesťanský pohřeb odepřen. Museli se postití a trýzniti, museli hojných almužen rozdávati, museli nemocné neb vězny obsluhovati. S hlavou popelem posypanou, v žiněném obleku stávali venku před chrámem tam vstupujících žádající, aby se za ně u Boha přimluvili. A to trvalo týden, měsíc, rok, vícero let, někdy skrz celý život. Jestli že někdo veřejně těžce se provinil, veřejně pokání musil činiti; ale veřejné pokání to předcházela tajná zpověď, aby biskup nebo kněz posouditi mohl, jak těžce a jak dlouho se kátí má. Bývalo též takových, jenž tajně těžce zavinivše, ve své skroušenosti si žádali, veřejnou zpověď konati. I ti museli vykonati prvé zpověď tajnou, aby biskup nebo kněz posouditi mohl, zdali je dobré a prospěšné, veřejnou zpověď dovoliti, by místo vzdělání spíše pohoršení nespůsobila. Tak to bylo, tak to jest se zpovědi. Jest ustanovená od Krista Ježíše co hlavní částka svátosti pokání: a veždy, již za těch nejstarších časů byla v obyčeji.

5.

Sám Lutr zpovědi, jmenovitě tajné zpovědi, krásná dává svědectví, a po něm jiní učení a slovní protestanti.

Lutr si tajné zpovědi vysoce vážil. V 1. svazku jeho spisů na listu 512 čteme: „Tajné zpovědi si vážím tak vysoko, jako panenství a čistoty, já ji držím za věc skvostnou a spasitelnou. Všickni křesťané měli by toho želeť, kdyby tajné zpovědi nebylo, a všickni křesťané měli by Bohu děkovati, že nám jest dána a dovolena. Tajná zpověď je poklad, v němž nám Bůh zachovává a dává své milosrdenství a naše rozhrěšení.“

Lutr v tomtéž svazku na listu 516. udává, proč se

máme zpovídati. „Bychom se rádi zpovídali, k tomu nás mají dvě příčiny pohnouti. První pohnutka jest svatý kříž, hanba totiž a stud, jelikož člověk před člověkem se obnažuje, na se žaluje, se zlehčuje. Věru skvostná je to část svatého kříže. Kdybychom mohli poznati, jakým trestům takovýmto volným se rděním předějdeme, a jak si Boha nakloníme tím, že k chvátání jeho se snižujeme a zmaňujeme, na tisíc mil bychom k zpovědi chvátali. ... Ani půst, ani modlitba, ani odpustky, ani pouť, ani trápení nám neprospějí tak, jako ono samovolné zahanbení, když v nicotu svou se pohřizujeme, pokořujeme a milostí božích hodnými se stáváme. Bohdejž se stalo obyčejem, všecky tajné hříchy veřejně vyznávati, jak to svatý Augustin činíval! Jakých milostí bychom tu rychle nabyli, kterých přísným životem nabyti nemůžeme! A proč se stydíme tak velice jediného člověka, an zemřevše, Boha, jeho anjelů a ďáblů tisíckráté více se stydětí budeme, a mohli bychom tomu nepatrným studem před člověkem ujíti. Nevím také, zdali má ten pravou živou víru, jenž se zdráhá, před člověkem býti zahanbenu, a ani tak malou část kříže nésti nechce. — Druhá pohnutka k dobrovolné zpovědi jest milostné zaslíbení Páně u sv. Matouše 16, 19: „Což bys koli rozvázal na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ A u sv. Jana 20, 23: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějíte se jim.“

Lutr i zpovědní formuli předpisuje a sice v malém katechismu svém, jež byl sepsal v úmrtním svém roce 1546. „*Otázka*: Můj milý, ukaž mi krátce, jak bych se měl zpovídati? *Odpověď*: Tak máš mluvit k svému zpovědníkovi: Ctíhodný pane, prosím vás, abyste mou zpověď vyslyšel, a mne pro Boha rozhřešil. Nyní rcí: Já bidný hříšník uznávám se před Bohem všech hříchů býti vinným; před vámi se vyznávám, že jsem čeledín, děvečka ... ale, pohříchu, nesloužím věrně hospodáři

svému, nebo to a to jsem neučinil, co mi poručili, rozhněval jsem je, popudil jsem je k zlořečení, práce jsem zanedbal, škody jsem nadělal, nebyl jsem čistým v řečích a skutcích svých, s mými soudruhy jsem se zlobil, proti mé hospodyně jsem reptal, klel jsem atd. Toho všeho lituji, o milost prosím, chci se polepšiti. — Pán nebo paní nechť řekne: zvláště vyznávám, že jsem své dítě, svou čeleď nevedl ke cti a chvále Boží, klel jsem, dával jsem pohoršení hanebnými slovy a skutky, svému sousedu jsem škodil, pomlouval jsem, příliš draze jsem prodával, dával jsem špatné zboží a malou míru, ložet a váhu, a mnoho jiného jsem ve svém stavu proti příkázáním Božím přečinil atd.“

Jako Lutr, uznávají též učenci protestantští tajné zpovědi potřebu; litují, že v evangelické církvi je zrušena; žádají si, aby byla opět zavedena, zpověď všeobecnou za žádnou zpověď nepovažující. Tak vyznal dokt. *Kirchhoff*: „Nejsme vševědoucí, jako Bůh, abychom mohli v lidském srdci čísti, a přece v něm čísti musíme, bychom blaho jeho církve dobře opatřili. To se nedá jiným během docíliti, nežli tajnou zpovědí. Nitro břišníkovy úplně poznávše, mnohem více můžeme hýbati jeho svědomím. A já mám za to, že jen během zpovědi může se státi duchovním tím, čím dle vznešeného svého povolání býti má, rádcem, utěшитelem, kazatelem, ochranceem ve všech duševních potřebách, a že vážnost, vplyv a působení, jaké mu co božímu náměstkovy náleží, jen obnovením tajné zpovědi se dají obnoviti.“ (Gedanken über die Wiederherstellung der protestantischen Kirche.) — Dkt. *Ammon* praví: „Vplyvem kalvinstva, jehož přívrženci, nepřejíce zpovědi, ji co papežský nálezh zavrhl, vplyvem božnictví, kteréž by vše zjevené rádo odmudrovalo, a snad také pohodlnosti městských duchovních jest tajná zpověď na mnohých místech vytlačena a v jakousi všeobecnou

přípravu — jiného cos všeobecná zpověď není — je zméněna. Ale zkušenost učí, že se od těchto dob počet komunikantů velice zmenšil, že vyzdvižením tajné zpovědi poslední podpora mravní kázně církvi evanjelické se vyrvala, a že se duchovním dvěře zavřely k zvláštní duševní jim svěřené správě.“ (Handbuch der christlichen Sittenlehre 1832, Band 2. S. 181.) — Dokt. *Nitzsch* si stěžuje: „Bolestně nesu, že nevynahrazených a nevynahraditelných výhod a požehnání, plynoucích z tajné zpovědi, již se Luteráni překvapně zhostili, doposavád se dotoužiti nemůžeme.“ (In den theologischen Studien und Kritiken 1832. Heft 2. S. 451.) A dokt. *Steffens* se vyjádřil: „Všeobecná zpověď není žádná zpověď.“ (Die gegenwärtige Zeit. Th. 1.)

6.

Nepravé jest, co nám jinověrci vytýkají: že by byla zpověď nález lidský, že by teprv za novějších časů byla nastala. Aj, jeli zpověď nález lidský, kdo ji vynalezl? Lidé světští? To je k víře nepodobno, aby oni sami zpověď, kterou mnozí protestanti jhem těžkým a nesnesitelným nazývají, dobrovolně byli na se vzali, a až do 16. století, do století Lutra a Kalvina, se jí byli podrobovali. Lidé duchovní? Ani ti by nechtěli mnoho hodin ve zpovědnici sedati, na těle i na duši umdlévati a jiných nepříjemností okoušeti, kdyby jim na vůli bylo, bez dlouhého vyslychání krátce říci: „Odejděte v pokoji, odpouštěji se vám hříchy vaše.“ Jeli zpověď nález lidský, nože, v kterém čase byla vynalezena? Jinověrci to ovšem zodpovídati nemohou, vědouce, že již byla zavedena v prvních třech křesťanských stoletích, jejichžto svědectví přijímají. Nic méně v některých knihách jejich přece se dočteme, že prý v století třináctém. Ale lež to jest, a zkroucení pravdy! Stalo se v třináctém století něco u příčině

zpovědi a sice sněm Lateranenský pod Innocencem III. papežem vydal příkázání, „aby všickni věřící mužského i ženského pohlaví nejméně jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídali.“ Toto čtvrté církevní příkázání se až podnes nalezá v katechismu našem a jest důkazem, že již ti nejstarší křesťané se zpovídali, vícekrát za rok že se zpovídali, později však že horlivost křesťanů ochladla. Protož byla církev přinucena, příkázáním a pod hříchem věřící zavázati, aby, neli víckrát, alespoň jednou v roce svému nařízenému knězi se zpovídali. V třináctém století tedy nebyla zpověď ani nalezena, ani zavedena, nýbrž čas a způsob zpovědi byl ustanoven; čas, že se máme nejméně jednou a způsob, že se máme svému nařízenému knězi zpovídati. Což potvrdil a poručil též sněm Tridentský ve 14. sezení kap. 5. (Conc. Trid. ses. XIV. cap. 5. p. 166 etc.)

Více důkazů nebude třeba k přesvědčení, že zpověď, v katolické církvi obyčejná, i potřebná jest. Zpovídati se snáší se s rozumem, a zpověď jest v těch nejhlubších hlubinách lidské přirozenosti zakotvena. Zpověď má pro sebe celou historii člověčenstva. Zpověď Kristus Ježíš, Syn Boží nařídil, jelikož hlavní částkou svátosti pokání jest. Zpovídati se bylo vždy v církvi obyčejem, a zpověď od časů apoštolských až do časů našich za hlavní částku svátosti pokání platila. Zpovědi sám Lutr krásná dává svědectví a po něm jiní učenci protestantští. Církev pak nám zpovědi posluhuje k očištění svědomí, k upokojení srdce, k smíření se s Bohem.

① křtu doma udělovaném.

Obíráme zde sobě předmět hluboce do liturgie a kázně církevní sahající, a již touto příčinou veledůležitý. A poněvadž právě u věci této panuje zde onde veliká libovolnost, nebude zajisté od času, o tomto důležitém předmětu nějaké slovíčko zde promluvití. Že děti doma křtí, do obyčeje přichází, není nikoho tajno. Děje se to velmi zhusta zvláště ve městech. Že však obyčej tento jest zlý a necírkevní, to právě chceme zde ukázati, a tak k zamezení této přezlé věci něčím přispěti. To však hodláme k místu přivést, když čtenářstvo své na některé církevní zákony, věci té se týkající, upamatujeme; neb té jsme naděje, že všeliký svědomitý katolík církve své uposlechne, a proti její vůli jednati nebude, doví-li se, co přikazuje církev jeho a co od něho žádá. Již však křest, který se doma uděluje, církev nenávidí, a že tomu tak, bohdá se přesvědčíme.

Pravda sice jest, že za časů svatých Apoštolů a jich prvních nástupníků se křtem svatým přisluhovalo na každém místě, kteréž se právě nahodilo. Křtilo se v řekách, na poušti, na cestě a po domích. Tak Šavel,¹⁾ tak setník Kornelius,²⁾ tak strážný žaláře³⁾ doma byli pokřtěni, a tak komorník královny Mouřenské na cestě byl pokřtěn.⁴⁾ Tehdáž vůbec za pravidlo platilo, aby se tam křtilo, kde by vody bylo, a kde by toho potřeba kázala. „Deinde“, píše mučedník Páně svatý Justin, „eo ducuntur a nobis, ubi aqua est, et eodem regenerationis modo regenerantur, quo et ipsi regenerati sumus.“⁵⁾ Podobně dosvědčuje

1) Skut. Ap. 9, 18. 2) Skut. Ap. 10, 47—48. 3) Skut. Ap. 16 33. 4) Skut. Ap. 9, 38. 5) Apol. 1. n. 61.

starý Tertullian, že jest jednostejné, zdali se v moři aneb v rybníku, v řece aneb v studánce, v jezeře aneb v potoku křtí, ježto všechny vody vzýváním jmena Božího posvěcující moci dosahují.¹⁾

Když však pokojnější časy církvi nastaly, a její krutí nepřátelé křížem Kristovým dleem zničení, dleem pokoření byli, počali jsou vrchní správce její na té doléhati, aby se slavnějším způsobem tato svátost udělovala. Na ten cíl a konec se zvláštní místa zřizovala, jenž „baptisteria“ sloula, v nichžto se touto svátostí posluhovalo. Nejprve při každém katedrálním chrámu takové „baptisterium“ vzděláno bylo, později však, když se počet věřících a křtěnců nmožil, více takových míst se v sídle biskupském, aneb nedaleko od něho zřídilo, až konečně při vzrůstajícím počtu věřících i v některých chrámech venkovských, od biskupského sídla vzdálených, tyto křtitelnice vzdělány byly. Nazývaly pak se tyto chrámy křtitelnicemi opatřené k rozeznání od jiných „Ecclesiae baptismales.“ Tyto pak křtitelnice nenacházely se v chrámech, nýbrž v budovách na blízku vzdělaných, byly jsou tedy o sobě stávající budovy, od chrámu oddělené, v nichžto se oběť máše svaté nesloužila, a žádnou jinou svátostí neposluhovalo.²⁾ Obyčejně byly okrášleny holubicí, přítomnost Ducha svatého naznačující. Po straně bylo několik síní, v nichžto věřící v den svého křtu slavné hody konávali, kteréž pak rok co rok, když se výroční den jejich křtu navrátil, opakovávali. Po uděleném křtu zavřel a zapečetil biskup křtitelnici, a bez jeho vědomí nesměla se otevřítí. Za pozdnějších časů přenesli se křtitelnice do chrámů, a staré baptisterie se v chrámy proměnily.

Odtud jde, že ani ve všech chrámech nebylo dovoleno, křtem svatým posluhovati, nýbrž že se toliko

1) De bapt. c. 4. 2) Binterim, Denkwürdigkeiten 1. Bd. 1. Th. S. 75.

ve chrámech katedrálních a v některých jiných od biskupa k tomu ustanovených, a na ten cíl a konec křtitelnicemi nadaných, křtiti smělo. Až když se v postupu času zřízení parochiální vyvinulo, a faráři téměř výhradně touto svátostí posluhovali, obdržel též každý farní chrám svou vlastní křtitelnici, v kteréž obyčejně všickni k té řadě příslušející křtění byli.

Než jako každá věc, by sebe byla světější, poznamenáha trati cti a vážnosti, pakli se k ní nějaká vášeň aneb slabost lidská přimísí, tak se i zde stalo. S jedné strany rozmařilost, pýcha a chtivost, míti něco zvláštního, a s druhé zjištnost a slabost církevních správců brzo ku přestupování těchto spasitelných zákonů zavedly příčinu. Avšak kdy se koli takového cos stalo, vždy se církev tomu vši silou opírala, přísně na to doléhajíc, by se od zavedeného obyčeje neodstupovalo. V šestém století počali někteří kněží Syrští v čas velikonoční po domích křtem svatým přisluhovat. I hned se shromáždil v Konstantinopoli (l. P. 563.) sněm církevní pod patriarchou Minnou, na kterémž si otcové na tento nepořádek stěžovali, (oct. 1.) a tři takové lehkomyšlné kněze Petra, Severa a Zoaresa za příčinou tohoto provinění z církve vyobcovali. Shromáždění otcové jednosvorně pravili: „Z církve ať jsou vyloučení, ježto v domích křtí!“ Takové domáci křty nebyly tedy jináče považovány, než co znamená na oddělení se od církve ukazující, ano platnost takových křtů se i v pochybnost brala, aspoň jmíny byly za nepravé, což vysvítá ze slov následujících tohotož sněmu: „Eos, qui per domos baptizant, ejice foras. Pessumdat ecclesiasticum ornatum, atque statum per conventicula et falsa baptismata.“¹⁾

Nikdo pak se nedomejšlej, že se tu jednalo toliko o křtu dospělých, na kteréž jenom by se byla tato zá-

1) Tom. II. Concil. Harduin. pag. 1262.

pověd vztahovala. Z ostatního jednání sněmovního zřejmě vysvítá, že Zoares byl proto obžalován, že děti domácího svého pána doma byl křtil.

Ku konci 8. století obnovil sněm v císařském Konstantinopolitanském paláci (in Trullo) konaný nejen tuto záповěd, nýbrž vyřkl také výslovně, že ten, kdož by doma křtil, má s ouřadu svého býti složen, a sice i tehdaž, by byl třeba v domácí kapli křtil. Zákon ten zní v ta slova: „In aede orateria, quae est intra domum, baptismus ne peragatur, sed qui illuminatione, ab omnibus sordibus aliena digni habitū sunt, ad catholicas ecclesias accedant et hoc illi munere perfruantur. Si quis autem, quae ac nobis constituta sunt, non servare convictus fuerit, si sit quidem clericus, deponatur, si laicus segregetur.“ Příčina té také přislanosti leží na jevu. Při pokoutním, bych tak řekl, posluhování svatých svátostí snadno rozliční zlí zvykové a obyčeje se mohou do cirkve vlouditi, a věřící k nepravým domněnkám zavedeni býti, jelikož při takevých domácích křtech by se snadno leccos mohlo za méně potřebné považovati, a tedy buď rušiti aneb zkracovati, čímž by ovšem jednota u přísluhování svátostmi a vážnost, ctihodným řádům církvním povinovaná, ujmu musela utrpěti.

Za tou příčinou nařídil sněm Viennenský, (l. P. 1311.) pod papežem Klimentem V. konaný v tato slova: „Ne quis de caetero in aulis vel cameris, aut aliis privatis domibus, sed duntaxat in ecclesiis, in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi regum vel principum, quibus valeat in hoc casu deferri, liberi extiterint, aut talis necessitas emeruerit, propter quam nequeat ad ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare.“ Když tedy nestává takové nutné potřeby, že totiž bez nebezpečení nelze do kostela jíti, zakázáno jest, ve všelikém do-

mácím přibýtku křtítí. Vyjímají se toliko děti královské a knížecí, jimžto se této přednosti můž udělit. Zákon tento obecně byl přijat, a nepozbyl nikdy své platnosti.

Avšak i provinciální a diécesní sněmy často na to dolehaly, by se křtu nikde jinde leč v chrámech neudělovalo. Nemohouce všechněch uvéstí, aspoň některé zde stůjíte. Virzburgská synoda, l. P. 1329 pod biskupem Volframem slavená, výše dotčený zákon sněmu Viennenského a papeže Klémenta V. doslovně mezi své zákony přijala.¹⁾ Na sněmu Kolínském, léta P. 1586. konaném, takto bylo uzavřeno: „*Patribus visum est, ut baptismus in conspectu ecclesiae recipiatur ... qua propter displicet nobis, quod quidem fastuosi templum domini despicientes, ambient magis suos infantes in domibus privatis baptizari, quod deinceps nisi necessitas id ipsum exegerit et causae cognitio praecesserit, indulgeri volumus.*“ A léta P. 1598. tamtéž konaný sněm přikazuje takto: „*Mandamus et praecipimus universis parochis et presbyteris, ut non nisi publice in ecclesia infantes baptizare praesumant, casu necessitatis excepto, ut sic reprimatur quorundam laicorum fastus et superbia, qui hoc sacramentum suis in privatis domibus ministrare postulant, quos in Corinthiis graviter perstringit Apostolus: an Ecclesiam Dei contemnitis.*“²⁾ Konečně vyjádřila se synoda Kostnická (1609) takto: „*Infantes omnes publice in ecclesia, aut saltem in sacello sive oratorio aliquo baptizentur. Casum necessitatis excipimus, quando scilicet propter mortis periculum infans ad ecclesiam deferri non potest, quo casu et domi et privatim a quolibet homine Christiano baptismus licite administrari et conferri poterit. ... Quod si*

1) Binterim, pragmatische Geschichte der deutschen National- Provinzial- und vorzüglichsten Diöcesan-Concilien. Mainz 1845. 6. Bd. S. 342. 2) Tom. VIII. Concil. Germ. t. 518.

in periculo infans baptizatus supervixerit, ad ecclesiam nihilominus deferatur, et baptismo excepto reliquae ceremoniae propter necessitatem omissae suppleantur." 1) Následkem tohoto nařízení se stalo, že i ritual této diocesi od roku 1766. následující v sobě zavírá rozkaz: „Ac licet, urgente necessitate, ubique baptizare, nihil impediat, tamen proprius baptismi administrandi locus est ecclesia, in qua sit fons baptismalis, vel certe baptisterium prope ecclesiam. Itaque necessitate excepta in privatis locis nemo baptizari debet; nisi forte sint Regum aut magnorum Principum filii.“ 2)

Než netřeba nám tak daleko po dāvodech jít, máme je na blízku. Slyšme, co naše synoda Prazská u příčině této nařizuje. Na stránce 50. jednjíc o křtu praví takto: „Nemini liceat quemquam intra domesticos parietes baptizare, sed natum infantem ii, quorum est ea cura, ante nonum ab ortu diem, in ecclesiam portandum curent, ut a proprio paracho baptizetur.“ A opět: „Qui in casu necessitatis domi baptizabuntur, intra nonum, ab ipsius infantis ortu diem, si vixerint, ad Ecclesiam deferantur, ubi exorcismi, praescriptaeque ceremoniae a paracho adhibeantur.“ Doléhá tedy naše Synoda tak jako Kostnická na to, aby se nikde jinde leč v kostele nekřtilo; pakli by přece za příčinou nutné potřeby někdy doma se tou svátostí bylo posluhuvalo, aby dítě, když by na živu zůstalo, se později do chrámu přineslo, a tam ty řády, kteréž se doma nevykonaly, doplněny byly. A jedinkou toliko případnost vyměřuje Synoda, v kteréž dovoleno jest doma křtiti, když totiž dítě se v nebezpečnství smrti nachází. Protož dekládá: „Permissa est tamen, si infanti mortis periculum instet, facultas baptizandi in privatis aedibus sacerdoti.“

Tak přísně na to církev hleděla za předešlých

1) Constit. et decreta synodi dioecesis. Constant. edita et prom. die 20. Oct. 1609. 2) Rituale Constant. edit. anno 1766. Instruct. de bapt.

časů, aby se křtem doma neposluhovalo, a to, co synoda Prazská nařídila, posud má svou platnost. Nyní se ale podívejme, kterak sobě i za nejneuvěřitelnějších časů svatá církev skrze své vrchní pastýře u příčině této počíná, a k většímu našemu přesvědčení obrátíme zraky své na ty krajiny, o nichžto by se mysliti mohlo, že se tam na tuto věc tak příliš veliká váha neklade, ba ani klásti nemůže. Jsou to Missie v severní Americe, ku kterýmž zraky svoje chceme obrátiti. V první diécesní synodě, kterouž tam biskup Hughes v novém Yorku u přítomnosti 67 kněží odbyval, a při kteréžto přední a hlavní zřetel na posluhování svatými svátostmi brán byl, stala se řeč i o křtu doma udělovaném. Pokud běželo církvi o to, aby se v spojeném soustátí náležitě usadila, upevnila a zevnitřních návalů četných nepřátel se uchránila, dotud ovšem leccos, což se přísně s církevní kázní nesrovnávalo, musela chtít nechť dopouštět, přehlížeti, a k tomu mlčeti. Tak podobně nemohlo se i proti domácím křtům přísně zakročiti, ano církev se tomu radovala, když jen křtila, a by to kdekoli bývalo. Jak mile se ale okolnosti její zlepšily, a ona zřízením svým i rozšířením síly a stálosti nabyla, hned také k tomu prohlížela, aby to, což se dříve jen z potřeby trpělo, zamezeno bylo, a aby církevními rozkazům se ve všem a všady průchod vyjednal. I posluhování svatým křtem obrala sobě výše dotčená Synoda za předmět rady své, a následkem té bylo jednosvorně uzavřeno, aby se jím nikde jinde leč v chrámu Páně neposluhovalo. Dvě toliko příčiny vyměřila synoda, za kterýmž by se mohlo křtem doma přisluhovati, a sice kdyby bylo dítě v nebezpečení smrti, aneb kdyby rodičové více než tři mile od svého pastýře vzdáleni byli, a pro velikou chudobu dalekou cestu k němu konati nemohli.¹⁾ Avšak nařídila spolu

1) Katholik 25. Jahrg. 1845. 12. Heft Juni 2. Hälfte.

synoda, aby dítě, jestli na živu zůstalo, později do chrámu bylo přineseno, a ostatní řády aby se vykonaly.

Toto pak poslední nařízení stalo se zcela v duchu církve; neb tak tomu chtěli rozliční sněmové, a sice Řezenský (1588), Verdynský (1598), Brixenský (1603), výše jmenovaný Kostnický (1609.), Antverpenský (1610), kterýžto poslední v ta slova praví: „*Extra fontem sacrum nemo baptizetur, nisi forte quem periculum ad ecclesiam deferri non permittit. Quod ubi contingit in hujusmodi baptismo, qui domi fiet, adhibeatur quidem baptismi forma, sed postmodum proles ad ecclesiam deferatur ibique ceremoniae praescriptae suppleantur. Si quis secus fecerit, poena arbitraria puniatur.*“¹⁾ A kterak se i naše Prazská Synoda příčinou tohoto doplnění církevních obřadů vyjádřila, již výše bylo povědino. Že pak všecka tato nařízení zstran doplnění církevních obřadů, v kostele stát se majíícího, na dobrém spočívají základu, a dobrou mají příčinu, patrnó jest již z toho, což Binterim praví: „*Die feierlichen Ceremonien sind ihrer Natur nach für öffentliche kirchliche Handlungen bestimmt, und müssen dafür aufbehalten bleiben. Sie zielen dahin, den schlimmsten Zustand des Täuflings vor der geistlichen Wiedergeburt, den erstaunlichen Wechsel nach derselben, die erbarmende Liebe Gottes gegen den gefallenen Menschen, den grossen Reichthum der empfangenen Gnaden, die natürliche Sorge der Kirche, die frohe Theilnahme der Gläubigen öffentlich darzustellen. Die Kirchenväter beflissen sich, in dem vorbereitenden Unterricht zur Taufe den erwachsenen Täuflingen jede dieser Ceremonien zu erklären, damit sie die mysteriöse Bedeutung derselben erkennen, und sie mit der grössten Ehrfurcht aufnehmen möchten. Man lese hierüber die Katechesen des heiligen Cyrillus von Jerusalem, den*

1) Tom. VIII. Concil. Germ. f. 988.

Traktat des heiligen Ambrosius de Initiandis etc., die Reden des heiligen Augustinus an die Katechumenen, *Man erkühnte sich daher nicht, eine einzige dieser feierlichen Ceremonien bei einer Nothtaufe im Hause, auf dem Bette oder im Kerker zu verrichten, sondern diese wurde für die Kirche aufbewahrt. Die auf dem Bette Getauften mussten nach ihrer Genesung in der Kirche sich darstellen, wo dann die feierlichen Ceremonien von Anfang bis zu Ende nachgeholt wurden. Dies geschah auch bei den Kindern, die wegen Schwäche in den Häusern die heilige Taufe erhalten hatten. Man hat Beispiele, dass bei einigen mehrere Jahre nach erhaltener Taufe die Ceremonien in der Kirche sind nachgeholt worden.*¹⁾

Z toho všeho, což posud řečeno, zřejmě vysvítá, že ačkoli církev mnohdy pro neodbytné okolnosti a potřebu času i místa, kterým se jinače vyhověti nedalo, od své přisnosti upouštěla, že přece vždy a všady uznávala a na to doléhala, *aby křtem svatým, pokudě nutná potřeba jinače nekáže, se toliko v chrámech Páně přísluhovalo*, a aby se slavné křtiny, kteréž dobře rozeznávati sluší od křtu z potřeby, někdy doma nekonalý. Dále odtud jde, že když se doma křtílo, později přece ostatní řády, jež jakožto „actus solemnitatis“ k oslavení a zvelebení toho svatého činu zří, se v chrámu vykonaly, a že všechny takové domácí křty toliko co křty z potřeby (actus necessitatis) považovány byly.

Že však králům a knížatům u příčině této nějaká přednost se dávala, vysvětluje opět Binterim takto: „Vyrozmňvají se zde toliko panující osehy, jež obyčejné farní jurisdikci nepodlehají, majíce své vlastní domácí kaple a své vlastní dvorní kněžstvo. Nepanu-

1) Warum sollen es katholische Eltern versehen, ihre neugeborenen Kinder in den Kirchen taufen zu lassen? Leipzig. 2. Auflage.

jící knížata se zde nemíní; ti a takoví pánové stojí pod obyčejnou farní jurisdikcí, by i svého zvláštního měli kněze, a není jim bez výslovného dovolení jejich zřízeného faráře na vůli, dát si svátostmi posluhovati, leč by nutná potřeba toho žádala. Církev panujícím králům a knížatům, co prvním synům a ochrancům svým, v mateřské lásce povoluje rozličné přednosti a výsady, kterýchž jiní vznešení pánové, by třeba se daleko většími dobrodinci církve byli stali, na sebe potahovati nesmí. Tou příčinou církevní sněmy výslovně pravi, že nepanující knížata této milosti nemají býti oučastni. „Per principum filios, non quoruncunque duorum, Marchionum, Comitum et Baronum infantes intelliguntur, sed eorum, qui cum superiore non agnoscunt, regibus fere equiparantur.“ ¹⁾ Podle toho i patron kostela, krerýž kněze na faru dosazuje, nemá k tomu práva. Výše řečený Kostnický ritual od roku 1766. však to dovoluje, aby děti velikých, i nepanujících knížat doma byly křtěny, „dummodo id fiat in eorum Capellis, seu Oratoriis, et in aqua baptismali de more benedicta.“ Podobně tak sněm Solnohradský, (1569.) ostatně velmi přísný z ohledu domácího křtu, dopouští také kostelním patronům někdy takový křest, když by totiž měli ve svých hradech řádně zřízené kaple, v nichžto biskup službu Boží konati byl dovolil.

Jakkoli církevní představenstvo v rozličných časech a na rozličných místech velmi často a velmi přísně doma křtiti zapovídalo, avšak v postupu času a zvláště od tak zvané reformací, kteráž i mnohý jiný ještě zákon církevní v lehkost uvedla, často a zhusta se od svědomitého ostříhání tohoto přikázání upouštělo. Již svrchu jsme podotkli, že nedbalostí mnohých vrchních správců církve a zlátností nižšího kněžstva znenáhla pořád víc a více do obyčeje přicházelo, doma křtiti. Bylatě však

1) Concil. Tornac. Tom. IX. Concil. Germ. f. 228.

toho i jiná ještě příčina, a sice absolutismus státu, kterýž do všeho své prsty strkal. Ten počal i zde zákony svými vyměřovati, jak by se ku příkl. v zimě křtem mělo posluhovati. Nejednen pak biskup, co poslušný služebník státní byrokracie, zapomenul na svou povinnost, a sám svým jednáním k rozšíření neblahého toho obyčeje přispěl. Mohli bychom nejednoho z pomínulého století pojmenovati, kterýž v tomto ohledu nepěknou památku po sobě zůstavil. Jeden takový biskup, a sice František Ludvík Virzburgský, až i farářům svým (24. prosince 1790.) výsloveně nařídil, aby požádání o to jsouce, ve třech zimních měsících, prosinci, lednu a únoru, všechny děti doma křtili. Zde vidíme, kam to vede, když se někdo pevné cesty zpustí, a chce všem, mnohdy i velmi pošetilým požadavkům převráceného ducha časového vyhověti. Což ty tři zimní měsíce povstaly teprv na konci 18. století? Což jich nebyvalo i jindy a již za těch časů, an církev na svých sněmích doma křtít zapovídala? —

Co by mohlo outlému životu narozenátka býti na ujmu a se škodou, od toho, jakožto od nepodstatné věci, církev v západních krajinách upustila, ustanovivši liti vody na hlavu místo celého těla ve vodě pohřžení. Ostatně i o to se postarala, aby ani toto liti krapte vody dítěti nemohlo býti se škodou, an se to zimního času ohřítou vodou státi i může i má. Než dejme tomu, že by dítě skutečně na cestě do kostela aneb při křtu v kostele nastydnouti mohlo, zdali z toho již následuje, že se křest, tak jak církev poroučí, co *actus solemnitatis* později nikdy již více v chrámu Páně dokonati nemá? Jeli v skutku taková krutá zima, že by to se zjevným nebezpečenstvím bylo, dítě do kostela nésti, nuže počkejme, až se obleva stane, a zatím, jeli toho potřebí, a dítě velmi slabé, ať babička doma křest (*actus necessitatis*) vykoná.

Než ale to domnělé nebezpečství není tak veliké, jak mnozí bají a se obávají. Poučuje nás o tom vlastní i cizí zkušenost. Byli jsme sami v kruté zimě v kostele křtěni, a neutrpěli jsme tím žádné ztráty na zdraví svém, aniž jsme se tím slabšími stali těch, ježto doma jsou byli pokřtěni. Jsou pak nám na svědectví milionové severních Slovanů, zdravím a tělesnou silou nad jiné národy zřetelní; tiť pravím nám svědčí, že jim ani krutá zima, ani studená voda, kteráž se jim na hlavu nelila, nýbrž do kteréž hned po svém narození pohříženi byli, na zdraví nic neuškodila. A patřme na naše rodáky, jenž v hornatých a dosti studených krajinách bydlí, i oni žádoucího požívají zdraví, a často daleko zdravější jsou a silnější než rozmarilí měšťáci, a přece právě u nich nejméně jest to obyčejem, doma děti křtiti. Kdo tedy zimou chce tento necírkevní obyčej omlouvatí, a tím se přistírá, že by dítě z toho škodu na zdraví utrpělo, kdyby zimního času ke křtu do kostela neseno být muselo, tenť zajisté marně se omlouvá, a marný důvod k zastření svému uvozuje, důvod řku takový, kterýž nížádnou zkušeností není ztvrzen. Dítě se zajisté může do kostela donesti, by o zimě ani nezvědělo, a co se týká křtu v kostele, tenť ho dojistá nezabije. Neb co se zde s dítětem děje, nemůž býti s ujmou zdraví jeho. Dítě se sice obnaží, ale to jen trvá okamžení, a toliko hořejší díl těla jeho se obnažuje. Že se pak krapet ovlažené vody na jeho hlavu lije, i to nemůž býti se škodou. Konečně může býti proti zimě velmi dobře zaopatřeno.

Zatím právě tam, kde by snad nejspíše mohlo býti toho potřebí, a kde by nejspíše mohlo nějaké nebezpečství narozenátku ze křtu v chrámu udělovaného pojmí, nejméně obyčejem bývá, doma děti křtiti. Dlouhý čas jsem byl kaplanem i farářem ve vesnicích a na osadách velmi rozlehlých, a časem pro kopce, snůh a vody

velmi neshodných, a za celých 25 let se mi ani jednou neudálo, abych byl býval požádán, doma křtiti. Tam tedy, totiž na venku, kde by se to přece aspoň někdy dalo omluviti, takového cos se nikdy nepřihází: kde však všeho pohodlí stává, kde dobré a vydlážděné jsou cesty, a nižádného není bláta a nižádné vody, kde často jen několik kroků jest do kostela, slovem v městech, kde se nejmeně nachází překážek, tam právě nejvíce jest obyčejem doma křtiti. Ochotnost duchovních pastýřů, křtem svatým každému, kdož o to žádá, doma posluhovati, jest tím hříšnější, čím malichernější a podlejší bývají ty příčiny, za kterýmiž téměř vždycky se takové požadování činí, a čím hříšnější jest obyčejně ta pohnutka, za kterouž se žádost taková neoslyší. Nechceme zde o tom slov šířiti, nemůžeme však zamlčeti, že obyčejná příčina toho jest ta, kterouž poznamenal již L. P. 1598. sněm Kolínský, totiž „*quorundam laicorum fastus et superbia*.“ Ze by dále i jistá náboženská netečnost byla toho příčinou, a nedostatek víry a vážnosti k církvi a k její liturgii — to snad není laké docela nepravdivé. Kdyby rodičové více víry měli, zajisté by donášeli děti své ku Kristu, a protože nenechávali by jich doma, nýbrž dali by je nésti tam, kde Pán Kristus zvláštním způsobem přebývá. Kdyby, pravím, rodičové více víry měli, nežádali by nikdy, aby dítě jejich doma bylo pokřtěno; neb věděli by, že by právě týmž během dítě svoje o tu nejspasitelnější upomínku připravili. Již pouhý pohled na křtitelnici, v kteréž jsme druhdy křtěni byli, důtklivěji mluví do srdce lidského, než to nejlepší kázání. Taková křtelnice jest pravá kazatelna pro každého, kdož všeho citu a vši víry prázděn není. Nač se tu na všechno může člověk upamatovati, a jaké dobré, nábožné a spasitelné city může to v srdci jeho vzbuditi, když někdy uzří to místo, kde před časy dítětem Bo-

čím a oudem církve byl učiněn? A hle o to připravují rodičové dítě své, dávajíce je doma křtiti?

Zlá věc obyčejně druhou v zapětí za sebou táhne, a tak jest i zde. Není dost na tom, že se doma křtí, doma se též matka uvádí, kdy se koli doma křtí. To upřímo bočí proti předepsanému rituálu, a jesti to nesignifikační, když kněz k matce takové praví: „*Ingrederere in templum Dei etc.*“ a nedosahuje se tak toho spasitelného oučele, kterýž církev svatá uváděním šestinedělek do chrámu obmejšli. Než o tom, jakožto o věci sem přísně nenáležející, nebudeme slov šířiti; toliko ku paměti přivedeme, co naše Synoda Prazská i u této příčině praví: „*Moneant parochi puerperas*“, tak prikazuje na stránce 53., „*ut cum primum post partum domo exierint, mox ad ecclesias parochialem, Deo acturae gratias, accedant, ubi ex laudabili sanctae Ecclesiae consuetudine, benedictionem peculiaribus precibus a parochia suscipiant*. — *Parochus tamen hac de causa puerperae domum non ingrediatur, etiamsi mulier ob adversam valetudinem ecclesias adire nequeat*.“

Těchto a dříve řečených zákonů kdybychom my pastýřové duši byli bývali vždy pamětlivi, nebyli bychom bývali neslušným zádestem po vůli, a nebylo by to tak daleko přišlo, že v městech téměř již každý, kdož jen trochu lepší kabát má, na pastýři svém žádá, aby mu dítě jeho doma pokřtil, a manželku uvedl. Než jako zlé věci znenáhla do zvyku přicházejí, tak zase zaenáhla ze zvyku vyjítí mají i mohou. Na nás duchovních pastýřích to záleží, bychom tento zlý zvyk, kde ho koli stává, zamezili a přetrhli. Buďme všickni jednoho smyslu, a nečin jeden tak a druhý jinak. Tak když všickni stejným duchem nadšení podobným zádestem farníků svých odpirati budeme, dočkáme se bohdá, že nikdo takového cos od nás žádati nebude.

Důležitý návrh ke zdaru katolického kazatelství.

Velikou radost pocítil jsem v srdci svém, čta ve výborném „životopisu důstojného Jakuba Rafaela Macana“ (viz svaz. III. časop. pro kat. duch. 1850), „že drahou sbírku všech svých kněh ve své poslední vůli k faře odkázal, s tou jedinkou výminkou, aby jeho duchovní nástupníci na něho v den nedělní a sváteční mezi ostatním celoročním modlením pamětlivi byli.“ Šlechtným a obětovným činem tímto viděl jsem jednu z touh mých ve skutek uvedenou, kterou jsem ode dráhné doby v mysli své choval a tím vroucnější snahou přál, aby všichni duchovní pastýřové vzoru tohoto následovali, čím jistější přesvědčenosti jsem nahyl, jak lícoměrně, ba lehkomyslně při odhadách či licitacích s knihami se nakládá, jež po zesnulém knězi pozůstaly. Jaký prospěch vyrůstí by mohl pro povšechné vzdělání duchovních, kdyby každý kněz ve svém závěti svou knihovnu poručil faře, na které běh života svého v Pánu byl dokonán.

Přemýšleje dále o záležitosti této pro život pastýřský zajisté důležité, a přihlížeje ku přísné úloze, jakou věk náš ve vědectvu velmi pokročilý, každému knězi neodbytně ukládá, dal jsem myšlénkám svým širšího směru, a činím vel. duchovenstvu tento nepředpokládaný návrh, aby k vědeckému vzdělání vůbec, zvláště pak ve prospěch církevního kazatelství, založily se v každém aspoň dekanátě, společné kazatelské knihovny, buď peněžitými příspěvky, buď samovolným darováním kněh k tomu účelu přiměřených i za živa i v závětech.

Dvě jsou popřední vlastnosti, kteréž kněze zvláštním leskem zdobí a jichž i Církev sv. od svých služebníkův požaduje: *věda a život*, jež se prýští věčně

nezkaleným pramenem ze skály, o níž předpověděl Spasitel, že ni brány pekelné nepřemohou ji. (Mat. XVI. 18.) Má-li míti působení knězovo žádoucího zdatu, musí útulným svazkem věda a život spojeny býti s nábožností, kteráž co ovlažující rosa vylívá teprv hojné požehnání s nebeské hůry na všechny podněti naše. Právě v této harmonické sloučenosti, která zamítá všelikou nadvládu té či oné strany, tu vědecké, tam výhradně asketické, jeví se onen velikolepý ráz *katolický* či všeobecný, a to ta nebeská velebnost naší katolické Církve, jenž vždy hlubokým úžasem naplňuje mysl mou, že nikdy neklesá v náruč jakýmkoliv snahám pouze strannickým, alebrž veždy a všude stejně mateřskou péči pěstuje a v jeden věnec utěšený vplétá všechny jednotlivé doby ducha lidského. Blaze knězi, jestli u něho víra a věda, nábožnost a život se uladily v nebekojný souzvuk. *Scientia sine charitate inflat. Charitas sine scientia aberrat. Scientia cum charitate aedificat.* Vždyť už ve Starém Zákoně nosíval nejvyšší kněz co ozdobu na svých prsou Urim a Thummim, t. j. lux et integritas, z čehož dle výkladu svatého Jeronýma vysvítá, že při každém knězi světlo vědy zářiti má společně s příkladem dokonalého křesťanského života.

Aby se duch pravé pobožnosti, mužného sebe sama zapření, duch svaté obětovnosti, z níž všechny velikodušné činy v naší Církvi se vyprýštily, větší měrou mezi námi rozšířil, o to postarali se naši nejdůstojnější pp. biskupové uvedením duchovních exercicií; i jest hlas jeden mezi duchovenstvem, kteréž nábožných cvičení těchto účastným se stalo, jak novou, jarou svěžestí naplnění, jak znova oživlým vědomím o anjelské důstojnosti kněžské a nesmírně důležitém úkolu stavu tohoto rozohnění ke svému stádu se nazpět ubírali, seznávše hlubokou pravdivost slov sv. Nila (de

orat. c. 57.): Si es theologus, vere orabis, et si eris theologus et vere orabis, theologus vere eris.

Než i druhou, neméně důležitou stránku, stránku to vědeckou, nelze nikterak zanedbat i knězi věku našeho. Jak by mohl obstát kněz ve věku, jenž se všeobsáhlou vědoucností hrdě vychloubá a holý, mrazivý rozum vystavuje na stolec samovlády? jak by mu lželo bez vědy účt klásti před každým, na jakékoliv výši vzdělanosti stojícím, z víry zjevené, jak to žádá ode všech věřících sv. Petr (I. Petr. III. 15.): „Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe?“ Dále nesmíme tajiti, že onu úctu, která se knězi pronkazovala za objektivním více rázem důstojnosti kněžské co důstojnosti pomazaného Páně, nelze v naši době u všech věřících předpokládati; i musí tedy sám svou *osobní* usilovností všemožně se přičiniti, aby cnostným životem a hlubokou vědoucností okrášlen vynutil takměř u svých soudobníkův onu uctivost, jaká se druhdy duchovenstvu dávala už proto, že jeho údové jsou posvěcenci Hospodinovi.

Přede vším potřebuje kněz pronikavé vědoucnosti ve svém úřadu *kazatelském*. Nedíme přepínavý výrok, tvrdíce, že duchovnímu, byť i v nejsprostší dědině usazenému, příležitosti mnohé poskytnouti se mohou, že učení katolického hájiti musí důvody vědeckými, a že se i sedlský lid nedá uspokojiti kázáním, bez pilného studium, jen ledabylo, slátaným. Odtud vším právem dí sv. papež Leo Veliký: „Si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui praesunt, nec excusatione digna est nec venia. (Epist. 22. ad Constant.)

Jak má kazatel dospěti k této žádoucí církevní vědoucnosti, leč přiměřenými úřadu svému *knihami*? Neboť „kněz beze knih jest,“ abych užil slov ctilodného Tomáše Kempenského, „co voják bez zbraně, kůň

bez uzdy, loď bez vesla, písař bez pera, pták bez peruti, střelec bez šípů, poutník bez holi, nevidomec bez vůdce.“ Avšak s druhé strany upříti nelze, že příjmy nejvalnější části duchovenstva útlakem posledních politických událostí značně jsou přistřižnuty a zajisté nedostačují k zakoupení sobě potřebných kněh, jaké kazateli naší doby, chce-li zdárně působiti, musejí k ruce býti.

To všechno pilně na mysli rozváživ ustanovil jsem se na tomto návrhu, ku zdaru církevního kazatelství velmi důležitém: aby se v každém dekanátě založila společná knihovna, sestávající z děl, od výtečných církevních spisovatelův, sepsaných a přímě a nepřímě kazatelství církevního se týkajících. Nemuselo by se k účelu tomuto právě zvoliti místo, kde děkan sídlí, poněvadž místo takové častěji se mění; nýbrž raději místo, kteréž právě ve středu celého okresu leží, aby všichni účastníci knihovny téměř stejně vzdálenou cestu k ní měli. Zprávu knihovny by vésti mohl místní duchovní pastýř a potřebné ku zprávě této výlohy musely by jemu společnými příspěvky nahrazeny býti.

Co se prostředkův týká, jimiž by se knihovna ve stálém květu zachovati dala, podotkli jsme už svrchu, že by k tomu pomáhaly:

a) peněžité roční příspěvky, stanovené dle míry ročních příjmův jednotlivých účastníkův;

b) knihy, buď za živa podané, buď závětí společné knihovně odkázané; taktéž by mohl spisovatel téhož okresu spisy své darem spolku podati.

Na jevě jest, že by každý účastník právo měl, činiti návrh, jaké knihy by se zakoupiti měly; většina hlasův by vyдалa konečný rozsudek.

Co do kněh samých, máme za to, že by se měly přede vším *spisy svatých Otců* zjednati; neboť bibli zajisté má každý duchovní správce. Lid velmi miluje

vyřčení sv. Otcův, jimiž své kázání umí kazatel uměle propletati; ba mnohý vzdětanec vyjevil mi, jak mile a tklivě jej vždy ty zlatá zrnka ze spisů sv. Otců v kázání dojmají. Spisy sv. Augustina, homilie sv. Jana Zlatoústého, sv. Bernarda, Tomáše Aquinského, pak novější spisy Bellarminovy, sv. Alfonsa a jiných neméně osvícených a nábožných učitelův církevních neměly by ve společné knihovně této nikterak scházeti.

Z německé literatury přáli bychom, aby se zakoupily výborné kazatelské sbírky, kterýmiž německé církevní kazatelství v nynější době oplývá, zejména: 1. *Das Prediger-Magazin von Heim.* 2. *Die Muster-sammlung von Hungari.* 3. *Die Predigtbibliothek des Auslandes.* 4. *Das Prediger-Lexikon von Dr. Wieser* a j. Sbírkami těmito seznámiti se lze nejlépe s výtečnými kazateli, jichž spisy se pak o sobě zakoupiti mohou.

O naší československé literatuře s bolestí říci musíme, že nemáme dosavád výtečných spisův kazatelských v žádoucí hojnosti. Vydávalo se u nás kázání dosti; ale vnitřní jejich cena nedostojí i mírnějším požadavkům naší doby. Avšak právě v našich dnech rozbřeskují nadějné paprsky, že i v tomto oboru literatura naše statně ku předu kráčet počíná. Potřebujeme zmíniti se jen o výtečných kázáních, které činil a nyní vydává důstojný pan redaktor časopisu tohoto; s upřímnou žádostí čekáme dokončení jejich, patřící v nich utěšený výkvět katolického kazatelství československého. *) Výborné služby kazatelům činití budou i sbírka v. p. Bílého, Havránkovy kázání, a ze starších i kázání Bychlovského.

Majice čáku, že naši nejdůstoj. pp. biskupové za-

*) Kým by to bylo pravda! Já však mním, že kázání tato jsou toliko dobrou pomůckou pro ty, jimžto nezbyvá času, by týžeden co týžeden vždy co lepšího vypracovali. Red.

vedou synody a i pastorální konference, domníváme se, že by i tento skromný návrh náš mohl se v nich vzít na veřejný potaz, a sjednocenou vůlí, spojenými silami, ve zdravý skutek se uvesti. Následky pro rozkvět katolického kazatelství byly by odtud nepřehledlé; a sjednocených sil nám kněžím tím více jest v těchto trudných dobách potřeby, poněvadž pro vzdělání se v úřadu kazatelském velmi málo se koná, porovnáme-li s naší dobou věk dávno uplynulý, v němž bylo zvláštních učilišť, na nichž se učilo výhradně církevní výmluvnosti, a kdež mladíci cvičili se mnohá léta ve veřejném řečnění, než vystupovali na kazatelnici. Co zanedbáno, napravme společně!

K. Šmídek.

Vídeňský Denník.

Ve čtvrtém svazku lonského ročníku na stránce 180. přinesli jsme zprávu o Vídeňském Denníku, schválivše jej co organ opravdu národní, a práv naší národnosti horlivě hající. Tehdáž ale bylo tomu teprv nedlouho, což jsme tyto „*Noviny politické a literární*“ čítati počali, a poněvadž není nás tajno, že se často duch takovýchžto politických listů měnívá, a že vůbec nelze s úplnou jistotou na ně zpoléhati v těch zvlášť věcech, kteréž se náboženství a církevních záležitostech dotýkají, zúmrysně jsme se všeho dalšího schvalování vystříhalli, spokojivše se s tou jednou dobrou stránkou, kterouž jsme právě vytknuli. Již ale můžeme Vídeňského Denníka i s jiné ještě strany velebnému duchovenstvu schvalovati. Nabyli jsme totiž úplné jistoty, že jej ovívá duch právě křesťanský, a že velmi obratně umí hlasu svého pozdvihovati na obranu víry a církve katolické. Této vlastnosti se obvyčejně časopisům toho

druhu docela nedostává, a protož i z toho ohledu zasluhují tyto noviny náležitého rozšíření mezi věrným a pobožným lidem českoslovanským. Poněvadž však až posud nejsou v Čechách tak, jakž by toho zasluhovaly; rozšířeny, a den ke dni přinášejí mnoho článků, jenž výborností svou velice zajímají a k nynějšímu času velmi dobře připadají, tou příčinou ustanovili jsme se na tom, některé výjimky na ukázkou zde položit.

Pastýřský list biskupa Strossmayra.

V čísle 72. lonského roku takto píše Vídeňský Denník:

Dotčený list pastýřský jest toho opět nevyvratným důkazem, jak liché a utrhačné bylo jest dosavadní osočování církve katolické, že si v absolutismu a v potlačování národu libuje, že se vzdělanosti protiví, a že vývin jedné národnosti ku prospěchu druhé potlačiti usiluje. Kniže arcibiskup pražský zahanbil před nedávnem svým pastýřským listem mlčky takového utrhače, dokázav zřejmě, kterak církev katolická, pečujíc o pravé blaho věřících k všestrannému vývinu člověčenstva obezřetně prohlédá. Že to vinnou církví katolické nebylo, když se dříve za časů minulých nemohla volně pohybovati, a mimo jiné i k vývinu naší národnosti slovanské ve všem všudy tak přispívati, jak si sama dle zásad Kristových přáti musí a zajisté přeje, toho důkaz přichází poznenáhla na světlo. Kniže arcibiskup pražský podal toho první, biskup brněnský druhý (viz č. 70. Feull.) a nyní opět biskup Djakovský třetí důkaz. Vyňatek z dotčeného pastýřského listu pravdu slov našich potvrdí:

Cokoli se v duchu rovnosti a bratrství nalezá podstatného a dobrého, společnosti lidské i životu státnímu prospěšného a spasitelného, to vše vzato jest z zřídla víry naší a ze zákona evanjelického; cokoli pak

v duchu tam jest klamného a zlého, společnosti a státu nebezpečného, to vzešlo z pobouřené hlavy a z pokáženého srdce některých nynějších učitelů. V čem tedy záleží bratrství a rovnost dle víry? Víra nám praví, že jsme všickni bez rozdílu stavu tvor rukou božích; že jsme všickni k obrazu i k podobě boží stvoření; že Bůh bez ohledu na osobu všechny lidi chce k spasení přivést; že jsme všickni jednou krví syna Božího vykoupeni; že jsme všickni bratři Ježíšovi a přibyték Ducha svatého. Toto učení otroctvu potřebovalo hlavu, neboť pánovi velí, aby ve svém sluhovi bratra svého v Kristu ctil; toto učení ženu ve starém světě za věc a za nástroj lidské chlíplosti pokládanou vysvobodilo z útlisku, neboť velí mužovi, aby manželku svou jako dceru matky Ježíšovy povznešenou a posvěcenou smrtí hospodínovou sobě vážil, a ji pokládal za společnici svého života, nikoli pak za svou otrokyni; toto učení postavilo narození, žití a vychování dítěte, před časy Ježíšovými pokládaného začasť za hračku samovile rodičův, pod záštitu svatého kříže, a tak prokázalo společnosti lidské dobrodiní nesmírné. Víra nám praví, že před Bohem jsme všickni rovni; že na vahách soudu božího nic neváží ani důstojenství, ani bohatství, ani šlechtictví, nýbrž jediné skutky dobré a cnosti křesťanské; v církvi boží není rozdílu mezi námi; každý musí na tvář padnouti před obětníkem, na němž se Hospodin v podobě chleba a vína za hříchy světa jeví; každý bez rozdílu musí z hlubiny srdce svého zvolati: Pane, nejsem hoden, aby vešel pod střechu mou atd.; každý kdo chce před Bohem ospravedlněn býti, musí se před knězem pokoriti a hříchů svých želeti: všechny nás jeden zákon před Bohem zavazuje, kněze a kazatele slova božího tak jako poslouchatele; boháče tak jako mazaře, císaře a krále tak jako podaného. Kněz tážán jsa od císaře: Co čině život věčný obdržím, nic

jiného odpověděti nesmí, než co i poslednímu soukromníku: pak-li chceš dojítí království nebeského, zachovávej zákon. Ztaď vešla ona lidská zásada ve stát a v žití občanské, dle níž se všichni občané bez rozdílu jedním zákonem spravují, jedním zákonem soudí, jedním zákonem trescí. Tolik nám rozum a víra o tom předmětu pravi; ale povstali někteří lživí učitelové řkouce: nač rozdíl v počtě a v důstojenství mezi lidmi, když jsme všichni bratři? Odkud chudoba a bohatství, když jsme všichni stejní? Odkud nouze a bídy, ježto jsme všichni k požívání stvoření? O nepovázlivosti! o převrácenosti! To jest hlas hada onoho, jenž na počátku prarodičům našim řekl: Okuste ovoce zapovězeného a budete Bohu rovni. Miláčkové! mezi nescetnými hvězdami, mezi listím v lese a mezi zrnky písečnými není jedna hvězda ve všem rovna druhé, není jednoho listku ve všem rovného druhému, není jednoho zrnka ve všem rovného druhému. Není na světě ni dvou lidí, z nichžto by jeden druhému tváří a povahou, duchem a duší ve všem roven byl; i mezi anjely a anjely jest rozličnost; jistě milosti boží, dle učení sv. Pavla apoštola, ačkoli od jednoho a téhož Ducha svatého pocházejí, rozdílny jsou. V tom právě jak všemohoucnost, tak i nesmírná moudrost boží projevuje se, která chtěla, aby svazek lásky ve společnosti lidské mnohonásobný byl, ježto jeden od druhého ve mnohých věcech závisí, jeden druhého ve mnohých věcech doplňuje. Není-liž pak svrchovaná zpezdilost, vedle tolikeré rozličnosti samou rukou boží uvedené, chtítí naprostou jednostejnost? Každý i nejmenší dům musí míti svou hlavu, nechce-li na mizinu přijíti; každé i nejmenší tovaryšstvo musí míti zákony své, pak-li nechce rozpadnouti se; to jest v té míře pravda, že vedle minění největšího mudrce římského: ani spolek loupežnický bez zákonu a náčelnictva obstáti nemůže,

i jak by celá společnost lidská bez zákonů, bez hlavy i bez vrchnosti býti mohla ?

Svaté písmo společnost lidskou připodobňuje tělu, v němž jsou rozličné údy, každý pak povinnost svou činiti musí, aby se tělo zdravé zachovalo, před bolestí a před časovou smrtí zachránilo. Jako tedy na tomto světě musí býti jistý řád a životné hybání, tak musí stávati též zákonův a vrchnosti. Aby se pak člověk před tváří boží a před lidmi nevychloubal, víra mu zapovídá : nechať se pro dary a spůsobnosti své, pro vysoká důstojenství svá nevypíná, neboť co máš o člověče ! čeho by nebyl dostal — tak hlásá víra — když jsi pak dostal, proč se chlubiš jakoby nebyl dostal ? Není-li pouhý dar boží, že jsi vyznamenán a vyvýšen ? Jsi-li jen světskou poctou veliký, a vnitřní ceny nemáš, šlupina jsi bez jádra, klas jsi bez zrna, světlo jsi bez tepla ; čím znamenitější místo v obci máš, tím větší správou povinen jsi Bohu a lidem ; důstojenství jest břímě, jež jenom proto nosíš, aby se tím více dobru spoluobčanů tvých v lásce obětoval, aby jim více opravdu sloužil, ano se zdá, jakoby nad nimi panoval, a to příkladem onoho, jenž o sobě pravil : nepřišel jsem, aby se mi sloužilo, ale abych já sloužil. To jest rovnost vedle naší svaté víry, bez kteréžto rovnosti není svornosti, není lásky, není požehnání.

Co se chudoby a bohatství týče, co svět světem zůstane, bude bývati chudých a bohatých. Věčná pravda jednou vyřkla : budete vždy míti mezi sebou chudých, a mezi prvními následovníky Ježíšovými bylo též několik bohatých. Ta nestejnost nedá se vyrovnati na jiné cestě, než na cestě víry ; neb křesťanství k chudému praví : Nezoufej ; stvořitel nebe a země sestoupíc na tento svět neměl kam by hlavu položil. Čím méně máš časného jmění, tím více hled duchem svatým sbohatnouti, i dostane se ti pokladu, který na věky

věků vzácnosti nepozbude. K boháči pak praví: střež se, bohatství jest veliké osidlo; pak-li srdce své, přibyték ducha svatého, skříní pokladův učiníš, pak-li duši svou vykoupenu za nesmírnou cenu, v peníze zahrabáš, ztracen jsi na věky; jenom ten bude spasen, jenž jmění za jistinu boží považuje a jí chudým pomáhá, nemocné těší, nahé odívá a tudyž samého spásitele, osobního chudých a trpících přítele, jaksi dlužníkem svým činí. Bída a nouze pak potrvá dokud tato země pod kletbou hříchu stenati bude; potrvá, dokud kříž vládnouti bude světem, na kterém Bůh-Člověk za hříchy a vykoupení naše hořkou muku a smrt podstoupil, totiž potrvá, dokud stane slunce a měsíce. Lidé, jenž lhou, že lze všechny strasti z toho světa odehnati, proč bolesti konec neučiní? Proč smrt neubijí? Křesťan opovrhá těmi sny a v strasti potěšuje se pohledě na kříž a věre, že nic nejsou protivenství světa u přirovnání té slávy, která nás na onom světě čeká, pakli šlápeje Ukřižovaného věrně následovati budem.

Třetí větev duchostromu nynějšího jest: národnost a vlastenectví. Miláčkové! že jsme se tu neb tam narodili; že jsme toho neb onoho národa, pochází od Boha, bez jehož svatě vůle ani vrah na střeche nepřeletí, ani vlasek s naší hlavy nepadne. Láska k vlasti jest tak člověku přirozená, že každý, kdo jen něžné srdce má, za touto nerozlučnou přirozeností obydlí svého v užší jakési obcování lásky a přátelství vstoupí. O jak po dlouhém v cizině meškání rádi spatřujeme rodné obyčeje naše! O jak rádi oči obracíme na hory, které se někdy našemu dětskému hlasu ozývaly! O jak radostně navštěvujem doubravy, procházíme se polemí, pozdravujem řeky a potoky, ježto druhdy bývaly svědky dětských zábyvek našich! V zemi pak cizí jakou radost cítíme, i když nejprostějšího člověka rodu a plemene našeho uhlédáme. Zdá se nám totiž, že jsme v

něm jediném veškerý svůj národ nviděli, pozdravovali a objímali. Vše to, jak bílý den ukazuje, že jest nám láska k rodu a k otčině rukou boží ve hruď naši vložena. To nám vnitřní cit náš praví; víra nám pak dva velebné příklady lásky vlastenecké před oči staví; jeden samého spasitele našeho, který pohlédnuv na Jerusalem, i pomysliv na zlé i na bídu, jež ono město pro tvrdošijnost svou přetrpěti mělo, zastesknul i plakati počal. Ejhle jak se zvláštní jakási láska k vlasti i k národu projevila ve božském srdci, jenž celý svět nesmírnou láskou objal a vykoupil, sebe samého obětovav!

Dobře poznamenal o tom učený Bosuet (*Politique sacrée* liv. I. art. VI. 2 propos.), že Ježíš krev svou prolévaje obzvláště k národu svému hlédel, i chtěl, aby se obětí, kterou na dřevu kříže za celý svět vykonal, i láska k vlasti posvětila.

Druhý příklad lásky k národu svému dává nám sv. Pavel apoštol, který jak se čte v epíst. k Řím. hl. XI. předvídaje v duchu neštěstí a bídu národa svého, zvolal: „Zalost veliká a bolest neustálá kormoutí srdce mé; žádal bych já zavržen býti od Ježíše pro bratři své, jenž jsou mi příbuzni podle těla, t. j. rád bych všechno zlé, které na můj rod čeká, přetrpěl, kdybych jej tím jen spasiti mohl. Převráceného a pouhým sobectvím opojeného srdce znamení jest, necítiti lásku k vlasti v prsou svých.

Pravý křesťan dle příkladu spasitele a apoštola národu horlivě miluje domov a rod svůj, síly své prospěchu národního blaha rád posvěcuje; střely na národ svůj metaně, obzvláště pak ty, ježto by mu srdce a duši raniti mohly, křepce odvrací: konečně, když toho třeba, i ten život svůj na oltář vlasti vesele položí. Štěstí pak a blahý byt národa svého neměří křesťan měřítkem toho světa, který kolikráte tmu za světlo

a světlo za tmou drží, který často slávu v panování a v nespravedlnosti a velikost národní ve chloubě a v nadutosti bytí pokládá; nýbrž měří je měřidlem víry své, která nás učí: že bez cnosti a bez čistého vědomí není žádného štěstí ani pokroku; která jednou ve smír v jedno tělo spojí, a která žárlivosti, pohrdání, nenávisti nezná, blahu druhých národů ze srdce se raduje: která onu lásku spravedlnosti ve srdce národa vštěpuje, ježto se přísně drží průpovědi evangelické: „Co nechceš, aby ti bližní tvůj činil, nečiň bližnímu; co chceš, aby ti bližní tvůj činil, čiň i bližnímu.“

Jazyk národní obzvláště pozoruje křesťan za největší dar Boží; za zrcadlo, v němž se duše a srdce národa celého ve své podstatě ukazuje; za nejsilnější páku osvěty národní; za nejspůsobnější prostředek, jímž se na ducha národního působí; za poklad, v němž se všechno duševní bohatství národa nachází; protož vše, co může, činí, aby se jazyk národní vzdělal, obohatil, ušlechtil; naopak vše od něho odvrací, coby jej ponížiti, snešvařiti, tráveninou porušiti mohlo; ale nikoli nepohrdá jazyky cizími, proč se jim rád učí, a bohatství z nich čerpané v pokladnici národa svého přenáší, na vzor včely, která po rozličných zahradách medovou šťávu sbírá, a v úl svůj zanáší.

Civilní sňatek manželský.

V číslech 103 a 108 u příčině této takto píše: Známó jest, že horlivci pro uvedení civilního sňatku manželského požadují, aby se smlouva manželská oddělila od církevní svátosti. Manželství, tak dokládají, jest ústav, pro stát nejvýš důležitý; stát musí o něm míti vědomost a spolu právo, poměry manželské ve svém zákonodárství dle potřeb občanských upravit a zříditi. Každý tedy jenž v manželství chce vstoupiti, učiní smlouvu svou před úřadem politickým po této

smlouvě budiž to každému na vůli ponecháno, dle popudu svědomí svého přijmouti spolu i církevní poze-
hnutí čili nic.

Z tohoto nárysu na bledni jest, že civilní sňatek manželský hledá odůvodnění svého v tom, že stanovuje manželství co pouhou smlouvou občanskou. A náhled tento zajisté odpírá pravému vědeckému názoru o svazku manželském: mimo to uzavírá v sobě rozlučitelnost manželství. Již sám pojem smlouvy ukazuje na něco pouze náhodného, na něco, co dle libosti toho či onoho dá se změnit, přetvořit a zrušit. Avšak úvazek manželský jest poměrem cele nutným, nevybavitelným ano, řekl bych předurčeným. Jest to nepopíratelný resultát bádání nejproslulejších přírodozpytců (k. p. Hufelanda, Dra. Carusa a j.) že zákon polu čili zákon polárnosti, jenž proniká nutnou důsledností celý vesmír, jeví se i v člověčenstvu rozříděním lidstva v mužské a ženské pohlaví, a totéž v takové podivuhodné souměrnosti, že pro každého muže stává jen jedné ženy, a opáčně pro každou ženu jen jednoho muže, jenž mezi sebou jsou v pravdivé, předurčené harmonii. Tento vnitřní souhlas, toto splynutí dvou osob různého pohlaví v úvazek nevybavitelný jest podstatou sňatku manželského. Dá se však toto vnitřní usjednání na základě obapolného souhlasu teprv nějakou úmluvu vynutiti či vyvoditi? Dále cit lásky, jenž jest pověčným základem pravého manželství, povstává ve zpřízněných srdcích, samovolně, bez jakékoliv úmluvy, jakovouž by nikdy nemohl teprv zroditi. Právě za tou příčinou činí se úvazek manželský na celý věk; jest ve svém původu nerozlučný, neboť láska nemůže mysliti na nějaké rozloučení.

Neníli manželství až v samém původu žádoucí úmluvou, alebrž tajemným splynutím muže a ženy v nerozlučnou jednotu a to na základě lásky, tím méně vyhlásiti je smíme co jednostrannou občanskou úmluvu,

jakoby Církvi na něm ničeho nebylo záleženo. Jako obec tak i církev bere z manželství stálé údy své; a pročež musí o to péči míti, aby snoubencové, byť i souvolným sebe ve vzájemný svazek oddaním sami svátostí manželství sobě přisluhovali, nicméně plnili zákony, Církvi o manželství stanovené, žádajice církevního požehnání ke kroku pro život tak důležitému. Manželství tudíž musí nejenom se shodovati se zákony občanskými, nýbrž spolu i církevními; a jenom, kde oběma zákonům zadost učiněno, může svazek manželský za úplně zákonnitý považován býti.

Pročež při stanovení nových zákonů o manželství želati jest, aby stát se neodlučoval od Církve, což se státi musí stanovením sňatku civilního, nýbrž aby zákony své v možné shodě s Církví ustanovil, poněvadž jen na základu církevním a náboženském všechny společenské poměry nabývají stálosti a trvanlivé blaženosti.

A pak takto dokládá: Chtíce dokázatí, že civilní manželství v pohromu uvádí veřejnou mravnost, potřebujem na to jen zřetel svých čtenářův obrátiti, že ze sňatku pouze civilního vyplývá rozlučitelnost úvazku manželského. Neboť v čem se ti, jenž nějakou úmluvu učinili, mezi sebou usjednotili, to jim po opětném vzájemném svolení lze změnití a zrušiti. Není-li manželství více leč pouhá občanská smlouva, jakým důvodem by pak nesměla se zrušiti, pakli v tom svolí oba manželé? Avšak rozlučitelnost svazku manželského jest rakev všelikého blahého rodinného života; a poněvadž veřejná mravnost pučí a vzkvétá z lůna rodiny a dle rázu rodinného života bere na sebe ráz buď dokonalý, buď porušený; na jevě jest, že sňatek civilního manželství, jenž rozlučitelnost tohož svazku v sobě zahrnuje a tím základy v pravdě blaženého rodinného života podkopává, nejinák leč rúživě působiti musí na veřejnou mravnost.

Pravda tato tím důležitější v oči bývá, čím blíží se den přesvědčení nabýváme, že všechny převrasy společenského života, kterými ve své důstojnosti klesá žena, oslabují pružnost mravní. Ohnisko, z něhož čistým vždy plamenem hárá zbožný oheň mravnosti, jest rodina; a opět nejmohutnější pákou rodiny jest matka v tom ušlechtilém smyslu, v jakém ji stanovuje učení křesťanské. Již pak rozlučitelností svazku manželského, jaká se přivádí sňatkem pouze civilním, klesá žena ve své vznešené důstojnosti, stává se tím pouhým libovolným nástrojem vášní tělesných a stírá sama se sebe onu nebeskou zář, jakou pravá matka ve středu rodiny osluněna bývá. A pak jaké to vychování dětí, jenž nevědí, komu říkají mají otče neb matko a ode svých ploditelův často bezcitným srdcem opuštěny bývají.

Jak jasné jsou tyto úvahy naše a nade vše pochybnost vyvýšené, takovou též jistotou ztvrzuje jich historie na každém listu svém. Nejmohutnějším zajisté národem v době předkřesťanské byli Římané; a jak svědomití, jak přísní byli vzhledem manželství, a dokud tatáž přísnost mezi nimi panovala, dotud ovládal jistý činorodný, mužný ráz celé jejich dějstvo. Když cudné Lukrecie raděj obětovaly vlastní život, než by byly přeckaly potupu urvané jim čistoty, když šlechtné matky uznávaly dívky své co nejdražší klenoty, jako hrdinná matka známých Grachův: tu vlál i celým občanským životem římským čistý a vážný mrav, jenž zaslouženou úctou bezděky naplňuje mysl naši. Ale mrav tento vyvanul a vymizel vůčihledě, celé to velebné a velikolepé ústrojí římského státu začalo se sesypávat v sutiny, jak medle drahnou již dobu před Augustem, a nejvalnější měrou za jeho vládou rozvádění úvazku manželského stalo se každodenním obyčejem, nad kterým se více nezarděli i jinak na slovo

vzati mužové, nevyjímaje ani přísného Katona, ani vá-
žného Cicerona. Tak to jest všude a veždy. Život
rodinný, stupeň, na němž stojí důstojnost ženina, meté
paprsky i na celý život občanský.

Toho všeho zřejmým důkazem jsou nám ale i
naše evropské země. Ve Francii nejprve civilní
manželství uvedeno; neboť hned první ústava od r.
1789 dává jiným: „Zákon považuje manželství pouze
co úmluvu občanskou.“ Ale jaké nářky zaznívají odtud
nad porušeností svazku manželského! Zmatkův těchto
v manželství a v rodině netají sobě ani francouští so-
cialisté, a pročež všemožně usilují, na jiném základě
urovnati poměry manželské. Že toho však dosáhnouti
chtějí prostředky a snahami chimérickými, neberouce ohled
na pravou podstatu manželství, jako mezi mnohými po-
věstný Enfantin, stoupenec Saint Simonův, zamotávají
tím záležitosti tyto jen v zapletenější ještě uzel a
smatek, podřívající všecken společenský řád a ro-
dinný blahobyt. Pruské zákonodárství a soudní jeho
řád mohly by nám četných příkladův uvesti o mrzu-
tých žalobách a rozepřích, jaké v manželství a v ro-
dinách uvedením sňatku civilního a jím povolené roz-
lučitelnosti nutnou důsledností vyplývají.

Ovšem i my neupíráme, že manželství tak hlubo-
kými svízly může stísněno býti, které rozvedení jeho
zdají se žádoucím činiti. Nicméně nesmíme zapome-
nouti, že tytož rozpory v lůně rodinném nemohou za
vinu přičítány býti samému manželství, alebrž poruše-
ným nejvíce poměrům sociálním. Kde se při sňatku
manželském nehledí na podstatu, alebrž na okolnosti
jen náhodné, kde se nebere patričního zřetele na du-
chovní harmonii, na vnitřní hlubokou upoutanost vůle a
mysli, aby mezi manželi v pravdě byla jedna duše ve
dvou tělech, a jen bohatý měsíc anebo jen pouhá tě-
lesná krása rozhoduje; tam není úvazek manželský

zakotven ve věčném základu, jakovýmž jest pravá láska. Že i v manželství, z čisté lásky povstalem, mnohé nehody časem povstávají, toho příčinu hledati musíme v nedokonalosti vezdejšího života vůbec. Úplně dokonalé blaženosti v žádném poměru zde na světě dosíci nelze. Avšak takovéto nesrovnalosti mezi manželi opět snadno se upravují a v předešlou kolej míru a pokoje se navracují; skrze ně ihned rozvesti svazek manželský nedalo by se nikterak ospravedlniti.

V čísle 124 pak takto dokládá: Mluvivše o civilním sňatku manželském dokázali jsme, že jej ani ze strany vědy, ani ze strany mravnosti zastávati nikterak nelze. Ale i ze stanoviska zdravé politiky nemůžeme sobě přát, aby v našich rakouských zemích uveden byl. Státníka zánímáti musí manželství s té strany, ze které Cicero je nazývá *seminarium civitatis*. Z úvazku manželského vyrůstají obci stále nové řády; a bytbychom nesouhlasili úplně s náhledem oněch politikův, jenž pramen síly a mohutnosti obecní nazírají ve stále se množícím počtu obyvatelstva, upříti přece nemůžeme, že přemnoho musí státu záleženo býti na tomto ze sňatku manželského pučícím květu budoucích občanův. Již pak všechny mravní pohromy, jenž v jakémkoliv ohledu porušují čistotu úvazku manželského, mají do sebe spolu routivou působnost vzhledem odtud vzkvétajícího občanstva, buď počet jeho vůči hledě ztenčující, buď vychovávající pokolení chabé a ve svém počátku hned ochromělé.

Že sňatek pouze civilní, jenž v posledních následcích svých vede k rozlučitelnosti manželství, uvažuje na ústav tento pohromu nejzáhubnější, nedá se nikterak upříti a historie dosvědčuje totéž důkazy nepopíratelnými. My pozornost čtenářův obracujeme k době císaře římského Augusta, za jehož vlády ukazuje se nám manželství za příčinou svévolného je rozvá-

děni v porušenosti svrchované, a spolu i v zákazných následcích na úpadek celé říše římské. Proti samovolnému a co den širší měrou se zmáhajícímu rozvádění manželstev opřel se Augustus dosti přísnými zákony; avšak při všeobecné mravní porušenosti lehkovážně zákonův těchto mýjeno, a nákaz manželského a rodinného života rozplízlá se co morová rána po všech vrstvách římského obyvatelstva. Při tom však zmenšil se počet obyvatelův tak značně, že Augustus, chtěje položití tomuto strašlivému rozproudění nemravního života manželského pevnou hráz, nucen se viděl, ostré zákony proti tomuto svízlu ohlásiti. Jsou to zákonové vůbec známi pode jmény „Julia“ a „Papia Poppea“; první ze zákonův těchto láká sliby a odměnami, jaké se podávají tomu, jenž by nejvíce zplodil dítě, druhý vyhrožuje přísnými tresty všem bezdětcům a neplodným. Nicméně minuly se zákony tyto úplně svého účinku; Řím vůči hledě klesal a počet obyvatelův menšil se den ode dne. Ochabělost Orientu i za našich časův, jeho průměrně slabý počet obyvatelstva má mimo jinorodých příčin nemalého základu v porušeném stavu úvazku manželského, víceženstvím a odtud povstalým otroctvím ženiným stisněného.

Každý stát, jde-li mu o jaré a silné občanstvo pro stálý rozkvět svůj, musí vším úsilím bdíti nad nepoškvrností svazku manželského a ve svém zákonodárství horlivou o to péči míti, aby v interessu obecního blaha zůstalo manželství uchráněno ode všech záhubných vlivů, jímž uvedení sňatku pouze civilního bránu do korán otevírá.

Chtíce předmět námi nyní pojednaný se všech stran ojasniti, musíme i zřetel obrátiti ku vzniku sňatku civilního. Ústav tento povstal tou dobou, v níž se rozkývala blahá rovnováha mezi státem a církví. Ve dřevnějších časech, kde životem svým nebežkojným Cír-

kev pronikala všechny záležitosti obecní, nemohlo být ani zdánlivého tušení o snátku pouze civilním. Avšak rozpadnutí této církve a státa jest samo v sobě nejhlubší společenskou pohromou našeho věku. Stát i při svém právním zákonodárství nemůže a nesmí se odčitati zákona mravního co jediné pevného základu obecního blahobytu; ale mravnost zakotvena jest v mysli, ve svědomí, anož opět prážnosti své nevednoucí nabývá z idey náboženské v Církvi ve stálé neporušenosti odchovávané. Aby tedy společenské a obecní blaho zdárně prospívalo, jest věcí ovšem žádoucí, aby církevní i obecní zákonodárství sebe vzájemně podporovalo a usjednocením tímto se sílilo.*) Pak-li této upřímné shody mezi církví a státem přáti jest ve všech poměrech života, nastává jí tím důraznější potřeba vzhledem manželství, kteréž i pro Církev i pro stát jest poměrem a ústavem nejdůležitějším.

Dodavek k civilnímu manželství.

K tomu, což Vídeňský Denník o civilním manželství tak rázně a pravdivě pověděl, a což jsme zde právě v předcházejících listech váženému čtenářstvu svému v známost uvedli, dodáváme my tuto ještě něco na povážení. Stát Rakouský sestává největší díl z katolíků, dále z Řeků i nesjednocených, kteříž v té věci s katolíky co do podstaty věci, na čisto stejně smýšlejí, a z právě toliko co do počtu hrstky protestantův, kterým by snad věc ta, ač pohlédneme-li do Pruska, s náramnou obtíží — jen tak tak lhostejna byla. Nalézají se ovšem mezi těmito jak jednými tak i druhými i třetími také hezká hrstka takových, kterýmž víra a vůbec všeliká věc spasení se týkající vůbec

*) Viz pojednání p. Mokrého v tomto Časopisu 1950 sv. III. str. 114.

níže stojí, než cokoli jiného: avšak — to přece jenom s podivením jest, kterak že se opovažuje právě tato malá hrstka lidí, věci jen povrchně považující těmto millionům abych bez obalu řekl *neřádnou* tuto věc předkládati, a jim na vzdor jejich víře, na vzdor jejich svědomí *násilně* ji vliptati.

Tu naproti takovým nespomáhá rozumování žádné: rozumů pro ty věci nemají a nechťejí míti, chtějíce toliko jíti po neřádné chtivosti své. O nelidskosti — i při všem jejich sobělibém, jen aby se slovu křesťanství vyhnuli, — od nich tak řečeném humanitství za příčinou této věci mluvíti a jí z dějin všech všudy národů i teď s námi na tom světě žijoucích, i těch nejsurovějších dokazovati, málo platné bude: — očí majíce nevidí — a viděti nechťejí, — a uši majíce neslyší, poněvadž slyšeti nechťejí. O nemravnosti a úplné zpouští řeč činíti, — marná to proti takovým řeč: tuť právě první oni návidí, a druhou čin co čin — sobě k vůli — zavéstí by rádi chtěli. A přišel-libys pak jim, a o posvátnosti stavu manželského — při pokáženosti lidské — nevyhnutelně a nesmírně potřebné chtělby mluvíti: vysmějít se tobě. Oni — bohové jsou ovšem žeť sírou hned zdaleka zapáchající, — ale přece bohové, a byť i co kůň a mezek sobě počínali, jsouť oni — rozuměj — ti berlinští to bohové!

Proti takovýmto tedy musí se úsečně a bez všáckého ohledu v ústrety jíti. A ku pochodu takovému tuto některé myšlenky.

Dva obrazy.

První vykazuj tahy asi následující. Pan Bejček vzácný pán z Hovězího chce sobě dle libosti své pohovětí. Vyjdeť si tedy, a obchází pln laskavé přívětivosti. Na procházce a na procházkách těch svých, jakť se dá, opakovaných — přijde posléze v pravý

svůj čas na místo, kdež několik slečinek z obce Kravínské mile se baví. Vida, že tu i jiní panáčkové bez všakého mnohého ostýchání sobě ledaco beze všeho velikánského nad tím užasínání a se horšení dovolují: přidruží se, a pomalounku, polehounku, jsa i v té klasické literatuře dobře zběhlý, počíná sobě známost činiti zvlášť s jednou tou slečinkou, kteráž mu za milostivé sklonění stojí, jelikož ve všech všudy i nejvýtečnějších románech jako doma jest, a tolik schopností na jevo prokázala, že i na divadle v kusech i dosti nedůtklivých vystoupiti co pravá toho způsobu rekyne nic se nebála. S tou tedy započne známost svou, s ní se náramně rád baví: — i ona dál a dále přiklání se, ráda slyší, ráda mluví, až s naším vzácným panem Bejčkem tak stojí, že nelze jí, jemu čehos více odepřiti, — to pro ušlechtilé nad míru řeči a pro samou skálopevnou šlechtetnost na čele nesoucí sliby jeho. Nabaživ se pak pan Bejček náš, a došel nač vlastně byl sobě vyšel a vycházel: jde zase a obchází po libosti, hledaje, zdaliby se jemu i kde jinde tak výborně podařilo. —

Mnohý tu z čtenářstva nad obrazem tímto ruce snad sepne, a horše se zvolá: „Co nám tuto i v tom časopisu pro katol. duchovenstvo se před oči staví! Vždyť smilník to a zlotřilý souložník! „Pěkně prosím, abych Vaši nevoli ještě více nepodráždil, chci co mohu napravit, a sám také přisvědčím Vám a řeknu: pod tento obraz že nesměloby se nic jiného napsati, než: *Smilník!*

Vedle tohoto obrazu postavme sobě jiný, kterýž, ač hned zprvu nevím, bude snad aspoň o drobet cudnější a méně snad urážející.

Náš p. Bejček tropil tyto své obluby trochu až příliš. I prohlédaje posléze pan šafář, horlivý starosta obce Kravínské, žeby tak věci na nedobrému stály,

šesby tudy občanstvu podrízenému mnohé mohlo nebezpečí vzejítí, a zvlášť že by se o nastávající potomstvo těžce hrálo: vzal tuto věc v povážení své. A po rozvážení mnohém a opravdovém udeřil pak na pana Bejčka, a poukazuje častěji na hůl svou, znamení to důrazné vážnosti své, tolik na něm snažil se vymoci, aby upustil od dosavadní libovůle své, v ohradách jistých toliko brávil se k naplnění libosti svých. Ohrady tyto mělyť jsou býti, a) aby toliko jedinou sobě vyvolil ze slečinek z obce Kravínské dle zalíbení svého svobodného, b) s tou ale aby také věk ten svůj trávil. Jak a kterak a zdali to půjde, o tom ovšem na ten čas nemohlo hned vyjednáno, aniž také pojednáno býti. Dictum, factum; náš pan Bejček pohledv na hůl páně starosty a povzdychnuv sobě žalostně, že jej tato vážností svou v nesvobodu poutá, aniž by se o tom dávalo znáti, neviděl za dobré, o ní hned tak makavě snad zavaditi, — protož podvolil se. Vyhlédl sobě dle vkusu svého známou již slečinku jednu, smluvil se s ní; a tuť hle! s příslušnou, — jakť tyto skrovné ovšem okolnosti dopouštějí, slavností jakousi předvádí ji před pana šafáře, starostu obce Kravínské, — předkládá, kterak že s touto vyvolenou svou výminky výše pravené chce plniti. Pan starosta pak vážně hlavou kyne svou, jakoby potvrzuje, co tuto ovšem též vážně pronešeno, a zase jako mimo vůle holí svou pohrává. A tak počíná náš panáček o něco rádnější a správnější život vésti. — Prosim však, nemafte mae ještě, nevskakujte mi do řeči i hned s tím: toto že nic jiného není, než živý a holý obraz panem Šafářem, starostou obce Kravínské povoleného a uřízeného souložnictví, kteréž pan Bejček byl dříve jen dle vlastní libosti a kde se mu nachtělo, provodil, čili jakť nyní se vše vzdělaněji nazývá, — že jest toto obraz rádně pryč a platně uzavřeného civilního manželství pana Bejčka z

Hověšho s vyvolenou slečinkou Milkou z obce Kravinské.“ Aniž hned se tolik zlete na to, „že tu ani nejmenšího nad ledajakous důležitější koupi a prodej povznešení, aniž jakého vyššího krom hole ohrazení není, kterýchžto obou věcí přece jen nevyhnutelně jest třeba, nemáli tato na tolika stránkách nedůtklivá věc zhola jen po zvířecku odbývána býti. Peshověteš tedy prosím, a mějtež postrpení, abych obrázek mohl dopravití.

Ano, náš pan Bejček tedy, dílem že si sám vyvoliti směl bez všakého nucení a přimlouvání, (což sobě na ten čas ještě za pravou milost počítal), dílem pak, že jakožto vytřelý pán trochu obezřetněji na hůl onu sobě byl pohleděl a jí sobě hezky pověsím, — skutečně potrvál po celičký rok věren závazku tak náramně slavně učiněnému. Než — po roce — začalo se ve hlavě jeho jakési podivné bubření. Dílem nabažení, dílem ovšednění začalo mu mrzuté myšlení ploditi. Nejprvé jakási nedůvěrnost začala mu mozek zachycovati, „odkud že prý as panu Šafáři to práve přišlo, takto jej a svobodu jeho poutati? — ježto přece moc jeho — ve všem ostatním — jen co zevnitřního jest, zasáhala, dále však, co hlouběji jde, pranicého zasáhnouti a zaujmouti nemohla? Také mu divné přicházelo, zdali prý pan starosta zhola tu sám proti sobě nejedná, zabraňujíc, aby mu obec jeho hojněji nevzrůstala? Aby snad prý pro silnější a zdravější potomstvo to činil: to do hlavy pánu našemu nešlo. Věděltě, že pan starosta i hošobradým klučíkům a nedospělým slečinkám nic nezbraňoval ve sňatek vejítí, jakkoli na každém stromě i té bylině spatřoval, že každé nezralé ovoce hnuje a z nahnílého jádra nic bytelného že nevzchází. Zrovna pak z toho vyskytl se mu jakýsi háček, na nějž zatím si zavěsil tu jen tak se mu nakmítlou myšlénku, žeť as pan starosta se vší tou věcí

nemusi snad na pevnině státi. Na nejvejš pak marné a nesmyslné zdálo se p. B. že pan starosta chtěl, aby ten úvazek jeho na vždy prý a na vždy prý trvati měl. Pohlédli-li totiž do Turecka, do Číny a do mnohých jiných vlastí i blíže nás ležících, — pohlédli-li mezi divochy na té stránce, jakť sám u vzdechu smutném sobě doložil, mnohem lépe opatřené, — spatřoval-li ku všemu tomu kdys matku, kteráž také sama si dítky hlídala, a ony přece bez všakého páně starosty přispění rostly: ještě více vrtochy jeho se množily a pouta naň vzložená vždy a pořád nesnesitelnější se mu zdála; tak že, kdyby pomnění na onu hůl jím nebylo trochu nazpět potrhlo, brzy krátký konec bylby všemu učinil. Neboť — musím připomenouti, na jakousi také duchovní stránku náš p. B. nikdy ovšem ani nepomyslel. A nač a k čemuž bylby také na co takového traplivého pomejšlel? Vždyť by byl musil se s celým svým rozumem mihnouti, aby byl nepoznal, že ta strašlivá hůl p. starosty nemohla také než jen do zad, nikoli ale do srdce bít.

Co nejpěknějšího při tom bylo, nesmíme zamlčeti. To totiž, čím mrzutější počínal náš pan B. býti, tím většího důkladu a mohutnosti že nabývaly pechybnosti jeho. I ta paní Bejčková začala se jaksi měniti, a změněnou se prokazovati, tak že posléz a posléz jen tak — tak jeden dle druhého a jen tak ztěží trpili se. Paní B. — ta dokonce uměla ženskou uštěpačností zkrátka odbývati, co by se jí bylo namítati chtělo. „Co? — já nejsem žádná otrokyně, ani žádné dřevo, abych se musila podrobiti tomu i jinému — když nechci! — O mne se tu jedná!“

V takovýchžto okoličnostech ovšem nemohlo se líbiti, a o jakémsi tím páně starostovým uřízeným způsobem počasném štěstí věru ani zandati nemohlo se našemu po delší již čas těžce o- a rozmrzelému p. B.

I napadlo mu tedy, na tom že ty věci déle státi nemohou, a on se své strany že bude si pomáhati, jak se mu dá, a aby se ještě lépe ospravedlnil, že také jí (t. paní svou) nechá dělati, co ona bude chtít; jen že opatrně věci si nastrojí, aby se p. starosta tak snadno nedověděl. K tomu to jej více nakloňovalo, že pan starosta oči Argusových skutečně neměl, jakkoli si velmi rád i na odív dosti dobré brejle na nos nasazoval; a potom věděl také náš prohaný panáček, že se před panem starostou mnohá co saze černá věc co sních bílou učiniti a máli kdo ohebný jazyk, žeť se takovému i dosti tvrdá věc a pevná před obličejem p. Starosty hezky třeba až do křiva ohnouti dá. Sotva že se byl ale do těchto slibných myšlének trochu hlouběji zabral, a jimi jsa rozpařen, hnedle byl by sobě zavejskl: — aj! najednou udeří se v čelo, a vážně praví: „Ne — toto nejde: to věru byloby zhola, na čisto a šeredně contre tout le point d'honneur! To nejde!“ — a zase zamýšlen sedí. Najednou však vyskočí, a ze všeho jeho způsobu vyzírá, že jakés pevné předsevzetí v mysli jeho se vzjalo. A jakéž pak as toto bude? — Pan B. náš dodal si srdce, a děj se co děj došel si na p. starostu. Aby hole jeho, kteráž jej posud byla mála, neviděl, zamoužil oči, a jal se srdnatě a bez zajiknutí mluvit takto: „Pane Starosto! Já vám k vůli vešel v závazek se slečnou Milkou z obce Kravinské, vám dobře povědomou. Učinil jsem vše k libosti Vaší. Tehdáž ovšem — ale teď — není více k vydržení. Déle to více trvati nemůže. Opovídám Vám to, abyste věděl: ale číňte si co chcete, na delší čas já Vám k vůli takto týrati se nebudu a nedám. Raději smrt, než pouhé Vaší libosti k vůli se žráti. Vy mi na věky za to nestojíte, abych pouhé Vaší libosti, ano vězte to! pouhé Vaší libosti k vůli já se sužovati měl, — a také mi za to káti dáte!“

Pan Starosta místo důvodů k ukojení ovšem zase holi začal pohrávati a jaksi brozivo úsměšně pohlížeti. Ale nadarmo! P. B. nás pevně zavřel oči a neviděl, protože viděti nechtěl a nechtěl, — odšel pak — a skutečně oo pravý pták v povětří začal sobě nahrazovati, jak a kde jen se jen dalo, co byl v kleci promeškal a se nasvazel. Tento byl „facit“ öili „utěšený výpadek“ — *slavné smlouvy* panem Bejčkem se slečinkou Milkou, z obce Kravinské *před starostou, panem Šafářem učiněné*; — ten byl pravím „facit“ *povolného soulošnictví*, či jak páni vzdělanější dí, „*civilního manželství*“ jeho.

Zahrada bez ohrady.

Stav manželský zahrada jest, neb majíť tu i květiny i štípky, to jest křesťanské cnosti skutečně pěstovány býti. Běda zahradě, kteráž dostatečné ohrady nemá! Přesvatý Pán ohradil zahradu tu stavu manželského nejprvé tím, že povýšil stav tento za svou sedmou svátost. Někteří, jenž také k Jeho drabému jménu dle svého uhlíbení chtějí se hlásiti, povýšení toto a s ním i ohradu tu první a nejpodstatnější rozmetali, pravíce, že jí třeba není a že ji nestavěl a nezřídil Pán. Teď! Koukněte se jen! Tam mezi nimi naleznete kukátek, že věru nebude nepatrně, odkud že i Vám laskominy přišly. Muž — žid — dosti vytrělý a ve mnohem lépe než mnohý z Vás zběhlý, a pro mravnost, cudnost a kázeň, jak na člověka sluší, šlechetný cit mající, dříve přebýval na venku, když takové zahrady bez ohrady té přední, ač přece trním a křovím aspoň, dle možnosti a náhody obsazeny jsouce, v hojnosti nalezaly se. Muž tento, nemaje obyčej při důležitém svém se kterýmž vyšel zaměstnání bály, divadla, tance a hospody navštěvovati, jakožto z největšího dílu bývá, — na prázdné chvíli a k zotavení svému vyšel si sem,

vyšel si tam, tu se seznámil, tam se ozmámil, — a tak co pravý Všudybyl ledaco pozoroval. Po letech mluvil za takovou jemu návykem již jako přivtělenou zábavou rád s jedním katolickým knězem, jak tomu i jemu chvíle bývalo přáno. Stalo se, že si také jednou vpletili do rozmluvy své zásadu onu, kteráž ovšem mezi židem a katolickým knězem, jenž žádného v přesvědčení jeho urážeti nechce a nemíní, ale také pravdě svaté ani za mák zadati nesmí, — za jedno trpká a za druhé příliš nedůtklivá jest, totiž: že prý vše jedno, ať člověk věří, co chce, jen kdy mravně jedná.“ Zprvu jen polehku odporuje kněz: žid však vždy tuzeji, proto že tenkrát byl právě co takového četl, a mněl, hojnost střeliva po hotově míti, kněze vždy silněji do těsna žene, as jakoby tenkrát musil vítězství slaviti. Kněz dříve vždy byl jen jako stranu svou hájil, a museje cos trpčejiho pověditi, dříve vždy připomínal, že není úmysl jeho snad drážditi aneb koho urážeti, a že to jen řekne, a to co jen možná levně, proto že to věc s sebou nese. Vida však, že tuto dnes na něj se jaksi divně žene, uznal potřebu, od desavadního způsobu svého upustiti a místo zbraně zbroje užiti. I táže se mezi jiným — což ovšem pomineme, nemajíce tuto otázku teď na zřeteli, — táže se pravím žida! — aby mu pověděl co nestranný a álechetně smejslející muž, co še as hájí nejvíce, nejsilněji manželům věrnosti, a co še jim svaté jejich povinnosti nejpodstatněji ulehčuje? Dobrou. — a snad bohužel! lepší než mnohý katolík, maje povědomost muž tento — israelita, — kam kuto otázkou kněz míří, zamlčel se, a pak praví tato věru paměti hodná slova: „Vzdávám se Vašnosti, a to zúplna: nemohu dále odpírati. Byl jsem za živnosti svou dosti dlouhý čas v B. A jakž já již jsem, pilně pozoroval jsem ledaco ve způsobu tomtó. A nemohu zapříti, že tam, kde stav manželský za svátost jmin

zení, mezi manželstvími vše jde na různu. Zde u nás, kdež panuje katolictví, skoro naopak věci se dějí. Panna klesne: aby ale manželka klesla, jest v našich krajích cos potvorného, což se hned tak často neurodí. To důkaz jest makavý, — a takovému odpírati těžko, nechceli člověk vzpírati se svévolně a jako na vzdory činiti pravdě. Pak stiskl ruku — a šel. I — což pak as Vy řeknete tomu milí Páni! — Vy, — jenž byste i mezi námi katolíky tolik a hrozně rádi vše všudy, a naosled i ty sloupy, na nichž celé stavení podepřeno stojí, vyklidili a ven vyhodili, jen aby hojně světlo bylo?!

A taktoli věci venku i mezi námi samými stojí, cožť pak asi myslíte, že *potom* se stane, když i ta jediná, — nejpevnější zahrady té manželské ohrady klesne, kteráž — sama jedinká — s to jest, před všelikou zpoustou zevnitř i vně mocně jí hájiti? Ta myslím já, ohrada, kdežto manželé křesťanští *před tváří Boha svého svého*, ledví i srdce skušujícího — a netoliko dle onoho „Nezcižoložíš,“ ale i dla „Nepožádáš,“ a „ani Nepohlídneš“ soudícího, — *tu před oltářem Jeho*, zrovna jako před trůnem a u nohou jeho, — *tu před tváří celé všeobecné církve toho*, kterýž i krev Největější vycedil, aby sobě učinil „církve slavnou, nemající ani vrásky — ani co takového, ale aby byla svatá a nepoškvrněná, — *tu před veškerou obcí křesťanskou*, kteráž, neplnili-li by oni závazek ten svůj věrně a svědomitě, také proti oněm a to mnohem mohutněji vystoupiti smí a může, že ku pravé ostudě a ku pravému zohavení jí jsou před nebem i před světem, — *tu v Svatyni Boží*, a ne na nějakém snad špinou a vše zlehčující ovšednělosti, snad ku posledu i tabákovým smradem zapáchajícím místě *) — — slib

*) Či snad jste zamyslili, sami se ve chrámech křesťanských roztahovati? O ne — nikoli! — to sobě my — ne kněží toliko, ale více i křesťané vůbec — vyjma jediné ty Vaše — přiané

ten svůj posvátný, slib ten svůj na celičský čas života platící, skládají: tak že v tomto okamžení netoliko to srdce jejich, ale i to srdce každého zde přítomného, pakli jen štipínek citu a rozvahy má, — přece jen i krom vůle se otrásá, když zaslýchá a jen máličko rozváží ono tolik váhy mající slovo svého Svatosvatého budoucího Soudce: „*Což Bůh spojil, člověk nerozlučuj!*“ — a ouo, jež zase kněz důstojně nad nimi pronáší: „*Pán Bůh všemohoucí račíš Vás spojití, a já z mého kněžského úřadu* — rozuměj, ne já od krále či od obce k tomu poslaný, jenž tak dobře, a nic více nic méně v tom nejsou než pouzí lidé, jako i

zamezíme. Nadarmo toto věru nepravím. Začínat se — tu při „svobodě prý oirkve“ — požadovati zase, jakož za časů Ondře Josefinských, aby prý ledajakás i tretka světská z místa posvátného, ve Svatyni to Boží, k tomu aby světu sloužila, nevytavené, při shromáždění na jisto k jiným věcem se sešlém, ohlašovala. Budeli se častěji požadovati: veřejně také oznámíme, a komu se bylo zachtělo, pokáráme. Co císaři — to císaři: co Božího — to Bohu! Jeli věc skutečně potřebná, dosti k tomu důležitá a snad i pro kvap nevyhnutelně požaduje, ahyz i co věrný občan uznal, žeť musí ona prohlášena býti a ve známost čím rychleji tím lépe ku prospěchu občanskému vejíti: nikdy a nikdy se katolický kněz tak snadno neopovažuj, kazatelnu — hlasatelnu to samého jediného Pána, na kterouž co šafář jeho, jakkoli nehodný, vystupuješ, čímsi takovým slehčovati! Myslím, žeť snad ti ohlašování desátků a takovýchto poplatků, vyjma ony, kteréž chrámu — zvelebení to služeb Božích samých a ne tedy podporování příjmů tvých vlastních — se týkají, — tutu i hned také napadnou. Nýbrž nemoha jinaké, a vida také že jinaké nelze, ohlaš, že máš ty osadníkům svým milým cos důležitého oznámiti, a že před chrámem Páně, po službách Božích toto učínáš. Také na dvěře chrámové nic — pranic světského, dokonce tedy ani na prodej ukazujel, a bez toho i v každém kalendáři pohotově jsoucí taxu stolae více nevyvěšuj, pamatuje na ten bičík Páně. Nýbrž o jiné místo veřejné se postarej. Nenili pak žádného takového, kteréžby důstatečně posloužilo, po straně místo ustanov k tomu, nikoli pak dvěře Svatyně Boží!

každý jiný, — nýbrž já, jenž úřad na sobě nesu, a provodím úřad ten, kterýž ten *Sám jediný* zřídil, jenž má všelikou moc na nebi i na zemi, — kterýž ten *Sám jediný* zřídil, před jehožto svatosvatý stolec soudný dnes aneb zítřka my tu všickni předstoupiti a se dostaviti musíme, — *z toho tímto Přesvatým a Všemohoucím nad tělem i nad duší Pánem určeného kněžského úřadu potvrzuji já Vás v tom manželství ve jmenu — na místě a dle ustanovení — Boha Otce, Syna a Ducha svatého.*

Cirkevní Missie v osadách katolických.

II.

V třetím svazku minulého ročníku *) podali jsme velevázným čtenářům příležitostné pojednání o *domácích Missiích*, ve kterémž jsme o *jich původu, obsahu a zřízení* promluvili. Majíce však povinnost, ku konci dovésti, v což jsme se dle rozvrhu vytknuté úlohy své uvázali: podáváme tu *článek druhý*, jehožto *praktický obsah* *přímou jakousi Apologií domácího Missionářství* v sobě zahrnuje. Promluvíme totiž o *blahých výsledcích* našich Missií, aneb, jak v rozvrhu oznámeno, o *jich užitečnosti a způsobu, jakým by se mezi námi pěstovati mohly.*

* * *

A) Sotva se za dnů našich zde oude znova ozvaly hlasové kněží Missionářů: povstali bohužel i hned se všech stran nepřátelé svatého kříže, protivníci rozličného druhu, jenžto jakoby se mezi sebou byli umluvili, vši mocí a silou proti Missiím bouřili a štvali. „Mámeť jistou třídu lidí mezi námi, — pravil, zastáváje se sv.

*) Viz Časop. 1860. III. sv. str. 59 a d.

Missií slovutný biskup, a kazatel francouzský jmenem Diviš Frayssinous, *) — máme lidi mezi sebou, kteří urputně proti náboženství a jeho milostiplné mocnosti válčí, poněvadž se tím způsobem bezbožnému jejich tyranství meze kladou; — máme mezi námi třídu lidí nenapravitelných, jenž na vzdor všemu dějepisu ani na prozřetelnost Boží, ani na její tresty a milosti nevěří: — část to lidí, kteří, neučiní-li se záhy přítrž, bezbožnou zatvrzelostí svou všecku nábožnost mezi lidem zruší, a všecken řád sociálního života pohltí; — část to lidí, pýchou a hrdostí překypujících, jenž totiko lidskému rozumu se klanějí, své vrtochy na místo stoletých zkušeností staví, zastaralé bludy vždy a všude obnovují; — část to lidí, že by na zříceninách korun a křížů ďábelskou rozkoší zvolali: Pryč se vši vládou, pryč s náboženstvím kříže! — — Tohoto druhu, rozmilí posluchači, jsou — lidé tito, nepřátelé sv. Missií. Že mnozí z těch, jenž i mezi námi jazykem i perem proti Missiím a Missionářům bouřili, k dotčenému tovaryšstvu náležejí, dovozovat nebudem a nechcem, ačbychom z jejich tištěných referátů snadno dokázati mohli, že jim nejen Missie, nýbrž především kříž a církev vůbec pohoršením a bláznovstvím jest; želíme však, že se jim podařilo, věc tak svatou a blahodatnou, za jakovou naše Missie považujem, tu a tam v zlehčení a opovržení uvést. Rouhajíce se vůbec tomu, čehož ani neznají a znáti nechťi, dílem křivých sobě nahledali svědkův, kteří se neostýchali, rozličným klamem a podvodem proti Missiím a Missionářům brojiti, dílem i sami farisejskou zchytralostí tolikerych planých námitek a pochybností ohledně našich Missií roztrusovali, že bohužel i lidé jinak dobrého ducha a poctivého smej-

*) Viz jeho znamenité kázání o blahé užitečnosti domácích Missií v „Neue Predigtbibliothek des Auslandes. Herausgegeben von Dr. J. Rosentritt. Würzburg 1846. 2. Jahrgang Seite 504.

blení buď s jakousi omezeností věc tuto na pováženou brali, buď na Missie dokonce zanevřeli. „K čemu jsou a k čemu vedou Missie? — co pak lidé naši divochové jsou, jimžtoby nových Apoštolů potřeby bylo, aby jako pohané Krista se učili znáti? — čili snad lid náš v takové pokaženosti vězí, že by nejínak než pomocí Missionářů napraven býti musel? — A je-li v skutku jakéhosi oživení víry mezi námi třeba: i což k tomu cíli nedostačí síla a pečlivost duchovních pastýřů — našincův? — k čemu to vede, povolávání kněžstvo cizé, jakoby toto mělo napravovati, coby snad domácí duchovenstvo vůbec mezi námi vážené bylo pro nedbalo? — i kdož nevidí, že se tím způsobem našemu kněžstvu rána zasazuje? — A nač pak ta a takova náboženská divadla, rozličné ty průvody, a ceremonie, jenž jiného cíle míti nemohou, než mámiti lid sprostý a na okamžení jaksi rozpáliti, ač srdce při takových zevnitřnostech konečně přece jen jalové potrawy se dopídí? Ano zdali nad to výše nebohý lid náš fanatickými řečmi těchto Missionářů nad míru ustrašen nebývá? zdali se při Missiích plamenná pochodeň rozličných svárů do tichého klidu našich rodin nepouští? A byť by i tomu všude tak nebylo, jak pověst vypravuje: jakého pak vlastně užítu tyto Missie ze sebe vydávají? Což pak nepozorujem, že lidé po Missii titíž jsou, co před Missií? — což nedovozuje zkušenost, že se vychválené tyto Missie nejínak než potoku podobají deštěm přeplněnému, jehožto chudí pramínkové po několika dnech opět v starém skrovném řečišti svém plynou? — K čemu tedy Missie? ony jsou zbytečné, škodlivé a beze všeho podstatného užítu.“ Tak a podobně proti Missiím mluvilo a psalo se ve Francouzsku,*) těch a takých

*) Viz svrchu citované kázání, z něhožto jsme tyto námítky schvalně do slova sestavili na důkaz, že taktika nepřiznivou sv. Missií vždy a všude asi tatáž jest.

žalob slyšeli jsme až do sytosti i za dnů těchto, co v Německu a mezi námi Missie z nova oživly. Než, Bohu díky, máme i jiných svědkův bez počtu, — mužův více než 7000, kteří nemajíce oučastenství ve lži a podvodu našeho věku zcela jiné svědectví o Missiích vydávají, — máme, buď Bohu chvála, až do tohoto dne u nás v Čechách, na Moravě, a v Kladsku 29 osad, *) máme jich v Bádensku, v Nasavsku, a v katolickém Porýnsku až do této chvíle přes třicet, **) jenž vedouce z vlastní zkušenosti, co se při Missiích děje, všechny námitky a šalby krivých svědkův poraziti mohou; — ano máme již i skoro 5000 galejníků v Toulonských žalářích, v Brestu, a v Rochfortu, ***) kteřížto zakusivše divotvornou sílu a útěchu, kteráž se jim svatými Missiemi dostala, milerádi na svědectví povstanou, a podobně jako druhdy sv. Pavel králi Agrippovi, tak oni utrhačným nepřátelům našich Missií směle povědí: Prosímeť Boha, abyste se všickni stali, čím jsme my se stali, vyjímaje tyto okovy. †) — Dobře zajisté v Apologii své pověděl svrchu dotčený kazatel Frayssinous, řka: „žeby Missie nepochybně tolikerych nepřítelův neměly, kdyby spasitelného užítku nedávaly;“ a tak podobně lze souditi, žeby tytéž Missie tak znamenitého zniku a tak vroucí přízně mezi lidem

*) Viz tento časopis 1859. sv. IV. str. 167. — Oestr. Volksfreund 1850. N. 90. — Kath. Blätter aus Tyrol 1850. Beilage zu N. 56.

**) Die Volksmissionen als Mittel zur Belebung des Glaubens. Wien 1850. St. 19; — Sion 1850. Nr. 35. 39. 43. 44. 48. 60. 66. 132. 133. — Beil. zu 135. 136. Hist. pol. Blätter 1850. 26. Bd. 5. Heft. N. XXIV.; — Deutsche Volkshalle 1850. N. 233. Beilage zu N. 268. — N. 275. 300. 308.

***) Wiener Kirchenzeitung 1850. N. 66. Blahověst 1850. čisl. 32. Obšírné popsání sv. Missií mezi galejníky konaných, ve spisku: Die Jesuiten in Bagno. Würzburg 1850.

†) Těmito slovy potěšil galejníky nejdůstojnější pan biskup Frejusaký, z jehožto ruky při Missii vylebnou Svátost přijímali.

byly nedošly, kdyby tomu v skutku tak bylo, jak o nich rozliční tupitelové buď z bezbožné nenávisti, buď patrné nevědomosti, do světa roztrubují? — Když se první naše Missie — v Kaclířově konala: viděli jsme nescíslných zástupů, jenž se z daleka široka k duchovním těmto hodům zbíhali; — od Božího rána až do noci k chrámu Páně a k zpovědnicem takměř ani přístupu nebylo; ano byli jsou zvláště cizinci, kteří nemohouce po celý den k správě Boží se dotlačiti, ani domů zpět se nevrátili, nýbrž v kostele celou noc na modlitbách vytrvavše, hned na usvitě ve stolicích soudných hledali, po čem toužila duše jejich. Mnozí z nich, jak toho očití jsme byli svědkové, kdekoli některého z kněží Missionářův spatřili, valem za ním se hrnuli, prosíce a v nábožné své prostotě se tázající, zdaž a kdy do jejich kolatury přijdou; jiní opět, ledva se domů navrátili, ihned domácnost svou a sousedstvo na Missii do Kaclířova vyzývali, a i ve své rozdílnosti ke svým duchovním pastýřům pospíchali, důvěrně prosíce, by i do těchto svých far Missionářů povolati ráčili. Spravedlivé zajisté svědectví jest, kteráž jistý korrespondent v časopisu Sion o blahých výsledcích jedné Missie vydává, an z vlastní zkušenosti praví: *Der Zulauf des Volkes, ohngeachtet eben Schnittzeit war, ist staunenswerth gewesen. Nicht selten sassen bis 20 Beichtväter, um dem Busseifer des zerknirschten Volkes zu genügen. — Die grössten Widersacher der Mission, welche den Ihrigen strenge verboten hatten, sich an den Missionen ja nicht zu betheiligen, gingen selbst zur Kirche und kamen nachdenkend nach Hause, und gingen wieder, und waren die ersten, welche ihre Hausgenossen zur Mission absendeten. Besonders erfreulich war die Rührung der Männer, von denen die Mehrzahl nach der Generalkommunion zu Hause angelangt, statt zu essen, in lautes Weinen ausbrach. —*

Der Eifer des guten Volkes kann daraus abgenommen werden, dass am 19. August an 10.000 Menschen am Friedhofe während der Schlusspredigt mit unüberwindlicher Geduld im dichten Regen ausharrten. — Referent sah, wie ganze Schaaren zu den Missionspriestern und zum Pfarrer sich zudrängten, um ihnen Hände und Füße zu küssen.“ *) Jako v Kacličově: tak i při jiných Missiích, kdožkolivěk byli jsou dobré vůle, jedním srdcem, jedním hlasem, avšak ne slovy toliko, nýbrž i horlivým účastenstvím svým nevyvratně dokázali, že Missie na nejvýš užitečné a spasitelné jsou. Bychom se dílem neopakovali, dílem tu již nevypravovali, o čem později a příhodněji mluvití budeme: připomínáme zde toliko, co nám o Třeboňské Missii — též očité svědek, neznámý některý dopisovatel — v Blahověstu z dělal. „Po dvanácte dní bývalo každého dne při nejmenším dvoje — troje kázání, mimo přípravování k sv. zpovědi; a při každém kázání býval chrám Páně, avšak i sakristie i ochozi lidem přeplněny, tak sice, že se i pod širým nebem kázati muselo. A co se tkne zpovědi: tuť ovšem od šesté hodiny z rána až do osmé z večera nehýbali se od zpovědnic, a musili dva i tři dni s toužebností čekati prvé, než se k zpovědníkovi dostali. — Ano srdce zaplakalo radostí, když i sbor potulujících se komediantův, přišedších právě do Třeboně, nechal provazů, skoků a kotrmelců, a připojil se k zastupům skroušených kajícníkův. Pohnutí a rozčilenost lidu, jeho radost a vděčnost nedá se hrubě ani vypsati. Při skončení, — kdežto výborný pan děkan poděkovati chtěl veřejně za milost, udělenou od Boha, za dobrodiní, prokázané od kněží missionářův: důstojný kněz nemohl pro hluboké pohnutí srdce hrubě již ani promluvití. Všecken chrám, kněží i nekněží plakali ra-

*) Sion 1850. Nro. 63. — Oestereich. Volksfreund 1850. Nro. 56—59.

dosti, slzeli vděčností tak že tu nezůstalo suchého oka. *)

Podobné zprávy o zdravém úsudku a nelíčené horlivosti nábožného lidu došly nás z Kladska. „Obwohl man in der Mittelwälder Gegend,“ píše pan farář Nitschke, „wo in den beiden jüngstverflossenen Jahren der Radikalismus Viele bethört, und verblendet hatte, bemüht gewesen war, die Mission in ein ungünstiges Licht zu stellen, und das Volk von der Theilnahme davon abzuhalten: so waren doch schon zu deren Eröffnung (in Ebersdorf) so viel Menschen herbeigeströmt, dass sie die Kirche nicht zu fassen vermochte, wesshalb an den folgenden Tagen die Hauptpredigten — auf dem Kirchhofe — gehalten werden mussten. Die Theilnahme steigerte sich bedeutend in den letzten Tagen, so dass einschliesslich der Missionäre 16 bis 18 Priester nicht ausreichten, alle Pönitenten zu befriedigen. Manche, die anfangs nicht Willens waren, der Mission beizuwohnen, ja sogar Tadel dagegen ausgesprochen hatten: konnten schon am zweiten oder dritten Tage nicht mehr widerstehen, der allgemeinen religiösen Bewegung der Gemeinde sich anzuschliessen.“ — Aus weiter Entfernung von 5—6 Meilen kamen Menschen (zur zweiten Mission in Regensdorf) herbei, und wer einmal einen Tag ihr beigewohnt hatte: dem fiel es schwer, sich vor ihrem Ende zu entfernen.“ **)

Tutéž roznicenost pro Missie a důvěrnou přímluvu k Missionářům dosvědčují všickni, kdož příležitost měli, znik a zdar duchovních Missií pozorovati, kteréž se mezi katolíky v Německu konaly. „Am Anfang dieses Monates,“ píše jistý korrespondent z Limburku 15. února t. r., „kamen auf Verlangen unseres Bischofs 6. Redemptoristenpriester aus Altötting hier an

*) Blahověst 1850. čisl. 29. — cf. Wahrheit 1850. N. 15.

**) Die Volkmission in der Grafschaft Glatz. Glatz 1850. S. 9 10.

und begannen ihre Missionsthätigkeit. — Der Erfolg übertraf alle Erwartung, und lieferte den besten Beweis, dass auch in der jetzigen Generation das religiöse Leben in reichen Blüten und Früchten sich entfalten kann. Von nah und ferne strömte das Volk in grossen Schaaren herbei, — und der Wunsch nur noch reger geworden ist, die Missionen auch recht vielfältig auf dem Lande zu haben.“ — „Wie ein Lauffeuer,“ piše obširněji slovutný kněz Gisbert Lieber, „drang die Kunde dessen, was hier (in Limburg) geschah, in die Umgebung, und bald war die Domkirche zu klein, die heilsbegierigen Schaaren Alle aufzunehmen. Aus mehr als 20 Ortschaften bis auf 4—5 Stunden im Umkreise kamen die Landleute herbei. Nüchtern zogen viele aus ihnen die halbe Nacht durch hierhin, wohnten allen Predigten bei, und brachten die ganze übrige Zeit des Tages unermüdet am Beichtstuhle zu, geduldig des Augenblickes harrend, wo sie ihre Beichten ablegen konnten; nachmittags, ja selbst Abends um 6 und 7 Uhr empfangen sie oft erst die h. Communion, und wenn die Beichtväter in ihrem Amte ermatteten: so wusste sie der Eifer des Volkes wieder zu erheben. In den letzten paar Tagen mochten meist an 8 bis 10,000 Menschen den Predigten beiwohnen. *) A kdož by radostí ne-splakal, slyšili na příklad, že ve 14 dnech, co se ve Haigerlochu (v Rottenberské diécesi) sv. Missie od-bývala, as 30.000 cizích poutníků zběhlo, tak že mnohý soused 40 i 60 příchozích ochotnou láskou do svého pří-bytku přijal, by i těmto dopřáno bylo, u této příleži-tosti duchovně se přiživiti? „Seit 8 Tagen,“ piše kdosi o této znamenité Missii, „findet hier eine Mission statt, welche durch Missionäre aus dem Elsass gehalten wird; diesselbe versammelt täglich eine Menschen-

*) Augsburg. Postzeitung 1850. N. 49. — Andenken an die ersten Missionen in der Diözese Limburg. Von Gisb. Lieber. Mainz 1850.

menge, wie sie bei andern Veranlassungen bei landwirthschaftlichen Festen und Volksversammlungen früher nie gesehen wurde. Auf eine Entfernung von 10 Stunden und darüber kommen einzelne Personen und ganze Familien; aus den benachbarten Gemeinden strömt Alles herbei, was sich vom Hause entfernen kann; man sieht Trachten, wie sie auf der Alb, auf dem Heuberge und auf dem Schwarzwald, im Gäu und im Neckarthale zu Hause sind. Bei der heutigen sehr ungünstigen Witterung hat die Zahl der Anwesenden wohl 12000 betragen, so dass die Predigt im freien gehalten werden musste, ohne dass das Unwetter Jemanden abgehalten hätte; die Gast- und Privathäuser fassen nicht einmal die Zahl derer, die der Mission mehrere Tage oder die der ganzen Woche beiwohnen. *)

V ten smysl nám všecy katolické noviny z Německa den ke dni potěšitelné zprávy o Missiích přinásejí, tak že v tu dobu mezi lidem již na tisíce svědkův máme, jejichžto vlastní zkušenost a horlivost v té věci dostatečně za to ručí, že se sv. Missie s požehnanými účinky zajisté neminou. Nebo odkud, táži se, odkud nevidané toto oučastenství věřících, je-li tomu tak, že, — jak nepřátelé tvrdí, — fanatické řeči Missionářů posluchačům strachu a bázně nahánějí? — Odkud nelíčená tato důvěra a přilnulost kajících k zpovědníkům příchozím, je-li tomu tak, že tyto svým rigorismem plamennou pochodeň svárů do tichého klidu věrných rodin pouštějí? — Odkud všeobecná ta dychtivost po Missiích, tyto-li žádného blaha a míru, žádné milosti a útěchy nevydávají? — Čím pak se stává, že obyčejně jedna Missie druhou plodí, ne-li právě tím, že se jednotlivé osady vlastním svým oučastenstvím o blahocinností sv. Missií přesvědčují? —

*) Schwäb. Merkur in der Sion 1850. N. 48. — Ausgab. Postzeitung 1850. N. 94.

A kterak pak by konečně duchovní pastýřové kněží Missionářů do své osady povolali, kdyby se obávali museli, že těmito cizinci pohaněna bude vlastní jejich služba pastýřská, a že Missie žádoucího prospěchu mezi osadníky míti nebude, či míti nemůže? —

Ačkoli již z toho patrně vysvítá, mnoho-li váhy asi veškeré námitky, jimiž se užitečnost sv. Missií obyčejně popírá, do sebe zavírají: nieméně dle povinnosti své věc tuto, s mnohých stran tak křivě posouzenou, u veřejnosti tak často pohaněnou podrobněji rozebereme, a o užitečnosti a důležitosti Missií slovo promluvíme.

K čemu tedy, — táží se mnozí, — k čemu Missie? — Odpovídáme:

1) Předně, aby se jimi mocněji probudila mezi lidem víra, horlivost a svatá touha po spasení drahoceenné duše. Ten jest první jejich záměr, — a spolu i užitek první, z něhož se při každé Missii lze radovati. — Missie sama v sobě cosi neobyčejného jest, a následovně již tou příčinou se lidského srdce mocně dotýká. Tím ovšem tvrditi nechcem, jakoby snad všickni, kdož se ku sv. Missii zblíhají, zvláště hned z počátku pro tuto věc veskrz naskrz rozníceni byli; — nevědouce posud, v čem vlastně Missie záleží: ti, co nábožnějšího ducha jsou ochotně sice a radostně se do kostela hrnou však ale ne jinak, než jako se obyčejně i na pouť či ku jakési jiné slavnosti ubírají, — jiní pak, ač sice odporníci dobré věci nebývají, přeceť jaksi nedůvěrně hlavou vrtí, ježto se jim, kdož ví, co hrůzného a nemilého o missionárních kněžích našeptalo, — ostatní konečně, vidouce tak slavných příprav k Missii, jdou valem, by viděli a slyšeli, co nového se v kostele dítí bude. Tak snad se i za onoho času lid Jerusalemský za oním velikým Missionářem sbíhal, kterýžto na poušti u Jordánu nevidaným způsobem nového Mes-

otáše, nové království Boží, nové pokání ohlašoval, — tak též i za Kristem zástupové putovali, a nepochybně mezi nimi nebylo nejedněch, co více zvědavostí než kajcností puzeni — za pověstným, novým Prorokem se hnali. — Než, dejme tomu, že Missie z počátku novotou svou zástupy k sobě volá a vábí: ve dvou či třech dnech již takovým zajisté důrazem na duše doléhá, a takou mocnost ze sebe vydává, že od této doby celá téměř osada jinou a novou tvářnost na se bere. Lid náš katolický z většího dílu si svého náboženství hledí, a tudy, vyjímaje ony osvícence, jenž u své lhostejnosti na Boha pranic nedbají, aneb snad dokonce věrou zjevně pohrdají, — volajícímu hlasu Páně na odpor nebývá; zvláště pak lidé z nižších tříd, a k tomu venkované, rodem sice sprostí, v Kristu však mnohdykráte na nejvyšš ušlechtilí — svatě víry své zřídka se spouštívají, šalbám a podvodům neznabohův a tupičův svatého náboženství tak snadno nepodléhajíce. A by se poněkud byli zviklali, a snad právě za těchto zlých dnů našich u víře a nábožnosti ocháblí: jak mile se jich mocnějším jakýmsi a neobyčejným způsobem milost a milosrdenství Boží dotkne, hned tu zajisté k novému životu procitnou, beze vši těžkosti u víře se zpamatují, a radostně a vdečně všeho si povšímnou, co jim štedrá ruka Páně k spasení duši podává. Živým toho důkazem jsou naše Missie, kteréžto vším právem dnové milosti slouti mohou, a tou příčinou tak zřízeny jsou, že člověk jinak nezatvrzelý budícímu hlasu Božímu tak snadno odolati nemůže. Bratří, — tak volá tu a dokazuje, prosí, napomíná, povzbuzuje jeden kazatel po druhém, jeden důtklivěji, než druhý, — bratří, hodina jest nám, ze sna již vstáti; nyní zajisté jest bližší naše spasení, nežli když jsme uvěřili. Noc předešla, den se přiblížil. Odvrzmež tedy skutky temnosti, a oblečme se v odění světla. Jakožto ve dne poctivě

chodme: ne v hodevání a v opilství, ne v smilstvích a v nestydatostech, ne v sváru a v závisti; ale oblect se v Pána Ježíše Krista! — Pojdtež k Němu, volají a zvou kněží Missionáři, — pojdtež k Němu všickni, kdož pracujete a obtíženi jste, a naleznete poklid a odpočinutí pro duše své! — Prosímeť vás pro Krista, smířte se s Bohem! — A bytby hříchové vaši — červení byly, jako červec: jako vlna bílí budou! Hle nyní čas milosti, hle nyní den spasení! — Dnes, an hlas Páně slyšíte: nezatvrzujte srdci svých!*) — I kdož pak by se, není-li kamenného srdce, takovým a tolikerym hlasům zpěčovati měl? Avšak dlužno tu podotknouti, že slovo Boží, jakoby při Missii větší váhu do sebe mělo, přepodivnou silou na duše deráží. Ne sice tou příčinou, žeby snad kněží Missionáři tím, že Missionáři jsou, vesměs hojnějšími dary moudrosti a výmluvností nadáni byli, než jiní kazatelové, co pracují na vinici Páně; nýbrž proto, že jednak pozornost posluchačův na kazatele cizince vůbec více napnutá, jednak i za dnů svaté Missie srdce lidské povolnejší, a milosti Boží přístupnější bývá. — Ne sice, pravíme dále, jakoby se při Missii pravdy posud neslýchané, osadníkům hrubě neznámé přednášely, nýbrž proto, že kazatelové dílem právě ty články, ty pravdy rozebírají, jejichžto nevyvratný obsah co hromová rána až do hlubokostí hříšného srdce lidského padá, dílem pak i, jak již povědíno,**) pravdy tyto v takové poslušnosti, a v tolikerych kázáních předkládají, že, pokud člověk násilně Bohu neodporuje, spasitelným těmto ač ohnivým šípům se neubrání. Die Missionspredigten, praví slovutný Dr. Buss, fahren wie ein fressender Blitz in das wuchernde blühende Fleisch; sie hauen wie ein zwei-

*) K Řím. 13. — Mat. 11. — 2. Kor. 5. — Isai. 1. — 2. Kor. 6. — Žalm. 94.

**) Viz první pojednání v Časop. 1850. sv. 3. str. 88—95.

schneidiges Schwert durch Mark und Bein. — — Zu ihrem Inhalt haben sie die erschütterndsten Wahrheiten unseres Glaubens, welche die schlafenden Gewissen wecken, die Zweifelnden überzeugen, die Kalten rühren, Alle erschüttern, und selbst dem Widerstrebendsten einen Vorsatz zur Besserung abgewinnen. — Aber was die Missionspredigten mit dieser Gewaltigkeit bewaffnet, ist die rasche Aufeinanderfolge in kürzester Zeit. Kaum hat sich die niedergeworfene Seele des Sünders wieder aufzurichten gewagt mit Entschuldigung und Selbstanlügung: so fällt der zweite Streich in der nächsten Predigt. So wird eine Wand um die andere an dem schlechten Sündenbau eingestürzt; — die Seele des Sünders steht wie eine Ruine da, durch deren Fensterlücken Himmel und Wolken schauen; in jede aufgedeckte und blutig zitternde Noth lässt der Missionär eine Gnade der Kirche wie einen milden Stern niederscheinen, und neues, gerechtes Leben aufwärmen. Bei der Mission ist der Mensch für die Aufnahme des göttlichen Wortes auch ganz anders vorbereitet. Der Christ tritt hier aus der Beweglichkeit des Lebens nicht bloß auf eine Stunde (etwa wie) in die sonntägliche Predigt um sofort wieder in die Weltlichkeit zurückzukehren; — da fällt daher das Wort Gottes nicht, wie die sonn- und feiertägliche Predigt des Pfarrers, in demselben Augenblick schon wieder unter die Dornen der täglichen Beschäftigungen hinunter; — die Mission ist eine heilige Zeit, in ihr ist der Christ weicher, empfindlicher; folgen sich nun die Predigten Schlag auf Schlag: so werden sie zu grossen Gemälden der im Bösen sinkenden, und der im Gott sich befreienden Seele; — nicht in der vereinzeltten Sonn- und Feiertagspredigt, sondern in der Predigtgruppe der Missionspriester lassen sich zeichnen in grossen Verhältnissen die Stationen der Sünde und

die Stationen der Wiedererhebung des Menschen. *) — Tím způsobem se stává při Missiích, co o jich užitečnosti právě dovozujeme, že se totiž jimi mocněji probuzuje mezi lidem víra, horlivost a svatá touha po spasení drahocenné duše. Nebo kterýkoli člověk do sebe jdoucí nezkaleným zrakem život svůj prohlídá, a hlubokých snad a zastaralých ran svého svědomí zoumyslně před sebou neukrývá: ten a takový vědom si veškeré hříšnosti své, milerád se chopí svatě té víry, kteráž mu tak laskavě o lékaři vypravuje, jehožto radost jest, milostí svou vyléčiti všecku chorobu lid-

*) Dr. Buss: Capistran 2. Jahrg. 1. Heft. S. 85—87. V ten samý smysl všickni, kdožkoli pragmatiku sv. Missií z vlastního pozorování znají, jednohlasně dosvědčují, že missionární kázání právě touto svou systematickou posloupností nejvíce oúčinkují. Die Mission, piše velmi trefně neznámý jakýsi referent, — gibt die Grundwahrheiten des Evangeliums im Zusammenhange. Diess ist von grosser Bedeutung, und wohl zu beachten, wenn von dem Nutzen der Missionen die Rede ist. Die Wahrheiten des Evangeliums werden uns allerdings im Religionsunterrichte zusammenhängend gegeben und werden uns dann durch die sonntägliche Predigt im Einzelnen wiedergegeben. In einer völligen Uebersicht aber hört man sie später nie wieder. Gerade nur der lebendige Zusammenhang der ewigen Wahrheiten macht einen eigenthümlichen Eindruck, der ganz verschieden ist von jenem Eindrücke, welcher eine einzelne sonntägliche, noch so vortreffliche Predigt macht. Jeder kann die Beobachtung machen, dass z. B. zusammenhängende Fastenpredigten, obwohl zwischen den Einzelnen immer eine Woche liegt, eben durch ihren Zusammenhang eine ganz andere und tiefer dringende Wirkung haben als die gewöhnliche Predigt. In weit höherem Masse kann man diess von der Mission sagen.“ Die Volksmissionen. Wien 1850. S. 13. Pročež i sv. Alfonsus, jenž v té věci tisícových zkušeností nabyl, na tomto homiletickém organismu našich Missií nemálo si zakládal, a tudy: „Zajisté,“ říkával, „byl by větší zázrak, kdyby hříšník, jenž pravdy tyto vznešené a důležité v takovém pořádku a spojení se předkládají, k Bohu se neobrátil, než v skutku-li se obrátí, čině pokání.“ Werke des h. Alph. Liguori. Regensburger Gesamtausg. 11. Bd. S. 412.

skou; vida život za sebou, pro nebe snad ztracený, — nad sebou soudce, jehož soudové strašné bývají, — před sebou však Samaritana, Pastýře dobrého, jenž se právě tak ouzkostlivě po svých ovčích shání, tak toužebně i po něm ohlídá: chť nechtě z hlubokosti srdce svého k Bohu povzdychne, a povstane zajisté; povstane, pravím, a roztrštěným srdcem v náruč Kristovu se uvrhne. Ach přišla jest, chvála Bohu, požehnaná hodina jeho; a nyní bližší jest spasení jeho, než se toho snad nadál. Noc jeho předešla, den se přibližuje; — víra již okrála, důvěra se zmáhá, — v srdci jeho nový živel se uhořel, v duši neodbytná svatá touha po milosti Boží se ozývá! — Tak při Missiích ne jednomu, tak tisícům se děje, a tudy ovšem divu není, že v nich účastenství berou, nového ducha a života nabývají. Vidouce, že pro ně nastali dnové spasení, s nevyslovnou nadšeností k milostiplným těmto hodům duchovním se hrnou, ku všemu volni jsouce, čeho by k dosažení milosti Boží potřeby bylo, — Uváží-li se dále, kterákou mocí i rozličné pobožnosti, jichžto se při Missiích velmi přiměřeně užívá, na srdce poněkud již rozničené doléhají, a potom, že v takových dobách jeden druhého, ten slovem, onen příkladem svým rozhorlí: i tuť ovšem snadno se domyslití dá: že tito neobyčejní dnové s neobyčejným účinkem minouti se nemohou. *) I nedivme

*) Právě se nám do ruky dostal vůbec známý a oblíbený „Kalendar für Zeit und Ewigkeit 1851,“ v němžto se i o Missiích zmínka činí. Velevážný pan spisovatel vykládá, odkud to pochází, že sv. Missie tak přepodivnou mocí srdce lidská dojmají. Mezi jinými příčinami, jež podobně udává, jako jsme svrchu udali, velmi trefně — zvláště ohledem na nepříznivé poměry církevního života ve své vlasti (v Badensku) vyvětluje, kterakže při Missii jeden druhého i slovem i příkladem rozněcuje, a k horlivému účastenství povzbuzuje. Bei einer Mission, praví muž tento na slovo vzatý, strömen die Gläubigen weither zusammen und es ist erhebend anzuschauen, wie sie von den Ber-

se tedy, že se lidé z daleka široka k Missii sbíhají, — že po všecken ten čas na poli a na silnici, v domácnosti a v sousedstvu o ničem, než o Missii mezi sebou nehovoří; — nedivme se, že ve dne v noci medlitbou a zpytováním života se zabývají, — že při kázání a u stolice soudné slzami se zalívají; — nedivme se, že mnozi, rovněž jako druhdy zástupové u Krista za jezerem Galilejským shromážděné, na chléb vezdejší takorča zapominají, — že po celý den v lačnosti vytrvavše, časem až k večeru, v šestou, sedmou hodinu k stolu Páně přistupují;*) nedivme se, že nezřídka i

gen herunter, die Thäler entlang, über die Ebene betend und singend, einzeln und in Gruppen einherziehen, und wie die weite Kirche für die Schaaren kaum Platz bietet, die sich da in grosser Andacht versammeln. Auch das ist von grossem Einfluss. In unserem Lande wenigstens steht man in manchen Orten mit seinem katholischen Glauben, und seiner Anhänglichkeit an die Kirche wie vereinzelt; — man kommt auf die Meinung des Elias, es sei niemand mehr vorhanden, der am alten Glauben festhalte. — Bei den Missionen sieht man nun, dass Gott immer noch 7000 vorbehalten, die ihre Knie vor Baal nicht beugen, man sieht Leute aus verschiedenen Gegenden, von verschiedenem Alter und Geschlecht, die alle in der nämlichen Absicht hergekommen, mit der nämlichen Aufmerksamkeit die Vorträge anhören, in derselben Andacht sich vor Gott niederwerfen, mit demselben Eifer sich zum Beichtstuhle drängen; man lernt Gleichgesinnte kennen, kann sich mit ihnen über die wichtigsten Angelegenheiten unterreden, sein Herz vor ihnen ausschütten, und seinen heiligsten Gefühlen und Empfindungen freien Lauf lassen. Das gibt Zuversicht und Muth, auch seinerseits im Bekenntnisse seines Glaubens auszuharren, und Andere zu gewinnen. — S. 17.

- *) Nemáme slov, bychom vypsali, kteraký dojem tato jak vroucí tak i jemná zbožnost na nás činila, když jsme poprvé toho, co tu vypravujem, očití svědkové byli. Přišlo se totiž hned v Kacilřově, že mnozí, jenž z daleka k Missii přišli, a po celý den u zpovědnice čekali, než se k správě Boží dostali, — po zpovědi prosili, by k stolu Páně připuštěni byli. Bylo pak to po sedmé hodině večerní, a oni posud lačni! — ach lačnila po

nejzatvrzejší hříšníci pojednou se na pokání dávají. — že často, co dříve zlomyslně proti Missii brojili, aneb lehkovážně o její užitečnosti soudili, nyní světlem a milostí Boží překonáni, — roznicenou horlivostí svou nevyvratně dosvědčují, kteraké ovoce Missie ze sebe vydává.*) A ptejme se jich samých, ano pojďme po Missii od domu k domu, a tažme se všechněch, kdož v ní vřelého účastenství brali, kterak nyní majíce zkušenost v té věci o Missiích smejslí: dovíme se nepochybně, co tuto o jich užitečnosti šíře povědino, že se totiž Missiemi mocně probuzuje víra, horlivost a svatá touha po spasení drahocenné duše. Ně jeden

Kristu roznicená duše jejich. — Když pak přijali, po němž tak toužebně toužili: tu ovšem vzpomněli jsme na ony dva učedníky, jejichžto srdce podobně zahořelo, když se na pouti své setkali s Kristem, — když pak se již připozdilo: v lámání chleba byli jsou poznali svého Ježíše! — Jako v Kacličově, stává se téměř při každé Missii, že zvláště, co ze vzdáli připutují, mnohdy až k večeru k správě Boží se dostanou, a lační jsouce, téhož dne ještě o sv. přijímání žádají. — Viděli jsme v Litomyšli, kterak se poslední den mnozí, co od Božího rána z kostela ani nevyšli, před samým závěrkem k správě Boží drali; — v Lyterbaších nápodobně ti, co ještě mezi závěrečným kázáním se vyzpovídali, mezi „Te Deum laudamus“ k stolu Páně přistoupili.

- *) Takových příkladův mohli bychom sami ze skrovné zkušenosti své dáti, kdyby věc ta nenáležela k těm tajemstvím, o nichž se říci musí: *Sacramentum regis abscondere, bonum est*; — povíme však tuto, čeho jsme se před několika lety, pokud se dobře pamatuji, v časopisu „Sion“ dočtli. Stalo se totiž, že se kdesi v Bavorích Missie konati měla. Jak obyčejně i tu mnoho se pro et contra mluvilo. Mezi těmi, co hanám na Missie kydaným uvěřili, byl jest i jistý mládenec, který mluvě právě o Missii, a přítelem svým tvrdý dolar vsadil, řka v lehkomyšlnosti své, že zajisté žádné kázání v čas Missie nepromine, a přeceť k zpovědi nepůjde. Missie započala, milý jinech věrně slovu svému dostal, totiž do kostela chodil. Ledva se však třetí kázání odbylo: došel k svému druhu, a slzy maje v očích pravil: „Bratře tys vyhrál dolar, já pak, Bůh dá, vyhraju nebe!“

povstane, a slzu máje v očích radostně nám bude vypravovat, kterak za dnů těchto zahořelo srdce jeho; — kmetové i jinoši, muži, matky, panny jednohlasně osvědčí, že takou vroucí touhu po milosti Boží nikdy nemívali, že nikdy s takovou nadšeností se nemodlili, nikdy s takou horlivostí do chrámu Páně nespěchali, jako za oněch dnů svatých a památných, ve kterýchž jim tak velikých věcí učinil Hospodin! — Z toho pak již průvodno, že Missie právě tou příčinou za našich zlých časův na nejvýš jsou důležité. Neblahými přívaly, jenžto se ode dávna o roztráštění víry a mravů křesťanských pokoušely, zrostla poznenáhla, avšak již co divoká řeka rozvodnila se nevěra po širém světě. Že pak i bohužel mezi sprostým dobrým lidem našim kořisti hledá, — že svatá roznícenost zbožných předkův našich vesměs umdlévá, že láska stydne a mravní porušenost vůkol se rozžírá: bolestně želíme všickni, ježto trudných toho důkazův téměř v každé osadě nalezáme, a jestliže kdy, nyní zajisté za nemalé břemeno považujem duchovní úřadování pastýřské. Tou příčinou tak toužebně se po pomoci ohlídáme, hořekujeme, hledáme, vespolek se radíme, jakýmže bychom způsobem kleslou víru mezi lidem obživiti, netečného ducha zapuditi, ustydlou lásku rozehríti mohli. Hle Missie; ony ovšem nejsou ani jediným ani pro všechny neduhy našeho věku dostatečným lékem, jsou však zajisté velmi přiměřeným prostředkem k oživení víry a k probuzení křesťanského ducha a života, a proto za dnů našich na nejvýše důležité. Was unsere Zeit betrifft, di velmi krásně jistý spisovatel z Mohuče, so ist ein charakteristisches Merkmal derselben, wie rasch sie in all' ihren Entwicklungen ist, und in welch' gewaltsamer und stürmischer Weise die falschen und unchristlichen Lehren das Volk für sich zu erwerben suchen; und daneben sehen wir vielfach das religiöse Leben fast auf

dem Gefrierpunkte, die frommen Uebungen auf das Minimum des unbedingt Nothwendigen reduziert, das kirchliche Leben verkümmert und schwächlich, so dass selbst die Gläubigen von den Ansturm des Unglaubens schwanken oder furchtsam verzagen, weil es ihnen an kräftiger Erhebung, Stärkung und Begeisterung fehlt. Durch die Volksmission tritt nun auf einmal in die christliche Gemeinde eine neue gewaltige Lebenskraft; der irreligiösen Bewegung gegenüber erhebt sich mächtig die religiöse; das Christenthum entfaltet mit einmal seine mächtigsten Kräfte, es lässt hell aufleuchten sein heilig' Licht, und in vollen Wogen strömen seine Gnaden. Und so wird das Volk freudig der Wahrheit und Göttlichkeit seines Glaubens wieder inne.“ — Denn wenn in einer Gemeinde Mission gehalten wird, dokládá na jiném místě, und die Gläubigen in Masse sich erheben, um eine Woche lang sich ganz mit dem Geschäfte ihres Seelenheiles zu beschäftigen; wenn fremde von Eifer glühende Prediger in ungewöhnlicher Weise die Gerichte und die Erbarmungen Gottes verkünden: dann werden von der allgemeinen Strömung, auch Laue, auch Widerstrebende fortgerissen.“ *) Tu však právě nepřátelé sv. Missií nás stihají, kárajíce knězstvo, že prý neslychaným svým kázáním na ubohý lid příliš doráží, jej k sobě poutá, a nebezpečným způsobem rozněcuje; tou příčinou prý i rozličných a nevidaných pobožností, průvodů a ceremonií užívá, jenž patrně jiného cíle namají, než mánuti lid sprostý a lehkověrný, a na okamžení jej rozpáliti. Co se těchto zvláštních pobožností, a všelikých obřadů při Missii užívaných tkne: hádati se s odporníky nebudem; nechať jim na místo nás slovítný biskup Frayssinous odpoví, kterýžto ve svrchu citovaném kázání svém s apoštolskou smělostí praví: „Utrhačové! kteříž se horšíte, vidouce, kte-

*) Die kirchliche Reform von Dr. Heinrich, Mainz 1850. §. 33.

rakou slavností sv. Missie se konají, což pak neznáte všelikeré cesty, jenž přímo k srdci lidskému vedou? Myš zajisté tak dobře víme, jako vy, že Bůh jest Duch, a ctitelů miluje, kteříž v duchu a v pravdě se mu klanějí; aniž pak že před ním jakási zevnitřní pobožnost platnosti má, pokud na víře a vnitřní nábožnosti nespočívá. Znajíce však povahu lidskou, víme též, jak velice náboženských obřadů potřebí bývá, aby se duše tím spíše k Bohu povznesla, by srdce lidské želem a litostí, věrou a láskou se proniknouti dalo. Máme ze zkušenosti, že těmito právě obřady, kteréž vy tak proklínáte, mnozí hříšníci již k Bohu zpět přivedeni byli. Pročež podržte si své choré učení, kterýmž ani jediný cit pravé nábožnosti v srdci lidském nevzbudíte, a nechte nám našich obřadův a slavností; nebraňte, by lidé klaněli se před obličejem svrchované vysosti božské, — nechtež jich jako onoho krále hříchův svých oplakávat, a nechať se rozlévá ve svatyních Páně hlahol hořekování a prosby o smilování Boží!“ *)

Těm však, jenž kněžím Missionářům za hřích pokládají, že z kazatelny či v zpovědnici příliš do svědomí mluví, — že svým neobyčejným počínáním všecken lid k sobě poutají, všecka srdce rozněcují: pa-

*) Že pak ni méně rozličné tyto slavnosti, a ty ony ceremonie, jichžto se při Missiích užívá, k jejich podstatě nenáleží: pověděli jsme již v prvním našem pojednání, kdežto jsme se spolu zmínili, kterak se v té věci povždy na rozličné okolnosti časův slušného ohledu brávalo. Ostatně máme za to, že vůbec ohledně zevnitřní formy zvláště za dnů našich nemalé opatrnosti a šetrného uvážení všechných poměrův nynějšího věku potřebí jest, aby se nížádnou neprozřetelností nepřátelům církve a jizlivým odporníkům Missií žádoucí příčiny a příležitosti nezavdalo, na věc svatou hanu a potupu metati. Nechať pro nepodstatnou formu věc podstatná netrpí. Missie již sama o sobě — v podstatě své — jaksi drastická jest, ona tedy nepochybně i bez drastické formy vznešeného cíle svého dojde.

tríchnou odpověď dlužní nezůstanem prozatím však radíme jim, aby se nikoli „o lid sprostý a lehkověrný,“ nýbrž především o sebe strachovali, — ne nad ním, nýbrž nad sebou aby splakali, pokud sami poznati nechťi, co by i jim k spasení sloužit mohlo. Ostatně netajíme, ano směle vyznáváme, ten že jestiž ovšem záměr kněží Missionářův, buditi a dojímati, volati a rozněcovati, — nikoli však jak radikalové činívají, nýbrž jako Kristus činil, an volal: Pojdtež ke mně všickni, kdož pracujete a obtíženi jste, a já vás občerstvím, — ano jak činil, volaje do světa: Oheň přišel jsem pustiti na zemi, a co chci, jediné, aby se zapálil. *) Na omylu byl by však, kdož by se domníval, že si Missie mimo probuzení víry mezi lidem, mimo roznícení jeho horlivosti a touhy po spasení věčném — žádného dalšího cíle nevytknula. „Čiňte pokání,“ volal slavný Missionář Jan Křtitel, a dokládal: „Čiňte ovoce hodné pokání. **) A podobně i svaté Missie o to se zasazují, aby lidé dokonalým pokáním život svůj napravili.

Pročez táže-li se kdo dále: k čemu že Missie jsou? jakého se z nich užitku nadíti lze? odpovídáme:

2) Za druhé, že se jimi našim osadám podnětu a příležitosti poskytuje, všecken zaštaralý kvas hříchův a nepravostí dokonale vyčistiti, a upřímným, oučinným pokáním nový život započítí.

Že tato jest hlavní úloha našich Missií a že každé kázání, každá modlitba, všecka snaha kněží Missionářův k tomuto cíli směřuje: nejednou jsme již podotkli, nýbrž i dle úkolu svého podrobně vysvětlili. ***) Především pak, jak se samo sebou rozumí, jedná se v té věci o to, by všickni, kdož v Missii účastenství mají, spravedlivou a vydatnou zpověď s Bohem se smířili, a

*) Mat. 11. 28; — Luk. 12. 49.

**) Mat. 3. 2. 8.

***) Viz Časop. 1850. sv. III. str. 88 - 94; 98 - 99.

následovně, pokud potřebno a prospěšno, rádno a možno, z celého života se vyzpovídali. To všickni vsudy Missionáři na zřeteli mívali, v tom si jmenovitě sv. Ignacius, Vincencius, Alfonsus, a duchovní synové jejich, v tom si Segneriové a Leonardové všecko zakládali, vědouce ze zkušenosti, jaká toho mezi lidem vůbec potřeba bývá. V pravdě pravdoucí takovouto jenerální zpověď můžeme za šťastný základ, a zjevný důkaz pravého pokání považovati, a živlem a počátkem nového, zdárnějšího života nazývati. I nelze nám tu mlčením pominouti, kterak se sv. Vincencius, jsa právě touto zkušeností veden a puzen — v apoštolské povolání své uvázal. Příhodilo se totiž, jak v jeho životopisu čteme, — toho času, když co pěstoun u hraběcí rodiny Gondy-ovské ve Follevillu přebýval, že jednoho dne k nemocnému starci byl povolán, kterýžto se mu zpovídati chtěl. Ač muž tento pro poctivý život svůj v obci vážený, a vesměs v dobré pověsti byl: nicméně mu horlivý otec duchovní — sv. Vincenc domlouval, by k upokojení svého svědomí zpověď z celého života vykonal. Stařec, rozpomena se, že za dávných časův hříchy zamlčel, z nichžto se až do této chvíle nevyznal: radostně se k jenerální zpovědi uvolil a provinení svého tak srdečně želel, že po správě Boží, aby za své hříchy Bohu poněkud zadostučinil, veřejně vyznal a netajil, jakých se svatokrádeží dopustil. „O kdybych se nebyl touto jenerální zpovědí očistil, — tak se u přítomnosti samé paní Gondyové vyjádřil, — beze vší pochybnosti byla by zahynula duše má; a to sice příčinou tolikerych a těžkých hříchův, z nichžto jsem se z nepravého studu nikdy nezpovídal.“ Tato podivná příhoda i upřímné vyznání umírajícího starce hluboce dojaly jak Vincencia, tak i šlechtinou hraběnku, paní Gondyovu. „Ach Pane můj,“ zvolala a pravila k Vincenciovi, „podobně se bez pochyby ubo-

hému lidu venkovskému z většího dílu děje. Jestliže muž tento, an přece v dobré pověsti byl, málem by byl zahynul: jak to asi s jinými vypadá, jenž mnohem horší život vedou? O Pane můj, kolik duší tu na věky zahyne! A kterak a odkud pomoci?“ — Událost ta bylatě příčinou, že se za nedlouhý čas v kostele Follevillském první Missie konala. K žádosti nábožné hraběnky pokusil se totiž sv. Vincencius, mocnou řečí vzbuzovati lid k jenerální zpovědi. Kázaje o její důležitosti a užitečnosti vykládal, jak by se díti měla. I požehnal Bůh práci jeho, tak že ani s to nebyl, lidem vyhověti, jenž se valem k němu hrnuli, prosíce, by celoživotní zpověď jejich slyšeti ráčil. Dokonav pomoci jednoho kněze, kterýž se mu tou příčinou milerád propůjčil, apoštolské dílo své ve Follevillu: odebral se s tímto do jiných obcí, a zponenáhla po všech panstvích Gondyovských malé Missie odbýval. Když pak se tím způsobem den ke dni živěji přesvědčil, jaké výhody z těchto missionárních prací vůbec, a zejména ohledně sv. zpovědi vyplývají: radostně se později po vůli Boží na tom ustanovil, založiti požehnaný onen ústav, jehožto oudové zdařilými Missiemi svými nesčíslným duším k věčnému spasení pomohli. — Jako Vincencius a jiní svatí mužové, tak se nepochybně každý svědomitý zpovědník a horlivý pastýř duchovní mnohonásobnou zkušeností přesvědčil, že až podnes i mezi námi — jenerální zpověď mnohým nevyhnutelně potřebná, a z většího dílu každému na nejvys užitečná bývá. — Nezřídka totiž bývají zpovědi těch, jenž jsou podle světa živi, plny hrubých vad a nedostatků. Nejedni, — tak si často s Karlem Boromejským a s Františkem Saleským, s Alfonsem, a s Leonardem stěžujeme, — nejedni jdou k zpovědi toliko ze zvyku, nuceně, lehkomyšlně, anebo že to ještě za věc slušnou pokládají; — aniž pak se o to snaží, aby svědomí své

řádně vyzpytovali a hříchův svých náležitě poznali. Jiní zamlčují z nepravého studu těžkých svých poklesků, a podstatných k správě Boží náležitých okolností, neb užívají ve zpovědi své neurčitých a dvojsmyslných významů v ten způsob, že pak zpovědníku těžko bývá, velikost viny jejich dokonale poznati. Mnohým netane ani na mysli, aby pátrali po počtu týchž hříchův. Jsou zas jiní, kteří se sice bez obalu zpovídají, avšak upřímné vůle nemají, cizí statek navrátiti, zlehčenou čest bližních napravit, a škodu učiněnou nahraditi. Jiní zase jsou v ustavičném nepřátelství živi, a přijímají svátost pokání, ani nesmířivše se, aniž smířit se oumysl nemajíce. Nejednou přicházejí lidé k zpovědi bezě všeho předsevzetí, že by se jistých hříchův budoucně zdržeti chtěli. I litují jich jen tak ledabylo, nemajíce pravého úmyslu, žeby se proti hříchům z návyku poslym mužně zasaditi, hříšných spolků a vůbec zlých příležitosti naprosto odřici chtěli. Že ve všech těchto případech pokání našich penitentův jalové bývá, a zpověd jejich neplatná a svatokrádežní, víme a želíme toho všichni; ač — vyznejme se, — sami toho nezřídka příčinou býváme, ježto časem, zvláště při větším shonu penitentův poněkud zapomináme, že nás Pán Bůh nebude soudit z toho, mnoholi jsme jich odbyli, nýbrž jakým způsobem jsme jim ku pravému pokání a napravení života nápomocni byli. *) — Než

*) „Magna utique erit merces,“ praví sv. Alfons, „qua in aeternitate compensabuntur boni confessarii; — sed luget atque lamentatur Ecclesia, videns tot filios suos propter malorum confessoriorum sive imperitiam, sive incuriam, sive impietatem ad gehennam destinari, etenim ex illorum bono aut malo regimine potissimum populi perniciēs aut salus pendet. Habeantur idonei confessarii, dixit s. Pius V., et ecce omnium Christianorum omnimoda reformatio. Non enim est dubitandum, quin si omnes confessarii ea pollerent scientia et morum bonitate, quas tantum ministerium exigit, nec mundus ita peccatorum caeno deturpatus

buď jak buď; těch a takových pénitentův, jejichžto pokání příčinou naznačených nedůstatků plané a klamné bývá, nalezáme bohužel téměř v každé osadě, byť by i pastýř duchovní Serafinem byl; pro ně, chtí-li se spravedlivě s Bohem smířiti, jenerální zpověď jest věci nutně potřebnou, jakož pak i zpověď toho, kdož se ani po dlouhá léta nezpovídal, sama sebou povahu životní zpovědi do sebe má. *) — A kdyby třebaš takovýchto pénitentův ani nebylo: přece všechněm jenerální zpověď velice prospívá, neboť ona nás dle slov sv. Salesia, vede k lepšímu poznání samého sebe, působí v nás spasitelné zapýření vzhledem předešlého našeho života, a má nás k tomu, abychom obdivovali milosrdenství Boha našeho, který nás tak dlouho a tak trpělivě snášel; ona srdce naše mnohého nepokoje zbavuje, a propůjčuje pravého poklidu duše; ona vzbuzuje v nás dobrou předsevzetí, zaydává zpovědníkovi příležitost, aby nám udělil napomenutí, našemu vnitřnímu stavu vhodné, a dodává nám konečně té srdatosti, abychom v budoucích našich zpovědích s tím větší ochotností na sebe žalovali. — Toho všeho se právě při Missii nejlépe docíliti dá, ježto se tu hned od počátku k tomu

esset, nec Infernus tot baptizatorum animabus repletur.“ Praxis Confessarii. Introd.

*) Užíváme sice významů: „jenerální, životní, celoživotní zpověď“ vůbec v jeden a týž smysl, tak asi jako i Němci svých významů: Generalbeicht a Lebensbeicht synonymicky užívá. V theologickém traktátu museli bychom ale přísnějšího rozdílu šetřiti: nebo každá celoživotní zpověď je ovšem jenerální, ne ale naopak, ježto i celoroční, dvouroční, čtveroletá zpověď obyčejně jenerální, nikoli však celoživotní — nazýváme. Pročť bohoslovní theorie dobře mluví o jenerální zpovědi: sensu strictiori a latiori. My však mluvíce jednou o jenerální, a po druhé zas o zpovědi z celého života: bereme to sensu relativo, totiž v ten smysl, pokud takováto zpověď jednotlivcům potřebna jest, buď si již životní sensu strictissimo, anebo jenerální sensu latiori.

pilně hledí, aby se vše, coby jen podobu hříchu a nepravosti mělo, pomocí Boží odstranilo, aby tak se na konci Missie celá osada dokonale očištěná a posvěcená duchovnímu jejímu pastýři zpět odevzdati mohla. Tou příčinou kněží Missionáři takřka v každém svém kázání obyčejné vady a nedůstatky lidského pokání vykládají, ukryvané rány duševní ostrým mečem slova Božího otvírají, na klamnou a svatokrádežnou zpověď těch oněch zaslepencův mocně dotírají, a bez ustání prosí, radí, napomínají, by se pokud možno všickni osadníci k jenerální zpovědi uvolili. A tak tedy mezi nemalé výhody, které z posvátných Missií vyplývají, náleží zajisté i ta, že se jimi penitentům podnětu a příležitosti dává, neplatné zpovědi napravití, a k dokonalému, oučinnému pokání se odvážiti. Co do přípravy k sv. zpovědi: nelze jí zajisté snadněji a lépe vykonati, než při Missii, jelikož tu člověk chtě nechtě k přehlídnutí a uvážení veškerého života svého veden bývá; mimo to však mnohým, zvláště ostýchavým penitentům i tím se správa Boží nadlehčuje, že se s duchovním svým neduhem raději a snáze cizým neznámým zpovědníkům svěří, jakovíž právě kněží Missionáři jsou. Dobře tedy a v skutku ze zkušenosti praví sv. Alfons: Jediný zisk, kterého Missie poskytují, měl by dostatečným býti, bychom si jich od srdce přáli, — a zisk ten záleží v tom, že se v této příležitosti tak mnoho svatokrádežných zpovědí napravuje, jichžto se mužští i ženské dopouštějí, tyto tím více, ježto stydlivější povahy bývají. Časem v malých místech znamenáme neplatných zpovědí více, než bychom se domnívali, a to sice proto, že tam méně zpovědníků bývá — že s nimi osadníci známi jsou, a to-li ne, aspoň často je vidí, a tudy nezřídka některé své hříchy před nimi po celý život svůj ukrywají, nepravým studem zavedeni jsouce, neduhy své bez ohledu na osobnost zpověd-

kovu patřičně odhaliti. Ano mnohý snad i na smrtelném loži, záhubným tímto studem omámen, provinění svých tají. Protož se svaté Missie v tom ohledu s nejpožehnanějším účinkem honositi mohou. — Lidé, majíce tu cizích zpovědníků, — a spolu kázáními jsouce polnuti: snadno se všeho jedu zprostiti, který zamlčení hříchové mnohdykrát u valné míře byly jsou nahromadily. *) — Žertem kdosi z lehkých Vídeňákův, když se o Missiích mluvilo, prohodil prý, že by se Missie měly jmenovati „Volkssünden - Entlastungs - Kommissionen;“ avšak dobře tak pravil, podobně jako druhdy Kaifáš; nebo vídáme zajisté, že zejména, co do zpovědi, — každá Missie takměř svých divů mívá. Tu, jakoby se Duch Boží zvláštním způsobem v osadě byl uhostil, takovou silou svědomí pénitentův provívá, — tak jich osvěcuje, rozněcuje, že by se říkáje do ohně vrhli, kdyby toho k dosažení milosti Boží potřeby bylo. Lidé, co se snad 5, 10, 20 roků buď ani nezpovídali, anebo neustále hrubých svatokrádeží páchali, přicházejí i ze vzdálí, by u kněží missionářů úplnou zpověď vykonali; — lidé jinak tvrdí, vášniví a prostopášní, jenž dříve v domácnosti, v sousedstvu, neboli snad v obci vesměs všelikých svárů a pohoršlivých nepravostí natropili, skroušeně se k soudným stolicem dotírají; — tu nevidíme z většího dílu mimo skřehlého neverce a zatvrzelce nižádného, jenž by se Missionářů a správy Boží zúmyslně stranil; **) tu bývá hojně proseb

*) *Sämmtliche Werke des h. Alphons Liguori.* 11. Bd. S. 414.

**) V Kacífrově bylo pénitentů ke třem tisícům, tolik též v Lomnici, spovědi téměř napořád jenerální; v Kotvici se vyspovídalo 1700, — v Třeboni: 3900; — v Kladsku se v těch 3 Missiích, které tam konány byly, napočítalo 23.000 kajících, — v Německu se jich u každé Missie sešlo po pěti, po osmi, po desíti a dvanácti tisíců. — V Absdorfu, píše jeden korrespondent do „Sion,“ významemali se obavlášť mladenci, ježto takou toužebností po správě Boží dychtili, že, nemohouce se bílého rána

a kajicných slzi, upřímnosti a volnosti, a modliteb a dobrých předsevzetí, že zpovědník nejdnou radosti

dočkati, v noci se v chrámu Páně sešli, a jakmile se pospolitě k zpovědi připravili, hned po půl noci vešli do fary, a probudili missionáře, snažně prosíce, by jejich zpovědi slyšeti ráčili. — Kdesi jinde zase přišli jsou rodičové, jichžto dcera u jednoho neznaboha sloužila, k tomuto hospodáři, žádající, by deuru na cvičenou a k správě Boží dovolil. Tomu, když tento svoliti nechtěl, — ač jim pohrozil, že dceri službu nevyplatí, oni přece peněz si nevšímající v tu chvíli dítě své ze služby vzali, aby jen v Missii účastenství mítí mohli. — V Třeboni prý stalo se, že někteří sousedové příbuzným svým, na mnoha mil vzdáleným psali, zvouce jich, by příčinou Missie a sv. zpovědi cestu do Třeboně vážili. V Kladecku bytě jistý mladý člověk, jemůž nějaký přítel zpevněni cedulku obětoval, aby se snáze k správě Boží dostal. On pak, nechtě o Missii slyšeti, cedulku v zlosti roztrhl, a nohama pošlapal. A přeceť, díky Bohu, po několika dnech s velikou skroušeností mezi penitenty stál, toužebně čekaje, až na něho řada dojde. — O Missiích, jenž se před rokem v Limburku a v temž okolí odbývali, píše, co do naší věci, Gisbert Lieber: „Man kann sich kaum einen Begriff machen von der gewaltigen Zerknirschung des Herzens, von dem tiefen Reueschmerze, der jetzt durch die Kraft Gottes, durch die augenscheinlichste Einwirkung des h. Geistes plötzlich bei Menschen sich zeigte, die vielleicht ihr ganzes seitheriges Leben, oder doch den grössten Theil desselben kalt und gleichgültig und verhärtet gewesen. „Lasst mich hin zum Beichtstuhl,“ so hörte man Einzelne rufen, „lasst mich hin, ich muss beichten, denn ich bin ein grosser Sünder!“ Und dieser Geist der Reue und Busse war es dann, der den Leuten jene Ausdauer verlieh, mit welcher sie Tag und Nacht fast ohne Nahrung, höchstens mit etwas Brod den heftigsten Hunger stillend, an den Beichtstühlen standen; und wenn es ihnen nicht gelang, zur Beichte zu kommen: so zogen sie den Priestern nach in alle Winkel des Hauses; mit Thränen in den Augen, mit aufgehobenen Händen baten und flehten sie, nur der Last sie zu entledigen, welche sie auf dem Herzen trugen, und die sie nicht selten ohne allen Rückhalt selbst ausser der Beicht dem Priester entdeckten. Am grössten und zugleich am ergreifendsten war die Zerknirschung der Männer und Jünglinge, die wir oft im Hinblick auf die Sünden ihres Lebens in Thränen

nade svými pénitenty zplakati musí. „I cožpak pláčete otče duchovní?“ — tázal se jednou takovýto kajicník svého zpovědníka Missionáře, — „odpusťte že já bídný hříšník svými nepravostmi duši vaši zkormucuji!“ — „O nestrachuj se drahá duše!“ odpovídá kněz zpovědník, „nermuť a nestrachuj se ze slzí mých; o kéž by mi Bůh dal, abych každodenně radostných takýchto slzí vyléval; — hle raduji se z tebe Anjelé v nebi, — ó jakž bych tedy já radostným těmto slzím brániti měl? — Ano dejž Bůh, dokládáme tuto s sv. Alfonsem, aby zpovědi našich pénitentův povždy tak dobře spo-

zerniessen sahen. Man konnte starke kräftige Männer von solchem Schmerz ergriffen sehen, dass sie sich buchstäblich fast nicht aufrecht zu erhalten vermochten, und nur immer des Trostes bedurften.“ —

„Der Ruf der Missionen drang immer weiter, und setzte allmählig die ganze Gegend in Bewegung; — wer Friede und Trost gefunden hat: der ging in die Heimath, und selbst ein Missionär, verkündete er seinen Verwandten und Freunden, was er erlebt, und wo zuerst nur Einer fortgezogen: zogen nun Hunderte fort, um die Predigt der Busse zu hören. — Der Zudrang zu den Beichtstühlen war unbeschreiblich gross; um 3 Uhr Morgens weckten schon die guten Leute den Küster aus dem Schläfe auf, damit er ihnen die Kirche öffne; Viele standen vom Morgen zum Abend mehrere Tage hindurch am Beichtstuhle und brachten in lautes Weinen aus, wenn es ihnen nicht gelang bei einem Beichtvater anzukommen. Es kam vor, dass Eltern ihre Kinder, die an andern Orten, oft weit entfernt, im Dienste standen, durch Briefe und Eilbothen beriefen; damit sie selbst auf die Gefahr hin, ihren Dienst zu verlieren, nur kämen, und eine gute Beichte ablegten.“ — Viele assen mehrere Tage hindurch nur trockenes Brod, um ihren Platz nicht verlassen zu müssen, und den glücklichen Augenblick nicht zu versäumen, wo sie ihre Beichte ablegen konnten.“ — „Nun müssen wir ein paar Tage Hunger leiden,“ sagte ein armer Bettler zu seinen 2 Kindern, „denn jetzt gilt es, der Mission ordentlich beizuwohnen, und da bleibt keine Zeit zum Betteln!“ — O beati, qui esuriunt iustitiam, quoniam satiabuntur! — Hist. pol. Blätter. 26. Bd. 5. Hft. St. 298—301.

řádány byly, jak to při Missiích bývá, a nebylo by zajiště duší, jenž by zahynouti musely. *) Pročež, kdo zkusiti chceš, jakého ovoce Missie vydává, jsi-li kněz: jdi do zpovědnice, a snad se ti povede, jako onomu horlivému duchovnímu pastýři, kterýž, jak se nám vypravovalo, na návštěvu do jisté fary přišel, kde se právě sv. Missie konala. Přišel, aby se z blahých jejích výsledků potěšil; pročež nemeškaje zasednul v zpovědnici k nemalé radosti zbožných pénitentů, obzvláště příchozích, jichžto se k té Missii tolik bylo nahrnulo, že se veliká částka z nich k zpovědnicem kněží Missionářův nikterak dotříti nemohla. Seděl pak duchovní host náš mezi svými pénitenty od šesté do šesté, t. j. celou noc; a táže-li se kdo, jakých se mu asi při této práci blahých zkušeností dostalo: přijmiž za odpověď, že se tentýž věrný sluha Páně hned z rána postaral, jak by i svým ovečkám podobnou hostinu posvátnou ustrojil. — Kdo však nejsi kněz, a nelze ti ve zpovědi spatřovati, co Missie jest: jdi, a pohlédni na požehnané ovoce, které ze zpovědi vykvetá. Nebo každý strom dobrý, dí Kristus, nese ovoce dobré, a následovně každé dobré ovoce bude nepochybně nejživějším důkazem, že dobrý jest strom, z něhož ono vyrůstá. Avšak kolik kněh bychom museli sepsati, kdyby se žádalo, abychom toliko to bohaté ovoce, kteréž se nám za dnů těchto z posvátných Missií dostává, náležitě přehlídlí, a podrobně uvázili? — O Missiích sv. Vincencia čítáme, že prý, kdekolivěk duchovní synové jeho slovo Páně hlásati počali, se všech stran se zbíhali zástupové na taková místa. Na tisíce lidu činívalo se skroušeným srdcem celoživotní zpověď; a není dosti na tom, veřejná pohoršení nad to výše přestávala, hříšníci se starých návyků zlých odříkávali, — záhubné sváry a rozepře zanikly, náhrady byly s ochotností činěny, modlitby a

*) *Sämmtliche Werke etc. I. c. S. 413.*

chvalozpěvy se v domácnosti rozléhaly, — k službám Božím, vše, co mohlo, radostně se hrnulo, — zpusťli chrámové nové ozdoby nabývaly, zaprášené zповědnice od této chvíle vítaných hostů mívaly, — vira, láska všudy se ozývala, — nový život, nový mraw křesťanský vykvítal po všech krajinách, po nichžto Vincencius a velební synové jeho apoštolskou pouť svou byli jsou konali. A zdaž i mezi námi, buď Bohu chvála, podobné ovoce nedozrává? Ich danke Gott fussfällig für die hier abgehaltene h. Mission, tak již před rokem jednomu příteli svému psal velebný pan farář Kaclicovský, der Segen Gottes ist unberechenbar. Jahre-lange Feindschaften wurden aufgehoben, Prozesse, die unter bösen Verwünschungen geführt wurden, hat man niedergeschlagen, Entzweite gingen in der Kirche aufeinander zu, und reichten sich friedfertig die Hände; ergraute Sünder, die alles Ermahnens ohngeachtet nicht zu bewegen waren, sich eines Bessern zu besinnen, zerbrachen herzhalt ihre Fesseln, eilten zur Kirche, beichteten unter Thränen ihre Verirrungen, und stellten sich frohlockend unter die Schaar der gereinigten Seelen. Es ist als wären sie neu geboren; ja die geistige Wiedergeburt ist an ihren Stirnen zu lesen, das freudenvolle: „Laetamini in Domino“ ist dermalen in meiner Gemeinde zum allgemeinen Losungswort geworden. Selbst viele der Jünglinge haben sich verabredet im h. Wetteifer mit den christlichen Jungfrauen um den Siegespreis der Beharrlichkeit zu kämpfen. Die Hausväter verschwören sich, die gefährlichen Zusammenkünfte der Jugend in ihren Häusern nicht zu dulden. Gott gebe es! Menschen bleiben freilich immer Menschen; aber dessen ohngeachtet hoffe ich die seligen Früchte der Mission noch lange, lange Zeit sammeln zu können.“ —

Co tuto o kajcnosti, a nábožné srđnatosti Ka-

clířovských vlastnoručním listem páně farářovým do-
svědčino: totéž by se o každé z našich dosavadních
Missiích dobrým svědomím říci, a rozličnými, velmi
radostnými variacemi stvrditi dalo.*) Ne méně plesá
srdce naše, pohlídáme-li tou příčinou na Missie v Ně-
mecku. Nemine takřka ani den, v který by nás pře-
radostné zprávy o blahém ovoci sv. Missií nedochá-
zely. Na místo všech těch referatů stůj zde toliko
hodnověrné svědectví páně Lieberovo o prvních Missiích,
které se v Nasavsku odbývaly. On vypravuje: Die
nothwendige Folge einer solchen gänzlichen Hinwen-
dung zu Gott, wie sie durch die Mission bei unzählig
Vielen bewirkt worden, war die, dass auch Alles, was
noch zusammenhing mit der früheren Sünde, nunmehr
verbannt wurde aus dem Herzen, dass man mit rast-
losen Eifer sich bemühte, Genugthuung zu leisten für
das Begangene. Ungerechtes Gut wurde zurücker-
stattet; es kamen Beispiele vor, dass Kinder die klein-
sten Summen, die sie ihren Eltern entwendet, mit der
rührendsten Gewissenhaftigkeit zurückbrachten, bevor sie
zum Tische des Herrn einzutreten; — ja sogar öffent-
lich, Angesichts vieler Leute wurde Solchen, denen
Schaden zugefügt worden, von den Betreffenden Ab-
bitte gethan und versprochen, dass der Rückersatz, so-
bald es möglich, geleistet werden solle. Ein Mann,
dem vor längerer Zeit ein Sack mit Getreide wegge-
kommen, fand denselben eines Morgens in seinen Hause
stehen. — Langjährige sündhafte Verhältnisse und Be-
kanntschaften wurden aufgehoben; gefährliche Zusam-

*) Podrobnější popisání prvních jedenácti Missií, které se v Čechách
od srpna 1849. až do dubna 1850. konaly, podává Oestereichi-
scher Volksfreund 1850 v číslech 57. 58. 59. Ostatně se vele-
vážené čtenářstvo bez pochyby i z Brunerova „Kirchenzeitung.“
a z obojího hlasu pražské katolické jednoty totiž z „Wahrheit“
a z „Blahověsta“ aspoň částečně o těchto Missiích dovědělo.

menkúnfte der jungen Leute beider Geschlechter, die in manchen Gemeinden zu einer von den Eltern schon überkommenen, auch den ernstesten Mahnungen der Seelsorger trotzensen Gewohnheit geworden waren, fielen von der Zeit der Mission an ganz weg. Solche, die in Feindschaften, oft in dem heftigsten Hasse gelebt, söhnten sich aus; auf offener Strasse reichten sich manche, erfasst von der göttlichen Gnade, die Hand, und baten einander unter Thränen um Verzeihung zur grossen Erbauung derer, die es mitschauten. In einer Gemeinde hatte ein Streit zwischen zwei Parteien bestanden; während nun früher die grösste Erbitterung gegenseitig geherrscht, fand ein Beamter, der zur Schlichtung des Streites einige Zeit nach der Mission dahin kam, eine ganz versöhnliche Stimmung. Verwundert fragte er, was denn die Ursache dieser Umwandlung sei? „Es ist ja Mission gewesen!“ war die Antwort.“ *) Takové bývají ovoce kajicnosti, kterou Duch Boží za dnů posvatné Missie vesměs, jmenovitě však při jenerální zpovědi ve srdcích kajníků probuzuje, a rozněcuje; toť zajisté hodné ovoce pokání, — ty jsou požehnané prvotiny nového života v Kristu Ježíši! — A přeceť, — kdož by se toho nadál, — právě svatá tato roznícenost našich kajníkův, spravedlivé jejich slzy, upřímná zpověď, svědomitě odstraňování pohoršlivých příležitostí, a vůbec šlechetná jejich volnost a horlivost v napravování všeho toho, v čem se byli provinili, jizlivým odporníkům Missií příhodnou zámlínkou bývá, věc tak svatou a zřejmou hanebným svým překrucováním v nectné podezření brátí. Kdo jste praví lidumilové, — volají tito nešlechetní lháři do světa, — kdo přátelé míru a osvěty, netrpte, radíme vám, netrpte ni Missie, ni missionářů mezi vámi. Či nepozorujete, kterak tito kpěží prostotu dobrého lidu

*) Hist. pol. Blätter 1850. 26. Bd. 5. Heft. Seit. 299 etc.

našeho nadužívají, celou osadu svým fanatismem pobuřují, a takměř zdravého rozumu zbavují? — Což nevidíte, že záhubnou svou přepjatostí sprostého člověka znepokojují, nesnesitelná břemena mu ukládají, mír a svatý poklid v rodinách ruší? A konečně snad i proti jinověrcům popichují, — tak dokládají milovníci náboženského míru — snad myslí dráždí a k fanatické nesháselivosti podpalují? — Nejsou-liž tedy Missie škodlivé a nebezpečné? —

Co k těmto žalobám odpovíme? Kterak naše Missie ospravedlíme? — Především nám na mysli tane úsudek slovutného hraběte von Pfeil, majetníka v Kladsku, kterýžto ač nekatolík katolických Missií lonského roku v jeho krajině konaných pilně si povšimnul, a napotom se o nich v slezských a vratislavských novinách v tato slova vyjadril: „Wir befinden uns unter dem Eindrucke einer höchst grossartigen Begebenheit. Fünf Mitglieder des Erlöserordens haben in Regersdorf eine Mission gehalten, und halten sie jetzt in Neurode. Alles drängt sich in die Kirche, — um täglich, ausser den andern religiösen Uebungen drei Predigten von ein bis anderthalb Stunden Länge anzuhören. Aber was für Predigten! Da ist keine der inigsten Beziehungen des Lebens, welche dem Redner entginge. — In grossartigen Gemälden führt er das Leben, vergangenes und künftiges an dem lauschenden Ohre, an dem Geiste des Zuhörers vorüber. Bald sind es kleine Erzählungen aus dem täglichen Leben, aus den Legenden, aus irgend einem Gebiete der Geschichte, welche die Wirkungen der Leidenschaften oder der Bekehrung darstellen. Bald erinnern erhabene Bilder an die alten Gemälde des Weltgerichtes: man glaubt die Donner zu hören, die letzte Posaune zu vernehmen, die Worte nehmen den Verstand gefangen, das Gefühl, die Leidenschaften, alle Triebfedern der menschlichen Seele! — Es ist

eine gewaltige Predigt. So mag Peter der Einsiedler geredet haben, so der h. Abt von Clairvaux; als er die Helden zur Befreiung des h. Grabes aufrief. —

Es lässt sich nicht verkennen, dass solche Kraft gemissbraucht werden könnte. Aber welche wahre Kraft kann das nicht? Wer wollte das Feuer verbannen, weil es eine Stadt in Asche legen kann, oder den Regen tadeln, weil er zu Strömen aufschwillt? *) — Co tu poctivý tento Nekatolík z vlastního pozorování o živé důraznosti missionárních kázání, a vesměs o pronikavé mocnosti našich Missií praví: totéž i nás při bedlivém uvažování té věci nikdy neminulo, alebrž i tak hluboce dojímalo, že jsme si za povinnost kladli, velevážné čtenářstvo na tuto povahu církevních Missií obzvláště pozorně učiniti. Protož opět dokládáme, že každá Missie celou svou systematikou k tomu směřuje, aby se ve jmenu Páně srdcí lidských zmocnila, a že tedy i kněží Missionáři souměrně o to usilují, by pronikajíce až do hlubokosti duše, ji svatou nadšeností pro Krista a spasení své naplnili. Z toho však nikolivěk nenásleduje, že by naše Missie tou příčinou měly nebezpečné býti, jak o nich odporníci schválně rozstružují; anebo že by Missionáři tuto mohutnou sílu v takovém výměru nadužívati mohli; jak se toho svrchu jmenovaný referent, upřímně se vyznáváje, poněkud ohává, ježto věc tuto ze stanoviska své konfessí posuzuje, a hrubě ani jinak posouditi nemůže. Ano protestantských Missií, kdyby jich podobně tak jako mezi námi stávalo, bylo by se ovšem v tom ohledu poněkud báti, a sice ne snad, že by pak Missionáři nekatolíci zámyslné a zlomyslné osady své nebezpečným zápalem roznécováli, nýbrž především proto, poněvadž v Protestantismu ani Enthusiasmus ani Fanatismus, ani Ri-

*) Die Volksmission in der Grafschaft Glatz. Glatz 1850. S. 13 14.
Wiener Kirchenzeitung 1850. N. 83.

gorismus ani Laxismus uzdy nemá, mezi nezná, a rukověti si nevšímá. *) Naopak jest v církvi, jejížto jak vnitřní tak zevnitřní organismus vesměs nížádně usurpaci nepravého a bezedného subjektismu — a následovně i žádného radikálního a fanatického Apostolatu v lůně svém netrpí. Osady katolické nejsou v rukou Missionářů, nýbrž v rukou svaté matky církve, kterážto nikdy nedopustí, aby se jim na místo života z pramenů Spasitelových — záhubného jedu, na místo ohně Ducha svatého — ďábelského zápalu podávalo. Missie naše nejsou ani Lazaristů, ani Jesuitův ani Ligourianův, nýbrž vlastně Missie sv. církve, z jejíhožto ducha a života byly jsou pošly, v jejíhožto duchu a jmenu z osady k osadě putují. Nechať se tedy nikdo nestrahuje, žeby se lidé Missiemi pobouřili, anebo že by jakýmkoli nadužíváním fanatických Apoštolů osady naše hynouti musely; — že tomu tak není a nebude, za to ručí svatá ta církev, pod jejížto správou a dohlídkou i Missie i Missionáři stojí. Tím ovšem nechcem říci, žeby ten ōnen kněz Missionář z neumělosti anebo z neopatrnosti, laxismem nebo rigorismem, na kazatelně nebo ve zpovědnici v jednotlivých případech pochybiti nemohl; než pro tyto lidské nedůstatky zajisté posud žádná osada nezahynula, ač ostatně, by věc svatá lidským pochybením ani dosti málo netrpěla, sv. Vincencius a Alfonsus, slavní tito otcové našeho Missionářství, právali

*) Ostatně máme za to, že, jako se Missie nekatolíkův mezi pohany nedaří, tak že by se rovněž ani domácí Missie jim nepodařily; dleem, protože Protestantismus dle přirozené povahy své raději boří, a stavět neumí, dleem i z té příčiny, že se nekatolíkův naší zpovědi u justifikaci nedostává. Tou silou a jistotou jako kněz katolický nemůže a nesmí kazatel nekatolík nikdy hříšnou duši roztrástit, aniž bolestné rány lidského svědomí řezat a pálit, protože nejso spolu zpovědníkem, lékařem — nemá, čím by otevřenou ránu zahojil.

ai, a v duchu sv. církve k tomu dohlídali, *) jakož pak i za dnů těchto hlava církve, sv. Otec Pius s apoštolskou pečlivostí na tuto věc poukázal, an totiž, kdykolivěk se v nejnovějších listech svých o Missiích zmínil, výslovně i podotknul, že si k tomuto důležitému dílu schopných dělníků žádá. **) A tak se tedy k potvrzení naší polemiky směle na úsudek jistého přítele Missií odvoláváme, kterýžto se jich již před několika roky zastáváje takto pravil: Unsere Zeit, die Allem abhold ist, was entschieden in's Leben eingreift, ist auch den Missionen nicht zugethan. Der Zeitgeist sieht sie nicht gerne, weil er meint, sie tragen den Charakter der Aufregung an sich; es ist aber umgekehrt: der Zeitgeist trägt den Geist der Aufregung in sich, und die Mission den der Beschwichtigung; auch meint man, sie haben etwas Uiberspanntes und führen zur Uiberspannung; hierin aber liegt eine grosse Unkenntniss der Menschheit. Eben dadurch, dass eine religiöse Uibung öffentlich und allgemein gehalten wird, bewahrt sie sich selbst, und jeden Einzelnen vor Uibertreibung; durch die Masse ist sie stark genug, den Einzelnen zu heben, und durch die Masse ist sie auch stark, den Einzelnen vor Uibertreibung zu bewahren. — Der Zeitgeist meint auch, die Missionen verdummen das Volk; wir aber meinen, Sünden und Laster, Leichtsinn und Müssigang, häusliche Zerwürfnisse, und schlechte

*) Viz: Leben und Wirken des h. Vinzentius. Wien 1835. I. Th. 16. 17. 18. Hauptst. — Werke des h. Alphons. Lig. 11. Bd. 10. Kap. Allg. Belehrungen zur guten Leitung der Missionen. — Briefe des h. Alphons. Supplementband. Rundschreiben des Heiligen. Seite 287.

**) Encyklyka S. P. Pii IX. ad Episcopos Italiae de dto. 8. Decb. 1849. — Viz Augsburg. Postzeitung 1850. N. 9. Beilage. — Litt. S. P. Pii IX. ad Episc. Reginae-Hradec. de dto. 26. Jan. 1850. Viz Časop. 1850. Sv. II. str. 187. — Litt. S. P. Pii IX. ad Archiep. Friburg. 1850. Viz: Sion 1850 Beilage zu N. 119.

Wirthschaft verdummen das Volk, und diesen Dingen wird durch die Missionen ein Ende gemacht. *) —

Tím spolu vyvrácena jest žaloba ošemetníků, jenž, jakoby schválně oči byli zamhouřili, na vzdor tisícere zkušenosti Missionářům předstírají, že prý záhubnou svou přepiatostí sprostého člověka znepokojují, nesnesitelná břemena mu ukládají, mír a svatý poklid v rodinách ruší? — Ach komu kříž Kristův pohoršením a bláznovstvím jest: tomuť ovšem i zpověď a pokání přepiatostí a rigorismem bývá. Ten a takový zanevře na služebníky církve, kdykolivěk se mu o hříchu a o zatvrzelosti, o smrti a soudu, o nebi a pekle zmíní; ten jim fanaticů, rigoristů vynadá, jak mile o hříšné příležitosti, o nečistotě, o náhradě, o svátostech promluví; ten je za rušitele míru a pokoje rozkřičí, uvidí-li, že se jim s pomocí Boží podařilo, tu onu neřest a nepravost vyhladiti, tu onu polomrtvou rodinu svatou zpovědí vzkřísiti, toho onoho bývalého jeho soudruha k novému životu probuditi. Nebo sám hříšník zatvrzelec — mrzí a zlobí se, vida, an jiní lidé pokání činí. Ano, tať jest příčina, že se kněžím vesměs, jmenovitě však Missionářům předhazuje, jakoby svou přepiatostí lid znepokojovali, mír a spokojenost v rodinách rušili. Či jest to k víře podobné, dokládáme s biskupem Frayssinous, že by sluhové Paně v jedné ruce Evangelium, v druhé svatý kříž nesouce, — pracující na smíření hříšných lidí s Bohem, aby je tím snadněji i s bratry jejich smířili, — můžem pravím, tomu uvěřiti, že by Missionáři mohli rušitelové míru býti? Co znamená tato směšná, ač ošemetná žaloba? Kázali-li kdy Missionáři, radíce manželům, by se vespolek nesnášeli, dětem, by rodičův svých neposlouchali, poddaným, by proti vrchnosti své povstali? Omlouvali-li kdy slovem nebo příkladem zášť, krádež a podobné nepravosti? — — Ovšem znepo-

*) Hist. polit. Blätter 14. Bd. St. 324.

kojuje Missionář duše posluchačův svých, ale jakým způsobem? Ne jinak, leč jako za onoho času prorok Nathan pobouřil svědomí Davidovo; — ne jinak, než jako Jonáš obyvatelstvo Ninivtské znepokojoval, zabroziv mu blízkým vyvrácením města; — ne jinak, než jako Pavel vládaře Felixe ze sna budil, když mu poslední soud Boží představoval; — ne jinak, než jako Kristus sám, tichý tento beránek a srdcem pokorný, — farisey znepokojoval, předstíráje jim upřímně a pravdivě, v čem se byli jsou provinili! A což to je snad neštěstí, když se svědomí onoho manžele znepokojuje, kterýž nekřesťanským chováním svým veřejné pohoršení dává? Což to nepravost, znepokojiti onoho lakomce, jehožto zkamenělé srdce lásky nezná, — onoho lichváře, jenž jmění vdov a sirotkův požívá, — onoho chlípíka, jenž neřestí chřadne, — onoho bezbožníka, jehož ústa bez ustání Boha tupí, — onoho lhostejného, kterýž nikdy úctu Stvořiteli povinovanou nevzdává? — O kéž bychom mohli svědomí všechněch hříšníkův od jednoho konce až do druhého takovým způsobem pobouřiti! O kéž by hlas Missionářův pronikal bez ustání hříšné útrohy srdcí lidských! O blahé, spasitelné pobuřování, kteréž hříchům a nepravostem, nesvárům a pohoršením přítrž činí, ó blahé roztržštění, po němžto se nesmrtelná duše ze zřícenin svých nepravostí k novému životu sbírá! *) — Než čím pak upokojíme podešžené přátely náboženského míru, kteří z pouhé lásky a tolerancí k Protestantům na naše Missie se hněvají. Missiemi prý se myslí dráždí, a k náboženskému fanatismu popichují; Missiemi křesťanská láska mezi katolíky a jinověrci ujmu trpí, a tou příčinou prý škodlivé jsou a nebezpečné. —

Těm a takovým odpovídáme, aby se do Německa podívali, a očitě se přesvědčili, zdaž a kterak tamější

*) Viz svrchu citované kázání.

Missionáři, nota bene Jesuité a Ligouriáni — mezi Protestanty rádi, jakým fanatismem kážou; zdali snad porynské krajiny již rozdráždili, a kalolíky proti nekatolickým bratrům pobourili. A nemohou-li osobně se přesvědčiti: nechať se u spravedlivých svědků po výsledcích těchlo Missií pozeptají. My jsme až do této chvíle neslyšeli, že by kdesi ve smíšených osadách Missiemi náboženská snášelivost byla utrpěla; naopak nás s rozličných stran zprávy docházejí, že si zde onde i Protestanti naše Missie velmi libují. *) Nemažou

*) Zde stájeť některé zprávy. Die 4 Predigten, welche täglich gehalten werden, piše nějaký korrespondent z Odenwaldu, haben immer eine gleich zahlreiche Zuhörerschaft, und zwar nicht bloss von Katholiken, sondern auch von Protestanten, und wir haben von diesen nur günstige Urtheile (über die Mission) gehört, da die Vorträge sich grundsätzlich vom konfessionellen Boden ferne halten. Augsb. Postzeit. 1850. N. 144. — Z Koesfeldu se o tamější Missii psalo do Sion: Die Volksmissionen sind mit einem unwiderstehlichen Gnadenzuge verbunden. Wir haben auch hier in diesen Tagen des Heiles den faktischen Beweis gehabt, dass in den Katholiken, und selbst in den Protestanten für das Grosse und Erhabene in der christlichen Religion noch ein empfänglicher Sinn liegt, der nur auf eine aussergewöhnliche Art braucht angeregt zu werden, um ihn zu Höherem zu befähigen. Sion 1850. N. 66. — O Missii, jenž se nedávno v Kolíně nad Rýnem odbývala, dosvědčily místní noviny politické, nikoli ultramontánské nýbrž naopak církvi odporné: Die Väter haben mit apostolischem Eifer, harter Mässigung und grosser Klarheit die Grundlehren des Christenthums dem Volke vorgelegt, und Gottes- und Nächstenliebe so eindringlich gepredigt, dass die bessten Früchte zu erwarten sind. Kölner Zeitung de dto. 11. Nov. 1850. Taktěť i jiný dōpisovatel Kolinský v časopisu Sion dosvědčuje, a zejména dokládá, že i nekatolíci, pokud v té Missii účastnství brali, utěšené její výsledky obdivovali. Erfreulich, — piše, ist die bedeutende Theilnahme auch nichtkatholischer Christen aus allen Ständen, die in der Regel den Patern ungetheilte Anerkennung zollen, und von ihren vorgefassten Meinungen gegen die Jesuiten sowohl, als gegen die katholische Kirche grōsten-theils geheilt werden. Sion 1850. N. 135. Podobně se i v Kladsku

váhu v té věci má zajisté úsudek muže, mezi spisovateli — protestanty proslulého, jehož slavné jméno všichni známe a ctíme. Jestliť to slovutný historik, Wolfgang Menzel, o němž nám Blahověst vypravuje, že obrátiv na Missie zřetel, napsal o nich pojednání vytištěné ve váženém časopisu: Německý čtvrtletník. Zde jsou z části jeho slova: „Během roku 1850 po západních stranách v jižním Německu, obzvláště pak na Černém lese konané Missie katolické objevily uprostřed zkaženosti tohoto věku takovou vnitřní sílu náboženského a mravního života, že nikomu z přítomných, a byť se byl třeba i s předsudky dostavil, nebylo lze, ubrániti se svatému úžasu. Posluchači evangelického vyznání bývali též hluboko dojati, vyznávajíce, že tu nebylo ničehož, což by jim býti mohlo cizé neboli protivné, ale že se tu objevoval duch opravdu evangelický v apoštolské prostotě a síle. I který protestant směl by v té míře býti úzkostlivým, že by se byl chtěl okem závistivým dívati na takové výsledky staré Církve? Nás to musí pohnouti k radosti bez všeliké závisti, vidíme-li, že se daří, což jest všem křesťanům

jinověrcům nížádné příčiny nezavdalo, pro kterou by si byli mohli postýskati. Die Neugierde, vypravuje pan farář Nitschke, hatte auch einige Juden und mehrere Protestanten, darunter Juristen, Offiziere und selbst zwei Pastoren herbeigeführt. Verschieden mag von ihrem Standpunkt aus über die Missionen geurtheilt worden sein; das Zeugniß aber haben sie ihnen nicht versagen können, dass sie ein ganz vorzügliches Mittel sind, den Glauben im Volke zu heben, und die Sittlichkeit zu verbessern. Das Bedenken, respektive der Vorwurf, dass sie den konfessionellen Frieden stören, ist auf das Schlagendste widerlegt, da sie sich lediglich auf dem Gebiete des kath. Glaubens bewegt, und alle Polemik ausgeschlossen haben. Die Volksmission in der Grafsch. Glatz 1850. Str. 11. — Svrchu jmenovaný pan hrabě Pfeil ve svém referátu o těchto Missiích výslovně dosvědčil, řka: „Anerkennen ist die grosse Zartheit, mit welcher die Missionäre konfessionelle Beziehungen berühren.“ I. cit. S. 14.

společné; znamenáme-li, že slavi kříž vítězství nad protivníky svými. Všechní zajisté věřících, buďtež si již jakověhokolivěk vyznání, všechněch společný vrah tudy přemožen jest, a nesluší nikdy zapomínati, která jest panství nepřátel Kristových tak rozšířeno, majíc i mužstva plno i zbroje, že se nikterá konfessi sama o sobě nesmí honositi jako by je zmocí — dobýti dovedla. Jedna zajisté musí tu naopak ještě pomáhati druhé ve prudkém a dlouhém boji. — Bylať by to věru veliká křivda, špatně rozumělo by se vážnému věku našemu, kdyby, jakž se i stávalo, čisté, bezúhonné a evangelické počínání Missionářův, zdržujících se od všeliké polemiky církevní, někdo vysvětliti si chtěl z vypočítání a ze světské opatrnosti. Vždyť pak Missionáři tito neměli naprosto nijaké úlohy konfesní, alebrž úkol mravní, čemuž věru poctivě dostáli. *)

U nás v Čechách konala se teprv jediná Missie ve smíšené osadě, totiž ve Sloupnicích. Jakkoli tamější Calvinisté a okolní Radikalové prv než se tam Missie dostala, rozličným způsobem proti Missionářům se pokoušeli: nicméně přece poctivější mezi nimi později vyznali, že jim křivdu učinili. Nejedni z nich se prý po Missii pronesli řkouce: Nám se řeklo, že tito kněží proti naší víře kázati budou, avšak neslyšeli jsme ani jediného slova, jimžto by se byli našeho náboženství dotkli. **) — A na těchto svědectvích dosti budí; — naše Missie neznají jinou polemiku, než

*) Blahověst 1850. č. 101.

**) Hodnověrné správy o výsledcích této Missie nalazáme v Oesterreichischer Volksfreund 1850. N 58. Mezi jiným dopisovatel doslovně vypravuje: Es hätte den Anschein haben können, dass Missionen in gemischten Gemeinden zu Reibungen Anlass geben können. Wir können aber gerade das Gegentheil versichern, indem wir aus zuverlässiger Quelle wissen, dass Calvinier sehr zahlreich selbst die Standesunterweisungen besuchten und die h. Anstalten der kath. Kirche bewunderten.

onu proti hříchům a nepravostem; naše Missie nejsou Kontroverse proti jinověrcům, nýbrž exercicie pro náš domácí lid, při nichžto se, jak jsme hned svrchu podotkli, výhradně jen k tomu hledí, aby lidé do sebe šli, a nepohlídajíce k ničemu jinému, než k spasení svému, starý kvas hříchův a nepravostí svých dokonale vyčistili, sebe samých posvětili, a upřímným vydatným pokáním nový život započali.

Ten-li záměr našich Missií, a spolu užitek, jehož se z nich nadíti můžeme: potřebí nebude, podrobně tuto dovozovati, že i z toho stanoviska právě za dnů našich velikou důležitost do sebe mají. Jestliže kdy, tedy jistě v rozchvělých dobách našich jak jednotlivci, tak rodiny, osady, národové Janů křtitelů potřebují, kteřížto by jich mocným hlasem k napravení života, ku pokání budili. Ano stavte lidé, stavte, jak vám libo, obnovujte všechny poměry života vašeho, — socialního i politického, — pracujte a usilujte o to, byste obnovili tvářnost země: než ale jednoho jest přede vším potřebí, a dokaváde toho hledati nebudete, nepovstane nový život z rozvalenin minulých dnů našich, — dokaváde se uvnitř neobnoví společnost lidská: marně se své zevnitřní reformací dovolávati budete. Ano všickni jsme zhřešili, všickni tedy přede vším potřebsi jsme milosti Boží, a protož bychom si právě za dnů našich budících hlasův Missionárních vdečně vážiti měli. Velmi krásně v ten smysl o důležitosti Missií praví Dr. Heinrich: Wohl sind Unwissenheit, Irrthümer, verkehrte Grundsätze grosse Uebel, und Belehrung durch Wort und Schrift eine grosse Pflicht und eine mächtige Waffe; aber der innerste Grund unserer gegenwärtiger trauriger Zustände ist die Gottentfremdung der Herzen, ist der Stand der Ungnade, in welchem selbst nicht Wenige von denen sich befinden, die sich äusserlich zu den Anhängern der Religion zählen. — Darum ist

alle Arbeit der Schriftsteller und Redner, sind alle Bemühungen zur Belehrung des Volkes — nur Beihilfe; die Eine grosse Arznei aber ist in dem Wort enthalten. „Thut Busse und lasst euch versöhnen mit Gott!“ — Und dass dieses Evangelium mit hinreissender Kraft nicht bloss verkündet, sondern dass auch die Menschen wirklich durch alle Mittel, welche die christliche Ascese und die Gnade bietet, zur Versöhnung bereitet, dass mit heiligem Ugestüm an den Landstrassen und Kreuzwegen die Armen und Kranken, die da sind wie die hirtlosen Schafe, d. h. dass das vielverwirrte und vielverkommene, von allen Seiten mit Blendwerken des Bösen umringte Volk von den Dienern des Herrn zur Einkehr in sich, und zu Gott, zum himmlischen Gastmahl zusammengebracht; — dass in der Welt, die zum zweitenmal dem Heidenthum sich zuneigt, auch das Evangelium wieder in Weise der Apostel neu gepredigt werde: das ist Hilfe, die allein rettet, weil sie unmittelbar und geraden Weges auf das Ziel losgeht; es ist die Bekehrung und Versöhnung mit Gott, und das will die Mission und das leistet sie auch. *)

Než právě tuto se opět s novou námitkou a pochybností potkáváme. Jsou totiž, ježto nezapírají, že za dnů našich k oživení víry a nábožnosti mezi lidem, k probuzení ducha skroušenosti a k napravení života zvláštních prostředků potřebujeme; k Missiím však mnoho důvěry nemají, namítajíce, že se jimi trvanlivého užitku nedocílí. Lidé prý se ovšem k hlasům Missionářů spamatují a v zápalu své nadšenosti novou tvárnost na se berouce, — dobré, upřímné sliby a předsevzetí činí; než ale zdaž i po Missii v novotě života setrvají? — Žel Bohu, nezřídka se radostivé účinky svaté Missie plamenu podobají, jenž vrženou

*) Die kirchliche Reform. S. 182.

ve slámu jiskrou rychle znihl, a hbitě síce do výšky vybuchne, však i taktéž rychle zaniká a mizí.“

Z toho ale, — odpovídáme, — nikolivěk nenásleduje, že bychom příčinou těch nedostatků naše Missie měli za neužitečné považovati. Nebude ovšem ni jedné obce, ni jedné osady, kdež by i lehkých lidí nebylo, — takových, při nichžto proud náruživosti a hříšných navyklostí bohužel jen na okamžik zastaven bývá. Avšak kdož pak kdy tvrdil, táže se Frayssinous, — žeby Missie věčnou a nepřemožitelnou hráz mezi člověkem a jeho hříchem vystaviti mohla? *) A přeceť slovo Boží nikdy nebylo nadarmo hlášáno, a dnes jako kdykolivěk působí touž mocí a tímže zázrakem milost svrchovaného Boha. A není-li povinností naší, bychom i vděčně uvažovali, co též dobrého se nám svatými Missiemi dostalo? Ano již mnoho marnotratných synů živou mocí sv. Missie probuzených k Bohu Otci svému se navrátilo, mnoho slabých křesťanů bylo ve sv. víře posílněno; — již mnoho nevěřících kořilo se v prachu svatému kříži; již tak mnohé pohoršení v nejedné obci zmizelo, tak mnohé rodiny se smířily; — již mnohé souložnictvo bylo následkem sv. Missie na pravou cestu uvedeno a posvěceno, — již se mnohé almužny hojnou měrou vyřítily do klínu chudých, — zde onde i dobročinných ústavů zřízeno, — již vícekrát bylo lepší vychování dítek, větší úcta k Bohu a k sv. náboženství probuzena, obnovena, posílněna! To-li se následkem sv.

*) Viele theilen, pravi Dr. Buss, eine ganz falsche Ansicht über das, was die Missionen wirken sollen und wirken können. Die Missionen bekehren nicht Alle, aber sie erzeugen den Geist der Bekehrung; die Bekehrung selbst ist nicht das Werk einiger Tage, sondern die Arbeit des ganzen Menschenlebens. — Es ist desswegen unbillig, wenn manche an Jene, die von der Mission zurückkehren, jeden Fehler getilgt sehen wollen, da sie bei denselben gerade jetzt den erweckten Eifer recht anfeuern und sie auf dem Wege der Reinigung unterstützen sollen. — Capistran l. cit. pag. 106.

Missií učinilo: nikdo již více neprav, že Missie bez užitku jsou. *) Ó kýmby ovšem všickni, dokládá sv. Alfons, jenž se při Missii k Bohu obrátili, až do smrti setrvali! — Však-by se i ničeho více nedocílilo, leč, že zlé navyklosti a vášně aspoň toho času, co se Missie odbyvala, utichly, — že mnohé pohoršení a klení přestalo, — že se mnohá náhrada učinila, učiněná škoda vyrovnala, — že se nepřátelství přetrhlo, a mnoho špatných zpovědí napravilo: ó kdožby se z tohoto ovoce vděčně neradoval? Ostatně minul by se s pravdou, kdožby tvrdil, že se hříšníci (t. j. ti, co se při Missii na pokání dali,) po Missii napořád k svým starým neplechám vrací; — nikoliv, mnozí naopak v milosti Boží setravají, a padnou-li někteří v své předešlé hříchy: — snadněji a obvykle bez odkladu znovu povstávají. — Blahých účinků Missie vidáme i po roce, po dvou, po třech letech a déle; a není-li tomu tak: stalo se to snad vinou kněží; že se tito o jich zachování a rozhojnění horlivě nezasadili. Nehledí-li duchovní pastýř co nejpilněji povinností svých; tuť arci již po roce mnohý účinek sv. Missie zmizí. **) Než ale který pastýř duchovní by po Missii méně miloval ovečky své než před-missií? — Zajisté nížádný, neb plesaje nyní zbožnou radostí nad osadou svou, — maje půdu nyní očištěnou, posvěcenou, k bohaté žni připravenou, novým duchem, novou nadšeností k práci se chystá. Avšak může se radostně chystati, může se důvěrovati, že nyní s pomocí Boží v slzích rozsívati nebude; neb i ten bývá blahý užitek, jehož se nám z Missií dostává,

3) Že se jimi domácím pastýřům duchovním apoštolská práce na osadě sladí a usnadní. ***)

*) loc. cit.

**) Werke des h. Alph. Lig. I. cit. S. 420.

***) Jest nám líto, že nemůžeme celé toto pojednání v tomto svazku podati. Máme je sice v rukou, ale nedostává se nám zde místa,

Drobnůstky z úřadu a života pastýřského.

1.

N. vzal po smrti své manželky sestru její vdovu do svého příbytku, aby mu hospodářství vedla a děti opatrovala. Z toho posel konkubinat. I žádali o dispensi, avšak z nedostatku kanonických příčin byli odmítnuti. Konkubinat nedal se roztrhnouti nižádnou měrou. Konečně se N. těžce rozstonal, a faráři jej zaopatřujícím nařikal, že zatracen bude. Byl v zoufání, že co takový hříšník musí před soudnou stolicí Boží. Prosil, by ho kněz v takovém strašném stavu nenechal, a kněz se dal obměkčiti, vida, an N. skutečně blízek jest smrti. Dle §. 86. občanského zákona prominul jim politický ouřad též ohlášek po učiněné přísaze, že oběma mimo té jediné překážky nižádná jiná známá není. Farář ho na smrtelném loži oddal, a na to N. brzo zemřel. Nyní se farář uchází o dispensi u Konsistoře, a prosí nejen za odpuštění toho, k čemuž se srdcem dal svesti, nýbrž aby manželství to také za platné bylo uznáno.

Nedá se zapřít, že nejenom úřad politický, ale i farář činností svou při tomto sňatku manželském velikou na se vinu uvalili; úřad totiž, že zapomena na příčinu, za kterouž se snoubencům prominutí prohlášek žádajícím přísaha ukládá, a nejenom zákonem císařským (od 10. prosince 1807) přikázaného dosvědčení farářova, „že on v tak zvaném examen sponsorum u snoubenců žádnou jejich manželskému sňatku vadící zákonnou překážku nevyškoumal“ — nemaje, ale i sám o stávající této překážce svatství v prvním stupni kanonickém věda, zákonu na vzdor snoubence ku přísaze připustil, od nich docela jinou, než jaká v §. 86. zák.

a protož v příštím II. svazku je dokončíme. Stává však již zvláštních výtků celého tohoto pojednání, kteréž kněhupectví Hesseovo má na skladě.

obč. předepsána jest, přísahu*) přijal, a na základě této přísahy prohlásky prominuv, kopulací možnou učinil. Farář ale se provinil, že lichou outřpností sveden jsa, meze pravomocnosti své překročil, a sňatek manželský, jak dle církevních tak i dle občanských zákonů nemožný a neplatný k místu přiveda, netoliko svátost manželství svatokrádežně zneuctil ale i také sobě a souvinníkům svým nesnáze z přestupku tohoto vyplývající připravil.

Farář měl povážiti, že na smrtelné posteli postavený a se švagrovou svou oddánu býti chtějící, věc zákonně (dle §. 78 obč. zák.) nemožnou od něho žádá; že k udělení nevyhnutelně potřebného občansko - církevního prominutí oprávněn není; že dle vůle nemocného jednáje, jak církevní**) tak i občanský***) zákon přestoupiti musí; a že tento sňatek manželský z nedostatku platnosti zasnoubeným nejenom očekávaných výhod nepřinese, nýbrž trestnímu vyšetřování se strany státní moci (dle §. 94 obč. a dle §. 252 II dílu trest. zák.) a nevhodám, kterými církev na sněmu Trident-ském†) vyhrožuje, příčinu zavdává.

Protož bylo jeho povinností, onoho nešťastníka náležitě o tom poučiti, a přiveda jej ku pravé litosti nad spáchanými hříchy jemu vyložití, že čeho man-

*) §. 86. žádá, by snoubencové dispensací od prohlášek žádající přísahali: „že jim žádná překážka povědoma není, kteráby jejich manželstvu vadila“ — tito ale přísahali: „že jim mimo nadzmi-něné žádná jiná překážka povědoma není, kteráby jejich man-želstvu vadila.“ —

**) Trid. sess. 24. de ref. matr. cap. 5.

***) §. 78. cod. civ.

†) Sess. 24. de ref. mat. cp. 5. „Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere praesumerit, separetur et spe dispensationis consequendae careat; in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit.“

želským sňatkem v prospěch své souložnice a dítě z ní zplozených docíliti chce, z většího dílu také jináče, totiž kšaftem, a žádosti o dítě legitimací dosáhnouti může, že tehdy nemoha sňatkem manželským povstale ze souložstva zlé zcela napravit, aspoň poněkud, ano z většího dílu může zlé následky své převrácenosti zmírniti, a učiniv co v přítomných okolnostech možná, že se může upokojiti, a od Boha, ježto nemožného nic nežádá, milost očekávati.

Místo co si měl tak počínati, zdá se, že farář nevěcnou, outrpností pohnut jsa, se domejšlel, že, an tuto „*periculum in mora*“ jest, on sám „*praesumpta licentia et delegatione*, tam *ex parte ecclesiae quam ex parte civitatis*“ prominutí stávající překážky občansko-kanonické uděliti, a pak po kopulaci o dispensaci „*ex post*“ se ucházeti může. Snad mu také na mysli tanulo rozluštění otázky v časopisu tomto (od r. 1848 sv. II. str. 91 a sv. III. str. 84) položené, kteréž on sobě, mysle že i tu „*periculum in mora*“ jest, za pravidlo jednání svého vzal. Však domyšlování toto bylo chybné, ježto s případem v Časopisu (loc. cit.) položeným nemá tento přítomný docela žádné analogie.

Zde se totiž nejednalo o to, by se nehodnému neb svatekrádežnému přijímání svátosti manželstva in foro externo zcela možného a žádného dalšího odkladu nedovolujícího předešlo, nýbrž jediné o to, by se ku smrti blízkému souložníku, jenž pro zákonní překážku v stav manželský vstoupiti nemohl, ku spasení nevyhnutelně potřebného hříchů spáchaných odpuštění a záduchového svědomí klidu a upokojení dostalo. K tomu ale nebylo třeba kopulací, nýbrž toliko úplné lítosti, zkroušeného hříchu vyznání a dle možnosti učinění náhrady škod konkubinatem — jak vzhledem na svedenou souložnici, tak vzhledem na dítky zplozené — povstalých. —

Ačkoli však jednání farářovo ospravedlniti se nedá; přece bych přísnosti zákonů proti němu neužíval. Neb kdo v podobných případech vězícího a nyní smrti blízkého člověka svátostmi umírajících zaopatřoval, snadno si představí rozpačitost nadzminěného pastýře duchovního, a nebude se zajisté na tom pozastavovati, aneb mu za zle míti, že vida zoufanlivost smrti blízkého, všemožně se snažil, jej upokojiti, a že, an mu v této tísní času nezbyvalo, přemejšleti, zdali mimo toužebně žádané kopulaci i jiných prostředků stává, zlé z konkubinatu poslé následky napravit, umírajícímu po vůli byl, a kopulaci hořem a strachem stíženého upokojiti chtěl. — Superat misericordia judicium....

Jiná však jest otázka, zdali dle další prosby farářovy manželstvo toto za řádné uznáno býti může?

Kdyby oba zasnoubení ještě na živě byli, mohloby se ovšem o dispensaci „ex post“ u Svatosti papežské zakročiti, může býti, žeby vzhledem na okolnosti od přísnosti, na kterou sněm Tridentský (sess. 24. de ref. mat. cp. 5.) dolehl, se upustilo, a milostivým prominutím konvalidací tohoto manželského sňatku se povolila. Poněvadž ale domnělý ten manžel již zemřel, stala se konvalidací manželstva toho nemožnou věcí. Konsistoři tehdy příčinou této záležitosti ničeho podniknouti nelze; nébrž okresní soud, maje pozůstalost nebožtíkovu pojednávat, bude muset rozhodnouti, aneb od krajinského soudu rozhodnutí žádati, zdali sňatek tento právní účinek míti má. Rozsudek tento ale nepochybně zníti bude, že manželstvo toto neplatno a právních účinků prosto jest, že tehdy domnělá manželka práv manželky, a dítky z ní zplozené práv dítek manželských účastny býti nemohou. Ostatně přijde na to, zdali nebožtík poslední pořizení udělal. Neudělal-li ho, nastoupí zákon, dle kterého domnělé manželce se toliko co služce neb hospodyně zasloužilá mzda dá, dítkám ale toliko

jistý díl z pozůstalosti k jejich vyživení a zaopatření potřebný se přičkne, (dle §. 166. obč. zák.) ostatní ale mohovitost se dětem z prvního manželstva posílým, jakožto zákonním nápadníkům, přisoudí. —

M...ý.

2.

Je-li povoleno, užívatí při službách Božích jiných svíci, mimo voskovic?

Mnozí zajisté duchovní správcové byli na rozpacích, zdaž by se při dražší co den ceně voskových svíček nesmělo užívatí při službách Božích jiného lacinějšího druhu svíci, tak nazvaných *lojovinných* (stearin, milly, Apollo a j.); a snad ve mnohých chrámech Páně už jich užíváno. Trvám, že se zavděčím velebratřím, sděliv s nimi určitě, na církevních zákonech založené rozhodnutí otázky této, jaké před nedávnem svému duchovenstvu podal Jeho Excellenci Nejdůstojnější pan Biskup Brněnský, a v němž stanovuje, že užívání svíci lojovinných na místě voskových nikterak povoleno není.

Mimo to, že svíce lojovinné, ač se čistěním vyhotovují, nicméně sestávají z tuku zvířecího, odvolává se vrchní pastýř brněnský na výklad, jaký podává sama Církev o významu slova: „candela,“ v rubrikách užívaného, avšak v sobě samém ne dosti určitého: „Super altare collocetur crux et candelabra saltem duo cum *candelis* accensis hinc et inde in utroque ejus latere.“ (Rubr. gener. Miss. tit. XX.) Svatá Církev totiž střídavě užívá slov: „candela“ a „cereus,“ avšak takovým způsobem, že slovem „cereus“ zřejměji vysvětluje se první, všeobecné více slovo: „candela;“ alebrž látku, z níž se mají vyhotoviti svíce ke službám Božím, určitě nazývá „opus apum“ — „údělkem včel,“ což jest: vosk (cereus). Viz: Orat. in Benedict. Can-

dal. in festo Purif. B. M. V.; Bened. Cerei in Sabbat. sanct. maj. hebdom.) Už v prvních stoletích Církve sv. přijímaly se k osvěcení chrámův Páně výhradně jen oběti z oleje a vosku (S. Athanas. Epist. ad orthod.; S. August. Serm. 215. de temp.), a rubricisté jedno-
svornými ústy dokládají, že, mimo nejsvrchovanější potřeby, nedopouští se, sloužití mši sv. při svícech lojových aneb olejových (Gavant, Thesaur. sacr. Rit. P. I. Tit. XX. lit. g. conf. S. Alphons. Liguor. Theolog. mor. L. VI. Tract. III. C. 3. n. 394. dub. 1.)

Příčiny tohoto církevního ustanovení jsou na bíledni. Církev svatá žádá, aby při službách Božích neužívalo se pochodní či fakulí a svíce buď lojových buď z jiných zvířecích látek připravených, nýbrž svíce voskových, poněvadž vosk pochází z vonných, k nebesům obrácených kvítí, a čistým svým plamenem zobrazuje Krista, jenž se nazývá světlem světa (Jan 9, 5.), jakož tklivě nám uvádí na paměť čistoty enostného života a budoucí krásu oslaveného člověčenství. Avšak u svíc, z tuku zvířecího, byť i čištěním vydobytých, mizí naveskrz tato velebná symbolika, alebrž vtírá se bezděky myšlénka palu, zvířecími vášněmi rozchvělého. — Odtud uzavírá Nejdůstoj. pan biskup, že užívání svíček lojovinných na místě voskovic přiče se zřejmému pronešení sv. Církve, jakož i symbolice a stálému zvyku církevnímu.

Při té příležitosti upozorňuje se podřízené duchovenstvo na praxi stejnou měrou nedovolenou, dle níž mnozí duchovní správcové, aby ušetřili zakoupení nové velikonoční svíce, tak sobě pomáhají, že k větší části paskalu, v minulém roku ušetřené, přičiňují novou menší část, a svíce takovým způsobem docelenou, poznovu posvěcují. Jeho Excellenci pan biskup dokládá, že praxis tato nedá se nikterak ospravedlniti. Neboť pakli minulého roku jenom menší část velikonoční svíce uho-

řela a k jejímu docelení pak nová část se přiložila, musí, jak to platí při všech posvěcených předmětech, v posvěcenou větší část vrhnuta býti i menší, a protož netřeba opětého posvěcení. Má se za tou příčinou upustiti od nevčasného šetření a přelitím nová velikonoční svíce se upravit.

Máme naději, že u velebného duchovenstva mnohé pochybenství tímto určitým a církevním rozhodnutím ve věcech těchto ritualních pominou; protož neváhali jsme, prostředkem tohoto časopisu jich v širší známost uvést, aby jednota, jenž jest výtečnou známkou naší Církve sv., pronikala celé velebné ústrojí její.

Karel Šmídek.

O t á z k a.

Ku konci masopustu přišel k duchovnímu správci katolickému ženich helvetského vyznání s nevěstou katoličkou, a žádal, an se s opovědacím listem proukázal, o prohlášení v katolickém chrámu Páně a o oddavky. Duchovní správce katolický pokračoval dle předpisu Řehořem XVI. 22. května 1841 vydaného, a oučinkováním na nevěstu vymohl od ženicha, že dal od sebe upsání, kterým se dobrovolně zavázal, všechny v manželském sňatku se svou nevěstou zplozené dítky dát bez rozdílu pohlaví podle katolického způsobu pokřtiti a v katolickém náboženství cvičiti a vychovati. Po vyplněných od církve svaté žádaných výminkách podal duchovní správce zprávu o tom Slavné Konsistoři s prosbou, aby ráčila povolení udělit, by toto smíšené manželství mohlo dle řádu církve katolické posvěceno býti. Než ale povolení konsistorní přišlo, nastal půst, a snoubenci byli nuceni, čekati až do průvodu. Mezi tím časem ze sňatku smíšeného sešlo. Nevěsta katolička hned po velikonoce zasnoubila se jinému ženichu a sice katolíku, s kterým po proších třech ohláškách oddána byla. Sotva ale pět měsíců po oddavkách minulo, po-

rodila chlapce, ke kterému se onen evanjelik za otce hlásil a hned při křtu na faru k zápisu se dostavil s tou prosbou, aby co nemanželský otec tohoto dítěte do křestní knihy vtažen byl. Spolu žádal, aby toto dítě dle helvetského řádu in subsidium acatholici pastoris pokřtěno bylo.

Poněvadž otec manželský při křtu k zápisu se nedostavil, a dle udání hodnověrných svědků ani otcem tohoto dítěte býti nemohl, an před šesti měsíci manželku svou ještě neznal; nastává otázka, jakby zde katolický duchovní jednati měl, aby zákonu i svědomí zadost učinil?

Žádáme veleb. p. ☉, aby nám do II. svazku k této otázce odpověď zaslal.

Řeč po oddavkách.

Moji milí! Svátosti, kteréž jsem Vám nyní ve jmenu Páně udělil, naplnila se touha srdcí Vašich! Vy jste již svoji, a smrt jenom, ta všekretná vládkyně může Vás jednou rozdvojiti. Než, sotva že jste sobě ruce podali, mluvím já již o smrti! Pomlčím tedy o tom, a nic více neřeknu, abych Vám radost dnešního dne nepokazil. Povím raději něco o radostech manželských. Milí moji, můželi většího štěstí býti, než když manželé láskou k sobě plápolajíce vše ochotně činí, co si jen takorůka na očích vidí? Můželi pravím většího štěstí býti, než když jeden druhému pomyslení by udělal, jeden za druhého by všecko i to nejtěžší rád podstoupil, až i život položil? Můželi větší radosti býti, než když manželé se vespolek laskavě ošetřují a slasti i strasti života vezdejšího spolu zdělují, jedno tělo, jedno srdce jsouce? A co teprv mám říci, když Bůh

stav jejich dítkami, zdárnými dítkami požehná, a oni zaslechnou to sladké slovo: otče, matko! Stav manželský jest opravdu nevyvážitelný pramen štěstí a radosti; avšak nelze mi zamlčeti, že jenom tenkrát, když se podaří. To ale mimo milost a pomoc Boží od Vás bude záviseti. Vy sami na větším díle budete původcové svého štěstí nebo neštěstí. Dobře tedy, že znáte povinnosti manželů: dobře jest, že jste se tomu vyučili a že víte, jakým způsobem si zjednatí můžete to vezdejší blaho a štěstí manželské. Než co platno žízni prahnoucimu, jestli ví o studánce, pakli ale k ní nejde a vodu z ní nevází? Co prospěje nemocnému, by měl všechny léky, pakli jich řádně neužívá? Což platna nabitá ručnice, leží-li podle střelce drímajícího? — Prosím tedy a žádám Vás pro všechno, což Vám drahé a milé jest, konejte řádně povinnosti, které jste dnes na se přijali; věrně zachovávající ty sliby, kteréž jste dnes učinili, nač nechat. Vás pamatuje vždy svěcený prsten, který co závazek lásky až do smrti nositi budete. Tak když jeden druhého břemena ponese a zákon Páně vyplníte, budou okovy Vás poutající zlaté, břímě stavu manželského bude Vám lehounké a příjemné; a jako před malou chvílí pohožný zpěv provázel Vaše sliby, takový radostný hláhol bude Vás i budoucně pod stínem svatého domácího pokoje blažiti. — Vy si ovšem již napřed vše malujete barvou růžovou; Vy arcif myslíte, že se Vám vždy jen dobře povede, a že Vám samé štěstí pokvete. Než nebude to vždy jen lesk a blesk, nýbrž mnohý trud a rmut dotkne se také srdce Vašeho, ano přijdou na Vás chvíle, že se zrak Váš slzami poleje jako sklenným závojem. — Nic však méně vzájemná láska osladí Vám všechny hořkosti, trpělivost přinese Vám růže, a milost Boží Vám ze všeho pomůže. Vyborně jste si tedy poradili, že jste hned dnes Pána Boha za to prosili, říkáce: K tomu mi do-

pamáhej Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý! —
 Nuže spomozíš jim Otče nebeský svou milostí; posilníš
 jich ó Ježíši svou pomocí; ty pak o Duchu svatý
 osvítiš jich svým světlem, aby co pravě křesťanství
 manželé cestou přikázání tvých kráčejece došli cíle
 žádoucího. Amen. F...x.

Literatura.

*Hodiny nábožného čtení a rozjímání k ušlechťení
 mravů pro Národ Českoslovanský vzdělal Dr.
 Jan Novotný. Sešitek první. V Praze 1850.
 Nákladem spisovatele.*

Zschokkeo-vy „Stunden der Andacht,“ v jejichžto
 vzdělání pan Dr. Novotný se uvázal, natropily druhdy
 mnoho hluku a křiku; měly horlivé hajitele a vášnivé
 tupitele, stojící proti sobě co úhlavní nepřátelé po
 mnohá léta s myslí urputnou. Avšak dle běhu oby-
 čejného při půtkách skoro všech, ať se perem anebo
 mečem zápasí, vystupuje ráda i tato i onano strana z
 mezi slušnosti a spravedlnosti, sčítajíc na sebe i viny
 takové, o nichž lze tvrditi, že se netoliko přehnaly ale
 i nabájely. Což divu, přihodilo-li se podobné nevhod-
 nosti i při dílu svrchu jmenovaném, o němž nám z
 vlastní zkušenosti doložiti i to, že celá hejna pří-
 znivců a protivníků jako na slepo střílela; haněli je
 totiž, tupili a zatracovali, anebo chválili a velebili jen
 proto, že mnozí jiní tak byli činili, ačkoli do pravého
 žádný z nich nezajel.

Z toho, co tu podotknuto, nedomnívej se nikdo,
 jakobychom tento spis v úplnou svou brali ochranu
 co dílo — žádných nedůstatků do sebe nemající; my

toliko smýšlíme, jak položil ve své předmluvě pan Dr. Novotný „že mnoho dobrého a užitečného v sobě obsahují,“ čím spolu na rozum podáno, že v nich nejedna stránka může býti nejen neužitečná, mělká, ale i škodlivá. A zdaž bychom co do náboženství mohli se od Zschokke, tohoto velikého protivníka vši pozitivnosti, nádití čeho, s čím by se vesměs srovnával pravý protestant, neřku-li verný katolík? Nebo pomaíme-li toliko na jeho Abällina, Addericha, dá-li se as omluviti, že se staví čelem drzim co buřič proti Bohu a jeho věčné prozřetelnosti? A čím zapáchají spisy jeho světské v hojnosti, tím by náboženské mohly býti neprotkané? V tomto může také ležeti hlavní příčina, proč pan Dr. Novotný ne v pouhý překlad ale v přepracování, ve vzdělání oněch Stunden der Andacht se uvazuje, spolu dokládaje, že *je národu českoslovanskému chce přístupnými učiniti dle zásady písma sv.: Skoumejte všecko a dobré se držte.*

Avšak ještě nám běží o jinou ne méně důležitou věc; chce-li totiž nadřečený pan Dr. Čechoslovánům katolickým či protestantským platně posloužiti, což nelze určitě rozhodnouti z nápisu a z předmluvy jeho sešitku prvního. — Aby se této otázce vyrozumělo, potřebí podívati se do práce samé okem skoumavým.

V sešitku, jež v rukou máme nalazáme rozjímání: na nový rok, o domácí pobožnosti, o veřejné službě Boží, o pokoji domácím, o užívání radostí, o zlém hospodářství, o hospodáři, o hospodyně a konečně neodvislosti křesťana v občanském životě.

V tomto devateru čtení náboženských jistě žo nám nejprůhodněji poslouží rozjímání o veřejné službě Boží, kterému as náboženskému vyznání práce učeného pana Dr. může vhod přijíti.

A tu musíme, jak pravda káže, vyznati, že pan Dr. Novotný vzdělává ony Stunden der Andacht tak,

že by se v nich Zschokke co práci své původní nepoznal, jelikož se vzdělávají pro Československý národ katolický.

Čteme totiž na str. 20: „K veřejné službě Boží náleží dle božského ustanovení a pořádku obětování a přijímání vysokého tajemství Těla a Krve Páně. V radostných zpěvích vzdává křesťanské shromáždění srdečné díky Otci nebeskému za jeho dary ve jménu Syna, vykupitele svého a v Duchu svatém, fíditeli a osvětiteli svém. Svátí a hlubokomyslní obřadové, jichž křesťanská společnost dílem už od prvních hlasatelů svých přijala, dílem zbožná mysl učených pastýřů rozmnožila, činí nábožnou službu velebnější a rozpáluje srdce věřících k horlivému proseb vylévání. Nábožní hlasové rozléhají se po celé svatyni a obměkčují i srdce zatvrzelého....“ a t. d.

V tento rozum nečteme v německé Zschokke-ově práci. A protož co tu stojí o obětování a přijímání tajemství těla a krve Páně, o svatých a hlubokomyslných obřadech dílem od apoštolů pochodících, dílem učenými náčelníky sv. církve rozmnožených, bere svůj původ z pera pana Dr., jenž již tím osvědčuje, že píše pro katolíky. — Toho samého přesvědčení docházíme také na str. 19, kdež se činí řeč, že se nám v kostele hlásá slovo Boží se svatého místa. Tam totiž čteme: „Každá cnost a spravedlnost, o které se nám přednáší, dokládá se výbornými příklady osob památných o blaho lidské velmi zasloužilých.“ — Kam jinam směřuje toto místo leč na Svaté a svěťice Boží v Církvi katolické? — Nyní také můžeme rozuměti dobře co položeno na str. 14 v rozjímání o pobožnosti domácí, v níž otcové a matky, aby k usnadnění pobožnosti vzali sepsanou aneb tištěnou náboženskou knihu, vzbuzují se těmito slovy: „Tuf arcíť jest potřeba se ohlédnouti zdali duch, ve kterém ta neb ona náboženská kniha

psána jest, s čistou vírou souhlasí, a není-li více dílu lidskému, nežli Božímu prospěšná.“ — Mluvi-li se zde o víře čisté, činí-li se rozdíl mezi dílem lidským a dílem Božím: kde pohřešuje asi p. spisovatel víru čistou? Kde nalazáme v knihách náboženských dílo lidské, a kde dílo Boží? Kdo v paměti zachoval, co svrchu podotknuto, rozhodne na prospěch Církve katolické. — Avšak ačť zjevno jest, že učený p. spisovatel pracuje pro křesťany katolické, zdá se nám že k prospěchu Církve této na 64 stránkách prvního sešitku ještě více se státi mohlo. —

Kdo něco shlednul v naší drahé vlasti, jistě i zpozoroval, že na náboženskou zmrtvělost postonávají naši krajané, kteráž co šeredný hniz se zažírá a rozplazuje u prostřed nás. A tato netečnost se také pěstuje smíšeným manželstvím. Že tomu tak, potřebí jen protrítí si oči a podívati se do rodin, v nichž na tu Boží neděli manžel k východní straně do chrámu se ubírá a manželka na západ.

Zkušeností ale tolik ztvrzeno že, aby pravda sebe jasnější žádaného nalezla průchodu, nejen o její zdařilé vytváření se postarati, ale i příhodné k tomu doby, v níž by se o ní mluviti aneb psáti dalo, šetřiti jest potřebí. — Rozjímání o pobožnosti domácí jest práce velmi zdařilá; nelze ji čisti, aby se člověk nerozhřál v útrobách nejhlubších a neustanovil pevně na tom činiti tak, jak tu vidíme vyličeno slovy zajímavými a živými. Avšak dá-li se takováto pobožnost domácí v život povolati v rodinách, v nichž co do náboženství panuje různost? *)

*) Manželka se kropí svěcenou vodou; nekatolík se zachectá: aha, to ta Pásem Bohem dobře nestvořená a teprva knězem vaším opravená voda! — Manželka se znamená sv. křížem: manžel k ní utěpačně voce: Vždyť jsem na tobě žádný mouchy neviděl, že ji zaháníš! — Manželka klekla před křížem, celuje

Věru! v takovéto rodině, v níž není jedna mysl a jedno srdce, jak tuto věc přetěšeně líčí Tertul-lian, nedá se provesti pobožnost domácí; a proto se nám zdá, že při tomto čtení udala [se doba velevítaná, uděliti potřebné výstrahy před manželstvím smíšeným.

A takto měl učený pan spisovatel ještě na více místech příležitost, províjeti pravdy, o které se zasa-zuje Církev katolická. —

Projevivše své přání, kde jakou mezeru bychom rádi byli viděli zasypanou, nemůžeme spolu tajiti své zdání, žebychom některé věci rádi i pohřešovali.

Na str. 20, kde se připomíná, že vyšší a vzděla-nější za našeho věku skoro prázdného podílu v hlá-sání slova Božího neberou, činí se závěrek slovy ná-sledujícími: „Poměry, v nichžto vyučující církev k ostatním oudům církevním stojí, nejsouť arci chvalitebny, aniž zákonu Božímu naskrz přiměřeny; zajisté také zdravému slovu Božímu v mnohém ohledu škodí....“ A hned na druhé stránce 21 se pokračuje: „Mnohý, který se službě Boží vyhybá... vymlouvá se pravě: Jest tu mnoho lidské práce a povrchního díla, jaké-hož pravá služba a pobožnost ani s sebou nepřináší ani neporoučí; proč bych poslouchal, čemu nerozumím. Jistá věc jest, že služba křesťanská během věků mnoho od své prvotní čistoty a hlubokosti ztralila; že mnoho při ní jest, co pravý křesťanský duch nesnese a za našich časů jen s velikou nevolí snáší.... Protož ale nesmíme povrlovati perlami drahými.... Milujme je

obraz svatého.... manžel střílí po ní hněvivým okem; zuby div neskřípaje a slyšeti zřetelně: O té modlářky! Oryvají se zvony, volající lid pravověrný k chrámu; manželka sahá po rechu.... Bude se k tomu horlivý nekatolický manžel chladně dívat? Nikoliv. Rozkládá o hřísném maření času, o sbytečném a marném mnohomodlení, o těžkém živobytí, o povinnosti dobré hospodyně, o opatrování a ošetření dítek pod okem matčíným....

Časopis pro katol. duch. 1843, str. 531.

přece, cena v nich zajisté velká jest, a konečně přijde čas, kde jejich schránka bude krásnější.“

Na hoře se mluví o poměrech církve vyučující k osatním oudům. — Které jsou ty poměry nechvalitebné? — Nemůžeme za to ručit, neklameli nás tušení, že se tu na štolu a vybírání desátku naráží. My alespoň shledáváme, že za naší skoro neblahé doby, co se přidržují nestojící svými závazky k dávkám spravedlivým, také se odcizují chrámu a svému pastýři.

Dále jest určitěji vytknuto, že nejednen věřící lehce a posměšně váží latinu při veřejných pobožnostech.

Z mého věku pacholetského pamatuji se na to dobře, že při odpoledních službách Božích i naše obyčejné litanie odbyvaly se v řeči latinské v chrámu, do kterého jsem chodilval. Staříčkový farář bez pochyby mysli, že by se ani nedala konati tato pobožnost řečí jinou. Po něm se dostal na jeho místo duchovní, který se litanii modlil česky, a hle lid nábožný hojněji se hrnul do svatyně. Avšak za těchto našich časů neuspokojuje více lid zbožný, co máme z dávných časů v řeči mateřské obcující službám Božím. V diecesi Litoměřické nadchází se tomuto nedostatku vrchním Pastýřem s nejedné strany, jak jsme to na vlastní oči viděli a na své uši slyšeli při odpoledních pobožnostech. A že podobné věci náš zvěčnělý pan arcibiskup obmyslel, máme z pramene hodnověrného. — Z toho uzavíráme, že se jest v této stránce s jakousi bezpečností nadíti pokroku, až jen volnějšího dechu nabudou naši vrchní pastýřové.

Po této zatáčce zahneme opět do cesty staré, a níž jsme se uchýlili a sice otázkou: Co asi měl pan Dr. Novotný vzdělávaje náboženské hodiny na zřeteli? Jistě že byl jeho účel; aby neličená pobožnost zakorenila se do srdcí lidských, vroucí milování Boha se zmáhalo, provozovaly se bohumilé skutky a vůbeo

všecko to se konalo, čím by se osvědčoval člověk býti učedníkem a následovníkem Kristovým.

Dojdeme ale tohoto cíle, vetkává-li se do náboženských rozjímání, oč se učenci posud mezi sebou sváří? Nám se zdá, že by to bylo jako do cizího pole zabíhání, jímž se zbytečně rozptyluje mysl lidská a zavádí tam, kde panují půtky, hašteření a rozkyselení. Nábožné čtení přestává takovým během býti čtením nábožným. Máme jiné cesty, na nichž se sporné a soukromné zdání uvádějí v známost; což stává-li se způsobem upřímným a poctivým, vidíme se vděky zavázány oněm, jenž tak činí, aby se vřed usadivší se na těle našem, nerozjídal a nekysal, ale ukládal a hojil. Že se takovémuto snažení nečiní závod, odvoláváme se prozatím u. př. na pojednání v časopisu pro katolické duchovenstvo na rok 1850. v druhém svazku str. 73. umístěné, v němž se svobodomluvně rozbírá: „Kterak by se dali posvátní obřadové věrným přístupnější učiniti.“

Pověděvše upřímně, co bychom v hodinách nábožného čtení rádi pohřešovali, jest nám také připomenouti, že učený pan Dr. pořádek rozjímání, jaký v *Zschokke-ověm* vydání od r. 1819. nalazáme, nezachovává, ale předměty více souvislé vedle sebe staví. *Zschokke* odůvodňuje sice různobarevnost svých: „*Stunden der Andacht*“ v předmluvě, že prý všelijakostí předmětů po sobě následujících se zotavuje a jako křísí mysl lidská a okřívá; a že setká-li se s čím, čeho neočekávala, hloub se zabere a ponoří do pravd vešedně důležitých. A však kdo medle může upříti, že sem tam prokmitá plytký rozum *Zschokke-ův* co do provedení předmětů náboženských v nejednom z jeho rozjímání krásnými toliko slovy vyšperkovaném; čím dohlíčuje, že díle hlubokomyslného Augustina a výmluvného Jana Zlatoústého ba ani Fenelonová a Bossuetova nebývala mu oblíbená, jimiž by jeho náboženská práce

důkladnějšího byla nabyla rázu. — Tyto závadnosti napravuje také učený pan Dr. kladením věcí souvisejících po sobě, čím větší úplnosti dosahují.

A jak pan Dr. činí s pojednáními, tak podobně pořádá i pomysly jednoho a téhož pojednání, jak totiž za dobré uznává, ba i některé dokonce vypouští; což se jistě proto stává, aby se někdy na té samé stránce jedna věc jako znovu přezívati nemusila, nač u Zschokke na mnoze si jest naříkati.

Toto předělávání muselo pana Novotného náramnou práci státi, a žel nám jest, že jsa tak bystrého ducha nepracoval raději původně, a že si ku předělávání obral dílo od muže pocházející, kterýž málo anebo zhoľa nic pozitivního náboženství do sebe neměl. Ovšem znal Zschokke svět, *) a uměl hýbati srdcem lidským, a v tom bylo by ovšem žádoucí, aby ho každý kazatel mohl dostihnouti. Naše posud na světlo vyšedší kázání mají do sebe onu velikou vadu, že z většího dílu se podobají lučebnímu rozbírání a ústa řečníkova že mohou platiti co pitevnický nožík, pro kterouž příčinu by se lépe hodily na katedru professorskou než na kazatelnu. Že ale takovýmto učeným blýskáním u posluchačů hrubě mnoho nepořídíme, leží na biledni. Jak ale máš hýbati srdcem, tomu se naučíš z těchto hodin nábožného čtení a snad zdařileji, než jakby ti v tom posloužití mohly všecky regule našich homiletiků. H.

*) Zschokke celou Německou říši a Švýcarsko prolezl; a nedalo mu stání, až se i v Paříži v dobách jeho nepohyblivějších octnul. On kočoval s divadelníky po světě; on vykládal v taláru písmu sv. s kazateli; on v Richnově Churském jako nápotomní král francouzský Filip dobýval si chleba pěstováním žáctva. Avšak Zschokke nebyl toliko divadelním hercem, kazatelem, učitelem, ale i raddou horním a lesnickým, vládnickým komisařem a poslancem. Což divu, znal-li se na nedostatky lidské ve všech takřka vrstvách, stájeťž vysoko anebo nízko, buďtež boháčů nebo žebráků, starí nebo mládí.

Katolický Katechismus pro městské a venkovské školy, s připojeným krátkým nákresem historie náboženství od počátku světa až na naše časy. S arcibiskupským povolením. Druhé vydání. V Holomouci 1850.

Malý katolický Katechismus. Krátký výtah z katolického Katechismu pro městské a venkovské školy. S arcibiskupským povolením. V Holomouci 1850. Obě knížky nákladem Eduardu Hölzla. V Praze u Crednera a Kleinbuba.

První z těchto dvou knížek posoudili jsme zevrubně již lonského roku v Casopise tomto, a sice v I. svazku na str. 137—140. Chvalný úsudek, kterýž jsme o tomto spisu vynesli, potvrdilo obecnstvo, an všecko vydání v tak krátkém čase rozebralo, a příčinu k tomu zavdalo, aby po druhé vydán byl. Nemohouce o jedné věci dvakráté mluvit; odvoláváme se zde na tu naši dosti obsírnou recenzi, dokládajíc, že co jsme tam chvalného o první vydání pověděli, to vše se ve zvýšené míře nachází i v tomto vydání druhém; neb ty některé malé chyby a pohřešky, které se tam nacházely, a které jsme věrně vytknuly, svědomitě a ochotně byly ponapraveny, tak že nyní toto druhé vydání dle zdání našeho v každém ohledu všech chval jest dostojno, a že nemůžeme jináče, než na vysost ze spisu toho radovati se. Opět a opět tedy ukazujeme na tu řečenou úvahu naši, žádajíc velebné duchovenstvo, aby ji s tímto druhým vydáním porovnálo, a se tak předsvědčilo, sami o sobě, že toto vzdělání Řezenského proslulého katechismu na mnohých stránkách nad svým originalem vévodí, a daleko ho lepší jest.

Co do druhého spisku, jesti to, jak sám na svém čele nese, krátký výtah prvního, a tak sporádán, aby menším dětem mohl dobře posloužiti. Kéžby Nejdu-

stojněji cirkve svaté ředitelové pozornost svou na tyto dva spisy obrátili, a nemajíce posud nic lepšího, je do národních škol brzo uvedli. Vyznamenávají se totiž nejen bohatou látkou, a daleko bohatší zásobou, než v sobě náš obyčejný katechismus zahrnuje, nýbrž jsou při všem tom přece dosti stručné, a tudý laciné.

Čtvero kněh o následování panny Marie. Kniha modlitební a vzdělávací ve II. oddílech. Sestavil Pantaleon Neumann. V Hradci Králové. Tiskem a nákladem Jana Host. Pospíšila. 1850.

Jeli které knihy, kteráž by zasluhovna po boku státi zlaté knize „O následování Krista:“ jestiž to zajisté tato. V následování Krista Pána a panenské matky jeho leží dojista jádro všeho křesťanství, a v něm toliko nabýti můžeme utěšené jistoty našeho vyvolení. Kniška tato byla sepsána ve francouzském jazyku, a neobsahuje, leč co název její praví. Pan Neumann však přidal k ní rozličné domácí i kostelní modlitby, a tak se stala kniha tato, kteráž vlastně a nejvíce toliko ku pobožnému rozjímání byla sepsána, spolu i také výbornou knihou modlitební. To což přidal, zahrnuje se v prvním oddílu, v kterémž všechny obyčejné pobožnosti nalezneš. Druhý oddíl se pak zaměstnává předmětem vytknutým, a jak řečeno na 4 knihy rozpadá. První se obírá životem a cnostmi blahoslavené panny od nepoškvrněného jejího početí až do narození Božího Syna, a 29 obsahuje rozjímání. Druhý vykládá život a cnosti její od narození Páně až do jeho smrti, a 33 zahrnuje v sobě spasitelných rozjímání. Třetí se zanášá životem jejím a cnostmi od umučení a smrti Syna jejího až do jejího na nebe vzetí, a obsahuje dvacetero rozjímání. Konečně čtvrtá kniha jedná o uctivosti, lásce a důvěře, kterou k nejblahoslavenější panně Marii mítí máme, a patnáctero článků obsahuje.

Všecko pak jest tak zřízeno, jako v knize Tomáše Kempenského. Tato rozjímání poskytují nejen látku k nábožnému přemýšlování, nýbrž i mnohé velmi krásné a rozmanité předměty ku kázáním, zvláště Marianským. Abych jenom něco pověděl, stůj zde na příklad z druhé knihy rozjímání o události, když totiž anjelem poučený Josef oznámil Marii vůli Boží, že mají s dítětem do Egypta uteci. Jak krásné předměty se zde hlasateli slova Božího naskytují. Událost tato zavdává totiž příčinu k následujícím třem pěkným rozjímáním, kteráž se i velmi vhodně v kázání dají vzdělati, a sice: Jak to zlé, které nám hrozí, považovati máme; — co nábožná duše mysliti a činiti má, nemohouc pochopiti vedení Boží; — jakou starost má prozřetelnost Boží o spravedlivé. Nemýlíme se tedy, schvalující knihu tuto i každému knězi, an se nejen za příslušnou rukověť k nábožnému každodennímu rozjímání hodí, nýbrž i bohatou a rozmanitou látku ku kázáním poskytuje. Že pak pastýř duší každému věrnému ji co modlicí knihu schváliti může, o tom netřeba zde slov šířiti. Bohdejž by se v rukou hodně mnohých věrných křesťanů našla! Vydání jest správné, a pěkným obrázkem redičky Boží opatřeno.

Lutr, jak stál pro víru a církev katolickou. Vypracoval Pantaleon Neumann, kaplan v Zábři, diocese Králové - Hradecké, spoluzakladatel Dědictví Svatojanského, oud Jednoty katolické v Praze. Nákladem Dědictví Svatojanského. Pro rok 1850. Číslo XXV. Cena 8 kr.

Knížku tuto, kteráž se v předdeslané předmluvě nazývá: „*Lutr, jak schvaluje víru a církev katolickou*“, mámeť opět děkovati pilnému a neunavenému panu Neumannovi a horlivé redakci Dědictví svatého Jana Nepomuckého. Spisovatel „*Večerních Rozmluv*“

a knížky: „*Zůstanu katolíkem!*“ podává nám tu třetí dílo své druhu toho, aby též svědectvím nejouhlavnějšího nepřitele katolickou pravdu potvrdil. I činí to v pateru rozmluvách, v kterýchž se jedná o všelikém učení, jimž se liší církev katolická od sborů protestantských. Rozmluvy tyto vespolek vedou dva poctiví protestanti, Bohemil a Blahoslav, na základě spisu Luterových, a následek toho jest, že se oba dva o pravdě víry katolické přesvědčili, předsvědčili ze spisů Luterových a návodem zdravého rozumu svého. Majíc knížka tato dialogickou formu, kterouž lid náš velice miluje, bude se mu dojísta líbiti, a ne jeden pilný čitatel vyčerpá z ní pevnějšího předsvědčení. Nemůžeme tedy, než vděčni býti daru toho, opět nám od Dědictví svatojanského podaného, a doufáme, že horliví pastýřové duší v osadách svých, zvláště tam kde stává mnoho nekatolíků, knížku tuto hojně rozšíří, a to tím hojněji, jelikož cena její v skutku jest nepatrna. Jestli ale v knize něco, a sice na str. 38 a 39, o čemž soudíme, že by lépe bylo bývalo, by se to bylo docela vynechalo. Nač potřebuje náš dobrý český lid věděti, co všecko Němec Doktor Strausz v hrdlo lhal? Semper aliquid haeret! —

Kniha Dětek. Sbírká drobných povídek na poučenou.

Vydal František Daucha. Ozdobena šesti obrazy v barrách. V Praze 1851. Nakladatel: Josef Jelínek, majetník ústavu kamenopisního. Dostati jest v knihkupectví Fr. Řivnáče v Kolovratské ulici za 2 zl. Veliký 8. St. 124.

Nadaný a pilný pan spisovatel opět pěkným plodem bohatého ducha svého obohatil naši literaturu, a sice to její odvětví, kteréž nepřiznivostí okolností nejméně se u nás až posud vzdělávalo. Že pak pan Daucha právě o vzdělání tohoto pole se stará, a dílem již

postaral, to nemůže nám jinače než na vysost milé býti; neb jesti zajisté muž, všemi těmi dary obdařený, kterýchž ku prospěšné práci této jest potřebí. Důkazem jsou nám toho jeho „Kratinké povídky o nakládání se zvířaty,“ jeho „Bludičky,“ jeho „Pravěnky“ a „Vínek.“ Novým pak toho důkazem jest nám i toto nejnovnější dílo jeho, kteréž při všech dokonalostech dřívějších spisů jeho nad to výše i větším objemem a takovou zevnitřní ozdobností se vyznamenává, že věru honositi se můžeme tímto novým plodem literatury naší. V pravdě jest to stkvostné vydání, kteréž panu nakladateli Jelínkovi čest dělá, nejen proto, že se k takovému nákladu odvážil, aby i touto zevnitřní úpravou výbornou knihu českou ozdobil, nýbrž i proto, že tím obětivost i lásku svou jak k národu tak i k literatuře naší dal na jevo. Neviděli jsme již dávno tak ušlechtilých a prostomilých obrázků, jako jsou ti, jimiž kniha tato ozdobena jest. Vše až i na desky jest velmi krásné a ouhledné. A jakkoli by se mnohému zdáti mohlo, že cena knihy této jest trochu veliká, dojista když vezme knihu do ruky, a do ní se podívá, jiného nabude přesvědčení. Ovšem pro chudé děti mohlo se učiniti vydání sprostší, a žel jest nám toho, že se neučinilo, jelikož týmně během všecky ty krásné povídky, kteréž se zde outlému dětskému srdci předkládají, zůstanou mu na mnoze pro tu něco aspoň u nás neobyčejně drahou cenu nepřístupny. Navykli jsme, pro děti kupovati jenom knížky desítníkové. Radujte se však děti boháčů a zámožných! Máte-li rodiče vzdělání a ošlechtění vašeho dbalé, neopominou vám knihu tuto zjednati. Nemůžeme se do zevrubnějšího rozbírání něžných a zpanilomyslných povídek těchto zabráti. Známe již vůbec způsob vypravování páně Dauchy; známe jeho plynňý, čistý a srozumitelný sloh; víme, jak příjemně umí vypravovati a vše k těm nejdražším

záležitostí lidského srdce obracet. I v tomto díle v jasném světle dokázal, že umí příjemně a užitečně s dětmi rozprávět. Jest pak zde pětadvacítma povídek, jichžto jedna druhé jest krásnější a zajímavější. Kdo chceš dítě užitečným darem potěšiti, nelituj peněz, a zjednej mu knihu tuto.

O z n a m o v a t e l.

Der Kreuzweg des Herrn. Die Verurtheilung Jesu zum Tode in ihren Geheimnissen und sittlichen Anwendungen, mit Rücksicht auf unsere Zeitverhältnisse. Sieben Kanzelvorträge von Xaver Massl, Prodekan, Stadtpfarrer und k. Distrikts-Schulinspektor in Passau, Schaffhausen. 1849. 8. St. 122. V Praze u Crednera a Kleinhuba. Cena 41 kr. v stříbře. Kdo v postě postní kázání rád čtíváš, zjednej sobě tato; jsou pravá postní kázání, a kázání to podařená, a v každém ohledu všech chval hodna. Nebudeme zde slov šfířiti, tím jsouce ujistěni, že daleko lepší jsou mnohých jiných, jenž sice podobný název v čele svém mají, avšak tím nejsou, zač se vydávají.

Der Geist des katholischen Kultus. Eine Darstellung der kirchlichen Personen, Orte, Geräthe, Handlungen und Zeiten in ihrem Bezuge auf die katholische Lehre. Von Mathias Terklau, Weltpriester der Wiener Erzdiözese und Pfarrer in Städteldorf am Wagram. Zweite Auflage. Wien 1850. V Praze u Crednera a Kleinhuba za 40 kr. na stříbře. 8. str. 352. Dobrá to a velmi příhodná knížka, z nížto se každý liturgické vědě přlučiti alebrž i vyučiti může. Duchovní se z ní může zajisté mnohému, čehož až posud snad nevěděl, a což se jen ve velikých takových spisech obyčejně nalezá, přlučiti: světský člověk ale, jemuž na tom záleží, dověditi

se smyslu a významu církevních a náboženských osob, míst, náčiní, činů a časů, může se knihou touto náležitě vyučiti, a tak k vzdělání svému znamenitě přispěti. Schvalujeme tedy každému knihu tuto, a přejeme si, by se našel někdo, ježto by ji chtěl do mateřského jazyka našeho přeložiti.

Darstellung der katholischen Kirchendisziplin in Ansehung der Verwaltung der Sakramente. Eine Anleitung zur geistlichen Amtsverwaltung in Beziehung auf die Taufe, die Firmung, die Busse, den Ablass, das Abendmahl, das Messopfer, die letzte Oelung, die erste Tonsur, die Weihe, das Verlöbniß und die Ehe. Von Dr. E. Seitz. Regensburg 1850. V Praze u Crednera a Kleinbuba za 3 zl. 54 kr. na st. Vel. 8 Str. 760. Výtečné to dílo, velikou učeností zřetelné, duchem pravě církevním nadechnuté, a protož na vysost všady chválené. I my je s radostí velebnému duchovenstvu v známost uvozujeme.

Die Nothwendigkeit der christlichen Offenbarungsmoral und ihr Standpunkt. Von Dr. J. Zukrigl, ordentlichem Professor der Theologie an der Universität zu Tübingen. Tübingen, 1850. 8 str. 168. V Praze u Crednera a Kleinbuba za 1 zl. 28 kr. Zukrigl jest jeden z nejvýtečnejších bohomluvců nynějšího věku, jeuz přísně vědecky vzdělává pole katolické theologie. I toto dílo jest opětným důkazem bystrého a hlubokého ducha jeho; kdo však chce ho v tomto spisu úplně postihnouti, musí znáti předešlé spisy jeho.

Theologia Generalis, cui praemittitur brevis introductio in Theologiam universam, concinnata a Joanne Schwetx, ss. theologiae doctore, atque ejusdem in c. r. universitate Vindobonensi professore p. o. Viennae 1849. V Praze u Crednera a Kleinbuba. Cena 3 zl. 24 kr. str. Ohromné to dílo, neb tento první díl u velikém 8. má 642 stran. Předkládá pak učení o Bohu, o Božím zjevení, o náboženství křesťanském, a o církvi katolické, avšak

v takové úplnosti, jakověž jsme ani v knihách Libermannových ani v spisech Perronnových nenalezli, a s takovou katolickou rázností: z jakověž se každý věrný syn této pravé církve Boží jen těšiti musí. Dejž Pán Bůh učenému a pilnému panu spisovateli zdraví a dlouhý věk, by to vzácné dílo mohl dokonati! Jsme přesvědčeni, že toto dílo jeho dojde v brzkém čase veliké váhy u veškerého učeného světa, a že se krásnou ozdobou theologické literatury stane.

Zeitpredigten auf alle Sonn- und Festtage des Kirchenjahres, nebst einem Cyklus Fastenpredigten, verfasst von Anton Westermayer, freiresignirtem Pfarrer und dormaligen Prediger bei St. Peter in München. Zwei Bände. Regensburg bei Manz 1850. V Praze u Crednera a Kleinbuba za 2 zlat. 20 kr. Jmeno Westermayerovo jest známo, a ručí za důslednost literární práce této. By byl spisovatel trochu více živosti vetkal v tato kázání svá, důkladná a jádrná kázání tato byla by se stala i zajímavější. Kazatelům, jimžto se toliko o přiměřenou a k času případnou látku jedná, a jenž umějí vyšší pomysly populárním slohem vyjadřovat, dílo toto obšírné a přec nad míru laciné velmi dobrou službu prokáže.

Ausgewählter Nachlass von Jos. Halder, Stadtpfarrer in Munderkingen, mehrjährigen Schulinspektor, und Direktor des Wilhelmstiftes in Tübingen. Tübingen 1850. Vel. 8. Str. 562. V Praze u Crednera a Kleinbuba za 3 zl. 58. kr. Halder vydal celou knihu výborných řečí pohřebních, kázání na všechny neděle a svátky celého roku a mnoho jiných porůzných homiletických prací svých, čím se v německé literatuře dosti proslavil. V tomto svazku se nám ostatní jeho posud nevydaná kázání podávají, potom jedna katechesa, kleréz odměna byla přisouzena, a konečně několik pojednání, zvláště oúradu pastýřského se týkajících. Jako tato tak zvláště vynikají též zde obsažená kázání při prvotinách kněžských, jichžto jest pět, a podobně ostatní všechny příležitostné a některé liturgické řeči.

Zprávy.

Následující list obdržel náš Nejdůstojnější kníže Pán a arcibiskup, Jeho Eminenci pan kardinal od Jeho papežské Svátosti.

PIUS P. P. IX.

Dilecte Fili Noster Salutem et Apostolicam Benedictionem. Libentissimo prorsus animo Tuas accepimus Litteras IX. Kalendas hujus mensis datas, quibus Dilecte Fili Noster, ad Nos misisti documentum juramenti a Te praestiti, cum istius Archiepiscopalis Pragensis Ecclesiae regimen suscepisti. Ac jucundissimum Nobis fuit ex ipsis Tuis Litteris agnoscere, quibus amoris, obsequii et fiduciae significationibus ab ipsius Pragensis Ecclesiae Clero, Populoque fidei sacris exceptus, atque ea porro spe nitimur fore, ut idem Clerus et Populus in catholicae Ecclesiae doctrinae professione stabilis, et immotus persistens, ac Nobis et huic Petri Cathedrae firmiter adhaerens, ab inimicorum hominum insidiis, et fallaciis aures suas diligenter avertat, ac salutaria Tua monita, et mandata filiali prorsus devotione excipiat, et diligentissime perficienda curet, et alacriori usque pede incedat per semitas Domini, et instet viam quae ducit ad vitam. Jam vero cum non mediocri certe consolatione noverimus, quae Tua, atque istius Metropolitani Canoniorum Collegii fuerint erga Nos pietatis, et observantiae testimonia, cum venerabilis Frater Michael Viale Prela, Archiepiscopus Carthaginensis Noster et hujus Apostolicae Sedis apud Caesaream Apostolicam Majestatem Nuntius in ista civitate est

moratus, idcirco gratissimi Nostri animi sensus Tibi, atque eidem Canonicoŕum Collegio significare gaudemus. Denique nihil Nobis gratius, quam ut hanc quoque occasionem amplectamur, ut praecipuam Nostram erga Te benevolentiam denuo testemur, et confirmemus. Cujas quoque pignus sit Apostolica Benedictio, quam ex imo corde depromptam Tibi ipsi, Dilecto Fili Noster, et gregi tuae vigilantiae concredite permanenter impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum die 23. Septembris anno 1850.

Pontificatus Nostri Anno Quinto
Pius P. P. IX.

Pastýřský list.

Jeho Eminenci, náš Nejdůstojnější arcipastýř, kníže Pán a kardinal, kterýž o blaho svěřenců svých co pravý otec a apoštol pečuje, a vše, což k blahu a zdatu svaté víry a církve prospívá, vši silou podporuje a k místu přivesti se snaží, učinil v záležitosti chrámu Páně Karlínského k dvojí ctihodnému duchovenstvu a ke všem věřícím Pražské arcidiocesi následující list:

BEDŘICH,

z Božího milosrdenství a z milosti apoštolické stolice kardinal kněz svaté Římské Církve, kníže arcibiskup Pražský, atd. atd.

*Dvojí ctihodnému duchovenstvu a všem věřícím
Pražské arcidiocesi blaho a požehnání.*

Za starodávna byly jsou to kaple a chrámy Páně, o jejichžto vzdělání křesťanský, nábožný duch se zvláště zasazoval. Stál-li kde kostel, brzo se okolo něho vystavěly také vesnice a města. Za našich dnů jsou to nejvíce velké

silnice, železné dráhy a továrny, blíže kterých se lidnatost znamenitě množí a obce tvoří, by třeba často i toho se jim nedostávalo, čehož ku podstatě křesťanské obce nejvíce jest potřeby, totiž chrámu Páně. Tak se právě vede katolickým obyvatelům v Karlíně, blíž hlavního města Prahy, jichžto počet více než 12.000 duší obnáší. I nemohou společně službu Boží konati, neděle a svátky náležitě světití, přesvaté oběti mše svaté přítomni býti, slovo Boží poslouchati, svaté svátosti přijímati, a svou mládež dát v spasitelné víře vyučovati; toho všeho ve svém vlastním chrámu Páně nemohou, poněvadž žádného nemají. Jich neváže žádný svazek společně služby Boží; rozptýleni hledají jinde pramenů života, kterýchž v bydlíšti svém nenalezají, a mnozí si dokonce ani tu práci nevezmou, by jich hledali. Žalostné to postavení, ve kterémž se tito naši katoličtí bratři nacházejí! Bylo-li by divu, kdyby mnozí z nich v záhubu uběhli?

Poměry nynějších časů jsou takové, že se této veliké nehodě nemůže jináče odpomoci, leč dobrovolným spolupřičiněním všech těch, jimžto čest a sláva Boží a spasení jejich bližních leží na srdci. Zpolehajíc na tuto oučinnivou lásku a důvěrujíc v pomoc Boží, chvaltebně se pražská Jednota katolická na tom ustanovila, v Karlíně chrám Páně, vzpášeného oučele svého dostojný, vzdělati. I považuje Jednota toto podniknutí vším právem jakožto záležitost všechněch katolíků země České, v kteréžto by jedenkaždý podle míry své síly měl účastenství míti, aby ten nový, apoštolským Svätým Cyrillovi a Methodovi zasvěcený chrám co vlastenský pomník a dílo veškerého věřícího lidu se býti ukázal, a na všechny budoucí věky o jeho náboženské horlivosti svědectví vydával.

V proslávení, kterýmž výše pochválená Jednota věřící k účastenství v tom velikém díle vzbuzuje, jsou všechny pohnutky, kteréž katolické srdce k spoluúčastenství probuditi mohou, tak obšírnou a živou řečí vylíčeny, že žádného dalšího vysvětlení nepotřebují.

Co do mne, žádám a chci, aby dvojí ctihodné kněžstvo svrchu jmenované provolání i s listy ku podpisům všady mezi věrným lidem rozšířilo a v známost uvedlo, by se tak tomuto spasitelnému podniknutí, co nejvíce možno, ke zisku a zdaru pomohlo. Dále napominám a snažně prosím, aby každý věřící, a nechať jest kteréhokoli stavu ochotně toto společné, svaté a bohumilé dílo nějakým ročním příspěvkem, a by sebe menším podporoval, a k místu přivésti hleděl. Malý peníz vdovy jest jakožto oběť veliký před očima Páně, a dobrá, horlivá vůle bývá jen podle toho souzena, co má, a ne podle toho, čehož se jí nedostává. Nechtějí to velikost daru, kteráž nám přízeň Boží zjednává, nýbrž jesti to radostná ochotnost v udělování toho, čehož i nuzný udělití může. *„Bůh ale, kterýš veselého dárce miluje, mocně jest velikou milost hojnou učiniti ve vás; abyste ve všem vždycky velikou dostatečnost majíce rozmáhali se v každém skutku dobrém, jakož psáno jest: Rozptýlil, dal chudým, spravedlnost jeho zůstává na věky věků.“* (2. Kor. 9, 7—9).

Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s Vámi se všemi.

Dán v Praze, na den všech Svatých a Světíc Božích
léta Páně 1850.

Bedřich,

kardinál a arcibiskup.

Posvěcení chrámu Páně Řepínského v biskupství Litoměřickém dne 23. června 1850.

Nový chrám Páně Řepínský, k němužto se uhelní kámen dne 4. července 1846. slavně položil, byl nákladem Její Osvícenosti paní Stefanie kněžny z Rohanů rozené kněžny z Croy v polovici měsíce června 1850 dostaven, načež konsekrací od Jeho Milosti Biskupské v dorozumění

a paní kněžnou co patronkou na neděli pátou po Sv. Duchu byla ustanovena.

Příští pana konsekrátora Nejdůstojnějšího p. biskupa Litoměřického na Řepín bylo slavné. V sobotu odpoledne hned po příchodu svém konal s kněžstvem svým z celého okolí shromážděným vigilií před Svatými ostatky, a sice v prozatímní kapli, kde se až posud služby Boží konaly. Vigilie tato nebyla nepodobna k oněmno bděním, jakovýchž se valně slavívalo za časů prvního křesťanstva; neboť jak mile se Matutinum a Laudes odzpívaly, a pan biskup některá roucha a nádobí, — jichžto se při konsekraci užití mělo — posvětil, sešla se mládež školní a odrostlá, panny a mládeenci, potom služební, posléz hospodářové a hospodyně, všickni střídavě, aby jedni po druhých modlitbou a zpěvem před Svatými ostatky sobě připomínali ovoce živé víry zlatých věků křesťanských. To pak trvalo až do čtyř hodin ráno. — O čtvrté hodině počaly se čísti mše svaté, v 6 hodin konaly se služby Boží ranní; o hodině 7. počalo se svěcení chrámu na jmeno a památku Blahoslavené Panny Marie vítězné, a do hlavního oltáře vložily se výše řečené ostatky svatých apoštolů Petra a Pavla a sv. Jana Nepomuckého.

Po skončeném svěcení chrámu a oltáře mluvil pan biskup k paní kněžně co patronce řečí slavnosti této na nejvejš přiměřenou, v nížto právě tak důstojně jako spravedlivě podotknouti neopomenul, že se touto obětí svou jak ve své rodině tak i v celém okolí stala nesmrtelnou. Pak dal čísti svůj pastýřský list o posvěcení chrámu a posvěcení člověka, a posléz prohlásiti odpustky při konsekraci chrámu obyčejné. Pontifikální mši svatou, při nížto 46 kněží bylo přítomno, a kostel nesčíslným počtem lidu naplněn, skončila se slavnost tato zřídka kdy vídaná.

U večer o hodině 6. přenesl Nejdůstojnější pan biskup z prozatímní kaple velebnou Svátost do nového chrámu, na to konal slavné nešpory, po nich požehnání, a posléz processí okolo chrámu Páně s pobožností za mrtvé. A peněvadž

slušné jest, aby se v nově posvěceném chrámu co nejdříve svatými svátostmi přisluhovalo, protož udílel hned v pondělí neuvážený pan biskup také svaté břimování. Bylotě jich 540, kteříž tuto svátost jsou přijali. — Po břimování byla zkouška ve škole.

V outerý pak ráno po mši svaté o hodině 5. slavené, rozloučil se Nejdůstojnější vrchní pastýř se svým kněžstvem, a doprovázen dvěma pany kanovníky a sekretářem svým, přímo k Litoměřicům se odebral. — Bůh žehnej pracem Jeho, a prodluž, dny života Jeho! J. D.

Antonín Burger.

N á s t i n ž i v o t o p i s n ý .

Sepsal

František Daucha,
církvní kněz arcidiocesi Prazské.

Blodá smrt se svou právodkyní, temnou a chuchou truchlostí, rozvinaly významný dvojbarevný prapor svůj, a chystající ho jakož příkrov zasnušili, za rychlou obět svou požádaly *jednoho*, kterýž čítán byl mezi duchovními správci k nejvýtečnějším. Dne 16. února 1850 odebral se z toho časného u věčný život *Antonín Burger*, čestný kanovník při starožitném chrámu Páně sv. Kosmy a Damiana v Staré Boleslavi, kněz arcibiskupský konsistorní rada, bývalý veleza-sloužilý strážník a cis. král. školdezorce okresu Budyňského a Brandejského, čestným velikým penízem obdařený, arcijahen kraje Kouřimského, přispívající člen umělecké jednoty v Praze, oud dědictví Svatojanského a Matice České, čestný měšťan i děkan v Brandeje nad Labem atd. Podav již — vedle správy v „Blahověstu“ a v českých „Pražských Novinách“ pak v časopisu „Wahrheit“ — několik zvěstných rádků o jeho těžce nešeném úmrtí v českém „Večerním

Listu,“ i v německých novinách „Union,“ „Prager Zeitung“ a „Wiener Zeitung,“ hodlám více se srdcem vděčným nežli způsobem vynikajícím i v tomto časopisu duchovenském stkvě-
lou jeho památku tím zasvětit z možné mně částky, že zde
vytknu stručný náskres činného života jeho, který vždy
ochotně věnován bláhu jiných, tak neočekávaně, a však hor-
livého pastýře duchovního tak důstojně jest ukončen.

Antonín Burger narodil se léta Páně 1782 dne 6.
ledna v zámku na Buštěhradě, městyši nynějšího kraje Praz-
ského. Otec jeho Václav, který tamž úřad tak nazvaného
hejtmana čili vrchního ředitele téhož bývalého panství vě-
vodo-toskanského měl, jakož i jeho matka Františka, rozená
Kolovrátková, byli v obecné vážnosti jak pro svou nábožnost
tak pro svou obezřelost a své snažení, s kterýmž dobré
vychování svým dítkám dávali a dobrý náboženský základ v
srdce jejich vložiti se přičinili. Když se nato otec do Čer-
veného Poříčí za vrchního byl dostal, nastoupil malý Antonín
dráhu počátečního svého vzdělávání ve hlavní škole Klat-
ovské, která tehdaž vedením mužů výtečných, jaci byli
známý Pařízek *) a Kohl, k znamenitým v zemi České
náležela. Ve škole té osvědčiv dobrý prospěch, dán byl k
dalšímu vyučování na gymnasiu Litoměřické a pak na sta-
roměstské akademické v Praze, na kterýchžto ústavech se
oddal základním vědám s takovou pilností a s tak dobrým
výsledkem, že celým během gymnasiálního jmenován byl
prvním odměnovancem.

Přistoupil nato k studiím filosofickým v Praze. Zde
po tři léta, od r. 1798 až do r. 1800, s tímž prospěchem
na dráze vědecké pokračoval, hojnou máje příležitostí k
jasnému se rozhlédnutí po oboru předepsaných tehdaž náuk;
nebo tyto nacházely důkladného na ten čas pěstování od
vzdělaných učitelů, k nimž náleželi matematik Vydra, pro-
fessor filosofie Seibt, historik Kornova a jiní. Že pak s

*) S Pařízkem, výtečným to školníkem, sešel se Burger opět roku
1802 v Praze co posluchač katechetiky.

dychtivostí po vědách též mysl statečnou spojoval, toho důkazem jest jeho dobrovolné vstoupení v studentskou legii, při které vojenskou službu v tehdejších stísněných časech konal až do jejího rozejití, r. 1801. Mladistvý Burger, jakkoli od velice působných, jemu přátelsky nakloněných mužů k nakročení pole právníckého, tehdáž s mnohými výhodami spojeného, pobádán byl, zvolil sobě nicméně stav duchovní za obor budoucího působení svého. Vstoupiv roku 1801. jakož arcibiskupský alumnus v seminář Prazský, oddal se vědám bohoslovním se stejnou, jako vždy prvé, snažností a účinností, čímž představených takovou sobě zjednal přízeň, že posledního roku studií bohosloveckých ustanoven jest za prvního všech alumnův. Dovršiv teprva dvaadvacátý rok věku svého, ukončil běh veřejných studií svých, a obdržev zvláštní oproštění z ohledu neplnoletosti, dne 26. srpna roku 1804. na kněžství jest vysvěcen.

Vážen pro svou vlídnost, pro své vzdělání a svou nábožnou mysl, která se k volnějšimu, *časovým pokrokům* přiměřenému pohybování na církevní půdě klonila, měl se Burger státi druhým představeným čili přesešem v Prazském semináři; ale jeho větší oblíbení sobě duchovní správy na venkově pohnula ho k nepřijetí návrhu sobě učiněného. I dosazen byl dne 27. srpna r. 1804 za kaplana do *Lidic*. Na této rozsáhlé, značných sil požadující osadě, na kteréž se byl i narodil, po tři léta s tak obětinnou pracoval horlivostí, že sobě náklonnost a lásku srdečnou všech zjednal a že výtečná pověst o horlivosti jeho v dalekém vřkolu obcházela. Bylť oni zajisté svědkové jeho neunaveného kladení a pěstování símé *blaha pravého* prostředkem náboženství tak v chrámu Páně farním, tak ve čtyřech chrámech filiálních; i vidělť oni, jak ve všelikém odvětví správy duchovní, zvláště ale při vyučování malých ho vede krásné ono přeměnění, že toliko náboženství s to jest, aby vedlo bezpečně člověka po bouřlivé cestě života, i aby milé útěchy poskytovalo trpícím ve strastech pozemských. Slovem, stať

se Burger hned v prvním roce svého na té osadě působení vůbec tak oblíbeným, že jemu, ač mu ještě ani čtyřadvacet let nebylo, tehdejší opat Břevnovský, Jakub, uprázdněnou faru Kladenskou obětovati obmýšlel. Ale Burger skromně odpověděl: »Jsem příliš mladý, nemám ještě dosti zkušenosti a nedůvěřuji sobě, povinnosti na této veliké osadě zastati; protož nemohu přijmouti důstojnost, ku které se mně přiměřeného věku nedostává.« A tak zůstal dále kaplanem v Lidicích, v kterémžto postavení sobě mimo jiné též hlavně roku 1807 velikých zásluh získal navštěvováním vojenské nemocnice, tohož času do zámku Buštěhradského vložena, nemaje asi tušení, že po třiačtyřicíti letech v témž povolání vznešeném život svůj skončí.

Po tříletém na osadě Lidické pracování dostal se Burger za expositu do *Zeměch*, na tehdejším „Toškánském“ panství Zvoleňovsi. I na tom, ač velmi skrovnými příjmy nadaném stanovišti, maje ober samostatnějšího působení, kráčet touž cestou pravého lidemilence, kterou hned při nastoupení dráhy duchovenské s odhodlanou a vyšším záměrem zasvěcenou myslí byl sobě za své působení vyvolil. Takovému myslí veden obětoval svou činnost nejen svědomitému zachování povinnosti pastýře duchovního, zvláště bedlivé péči a vyučování mládeže školní, nýbrž obíral se v čas, po pracích duchovenských sobě zbývající, pečlivým vyšším cvičením jiných nadějných, z nichžto nejeden, obdržev zde první základ vědeckého vzdělání, veden tím jest k nastoupení studií, co dráhy přípravné k pozdějšímu vedení lidu. Snáznost jeho apůsobila mu, jako v Lidicích, také i zde obecnou lásku a důvěru; a jako osadníci v *Zeměchách* chová i já v památce přemnohý blahodějný skutek jeho, vypravovaný mně od rodičů mého otce, kteří v blízkých Otavačích či Votveticích byli usedlí.

Výtečnost, kterouž Burger v telikerém ohledu osvědčoval, stala se známou i zde v okrese dalším. Následkem toho podala mu r. 1810 hraběcí rodina z Hartigů, majíc

tehdaž v držení panství Běškovické čili Horno-Beršovické, šarfa v Černoušce čili Černoušku, načež hned r. 1811 učiněn jest vikariátním sekretářem. Jsa nyní v poměru bližším s jmenovanou rodinou hraběcí, poskytoval jí svou vážností a svým vzděláním příležitost k stále rostoucí účtě, která se nejedním vyznamenáním a vyplněním mnohé prosby, ku podpoře osadníků přednesené, osvědčovala po celý čas patronátství rodiny této. Byl mu jeho poměr k té rodině milý nejen tím, že se strany nábožné a dobročinné patronky, hraběnky Ledebourové, rozené Hartigové, mnohé i veliké podpory nazným skrze jeho příčinlivé ruce šly, nébrž i tím, že sobě známost s mnohými výtečnými muži mohl učiniti, mezi jinými též s naším slavným Dobrovským, který k rodině Hartig'ské často docházel. Stalý se mu však za podíl též se strany osadníkův samých důvěra a láska upřímná. Tuto pak důvěru a lásku sobě na svém novém a nesnadném stanovišti ve veliké míře získati uměl nejen u těch, kteří jeho duchovní správě svěřeni byli, ale též u nekatolíků, na osadě Černoušce velmi četných a v nejbližším vúkolí tři pastoraáty majících. Stkvěl se ale Burger takovou v pravdě křesťanskou vřelostí pastýřskou, (v kterémž ohledu mimo jiné připomenuto budiž celé úplné obnovení chrámu v Černoušku), takovou na všechny strany obětnou účinností a snažností ke všemu dobrému, a při všem hájení svého vyššího přesvědčení takovou mírnou snášelivostí, pastýřskou opatrností a přísností svých mravů, jakož i blahodějnou dobrotou ke všem bez rozdílu vyznání, že tam jeho jméno ve všelikém ohledu v trvalé a žehnané zůstane památce. — Ano, ve vděčně žehnané památce potrvají navždy *těš mně* ony šťastné doby mého mladiectví, v které jsem na šarfe Černoušce byl trval, maje během celých svých studií v prázdninách dobrotou jeho dopřáno milé u něho přebývání. Živě vtisštěny jsou v mysl mou i v srdce mé doby ty, ježto počítám ku přeblahým života svého, kde mně, žádným užším svaskem onomu dobrodinci blíže nestojícímu, jeho laskavost

prokazovala přízeň přehojnou; — doby to pro mne významné, kdežto jak poučnými jeho rozpravami, tak vlídnou sdílností tehdejšího kaplana v Černoušku, p. Čtrnáctého, nyní děkana a střídníka v Neveklově, jsem nabyl nemalé částky *základu* k oněm blahým přesvědčením, která mi pak byla vydatnou útěchou v mých trpkých strastech pozdějších, po zničení mnohé naděje životní.

V jak veliké míře Burger za příčinou předností povahy své ctěn a důvěrou provázen byl od svých duchovních druhův a spolupracovníků ve správě duší, toho jasný důkaz podán tím, že duchovenstvo rozsáhlého Budyňského střídnictví, jakkoli z veliké částky stářím i zkušením nad něj dospělejší, snažně ho k tomu mělo, aby uprázdňený roku 1814 úřad Budyňského střídníka čili vikáře přejal, i aby, ačkoli teprva čtvrtý rok vedení osady své v Černoušku máje, k tomu též vrchní správu onoho duchovního okresu připojití sobě neobtěžoval. Učinil Burger dle žádosti té a přejal ten úřad, sobě dne 10. května r. 1814 od duchovního svého představenstva udělený; i jakkoliv nejba více než dvaatřicátého roku věkem, nicméně s takovou obezřetostí a důkladnou věcí znalostí, s takovou úsilností s jedné strany, s druhé pak s tak vlídným a laskavým jednáním vložený na sebe úřad zastával, že okresní správa jeho počítána byla k nejlepší. Získal sobě tím nejen spokojenosti a úcty se strany svých představených, kteří, shledávše na něm bezpečného podporovatele každého dobrého záměru, plnou v něj kladli důvěru, nýbrž těžil se též ze srdečné lásky a vážnosti těch, kteříž jeho okresní správě byli podřízeni, a kteříž v něm věhlasného rádce, činného podporovatele a spomočníka, a vůbec vlídného povzbuzovatele ke všemu dobrému nacházeli. Svazek ten představeností a podřízeností byl na tak upřímně založen láskou a srdečností, že se podobal více svazku přátelskému, a nejeden duchovní pod jeho správou bývalý, kterýž během doby později nad Burgra postoupil v důstojnosti, trval i nápotom s ním v poměru

příchytné oddanosti. Jmenován zde budíž na příklad nápotomní arcibiskup Lvovský, Pištěk, kterýž byv pod vikářem Burgrem jakož farní administrator v Tejnici Panenském, též později s ním těsnější vedl přátelství a s ním stále za dobré byl.

Nemenáí, než jeho snažnost v úřadě duchovního střidnictví, byla i jeho činnost jakožto dozorce škol národních v Budyňském okresu školním, ku kterémuž úřadu ustanoven byl s přisvědčením vlády dne 26. května r. 1814. Cožkoli nejvíce možného bylo učiniti v tom oboru dle zřízení škol, vládou tehdaž předepsaného, činil Burger se svědomitou horlivostí; ano činil v nejednom ohledu i mnohem více, znamenali, že to vede k lepšímu, troufaje sobě v mnohých prospěšných, ale od vlády nepředepsaných věcech bráti na sebe odpovědnost. Nejedna, dle tehdejších poměrů užitečná proměna a oprava, později s vyšších míst nařízená, vzala svůj počátek z jeho návrhu, delším zkušněním odůvodněného: mezi mnohými jinými připomínám zde toliko ten, že Burger byl mezi oněmi prvními, kteří při bohoslužební hudbě zvláště na venkově vidouce mnohou nepříslušnost a nedůstojnost, zvelebení varhannického vyučování úsilně žádali a na ně dohlédli. Byť jsem přecasto svědkem toho, jakou úctu choval k dokonalému, úkol svůj výše popavšímu učiteli sobě podřízenému, jak jej všude vyznamenával a jeho ve vzdělávání mládeže prokazované horlivosti sobě vážil; měl jsem přecasto příležitost ku poznání, s jakou neunaveností, ano mnohdy i svého zdraví nešetře, nesnadný úřad školního dohledu v rozlehlém okresu zastával, s jakou vlídností, užívaje při tom úplné výmluvnosti své, mnohý spor urovnal, a pokud mu v těsných mezích jen možná bylo, podřízené učitelstvo i v materialním ohledu zde přimlouvou, onde poukázáním na jiné prameny chrániti se snažil. K jeho zásluhám neméně náleží, že nadto i s jiných stran byl přítelem a dle možnosti též podporovatelem duševního vzdělání, dílem pomáhaje vzdělávacím ústavům, dílem o možné rozšiřování spisův uži-

tečných péči veda. Příslušno-li jednak podotknouti, že jeho podnětem a spolupůsobením podřízeného duchovenstva hned záhy (r. 1834) knihovna vikariátu Budyňského byla mezi prvními „nesmrtnými zakladateli“ Matice České, nelze i v jiném opět ohledu opominouti, že s mnohými často obětmi vlastními se snažil o rozšiřování užitečných českých spisů mezi mládež a lid dospělý ve velikém množství, a že též učitelstvu k snadnějšímu používání vyučovacích pomůcek podle připuštění tehdejších okolností v nejednom případě byl nápomocen. Ctily v něm ostatně horlivého muže i mnohé z bývalých vrchností patronátních, čehož blahý následek byl ten, že na jeho představení a úsilnou žádost mnoho obnovením chrámů a vystavěním škol jest učiněno.

To všechno, což Burger během tolikaletým jak v duchovní správě svých vlastních osad, tak v řízení svěřeného sobě střídnictví a školního dozorství byl záslužného a k rozkvětu i ku požehnání vedoucího činil v počtu přehojuém, nemohlo zůstatí tajno představených, nemohlo se minouti s jejich spravedlivým té horlivosti a obětnosti uznáním. Nabyv Burger již dříve pořadí let od svého duchovního přednostnatva mnohých velice pochvalných důkazův spekojenosti opět i opět věnovaných, (zvláště pro značnou příčinlivost ku vyvrácení předsudků proti očkování panujících, pro zvelebování pravidelných ústavů ku podpoře chudých a výpomocného ústavu pro vdovy učitelské, jakož i pro ochranu nalezců z Prazského porodního domu na venkov k vychování daných), jmenován byl při generální visitaci r. 1821 od tehdejšího české národnosti zvláště příznivého knížete arcibiskupa Prazského Václava Leopolda Chlumčanského, arcijahnem kraje Rakovnického, načež došel četného vyznamenání též od vlády. Neboť na návrh od úřadův učiněný, udělil mu císař František roku 1830 veliký čestný zlatý peníz pro zásluhy občanské. Ačkoli sobě Burger toho vyznamenání vážil, nevyhledával v něm příčiny k marné chvále, chovaje peníz ve skrytu, kromě řídkých pouze případností,

kdež má předpis jinak učiniti velel. Jeviloť se zajisté jeho smýšlení, jak jsem často svědkem toho byl, v držení se té zásady, že člověk nacházeti musí odměnu ve vědomí vykonané povinnosti, ne v pouhém lesku zevnějším, kterýž nebývá povždy měřítkem v té věci neklamným.

Veliké vynasazení Burgrovo ve všelikém možném ohledu, nemalý počet jeho zásluh, získaných v řízení duchovenenském a v dozorství školním, a následovavší na to mnohonásobné vyznamenání, uložila jeho představeným též milou povinnost, aby zároveň v ohledu příjmů byl příznivěji postaven, a při své rozsáhlé, mnohdy obětné, ačkoli vždy ve slušných mezích držené hostinnosti, při svém ochotném podporování mnoha blahodějných ústavů, jakož i při své dobročinnosti ku potřebným nemusel zápasiti s překážkami materiálními; ačkoli on sám již nikdy nějaké větší odměny očekávati sobě netroufal. Naskytla se k tomu příležitost uprázdněním císařského děkanství v *Brandejse* nad Labem (úmrťm vzdělaného děkana Obstzierera, známého z tak zvané doby Josefovské) a zvláštní náhodou zároveň též uprázdněním stádnictví a školdozorství okresu Brandejského. I bylť Burger po předešlém výslovném nabídnutí a na veřejestný návrh svého duchovního představenstva od vlády v říjnu roku 1832 na ono děkanství dosazen. Odebrav se ze své milé pro něj truchlící osady v Černoušku, kde tak přemnoho byl zvelebil ve všelikých oddílech správy duchovní, rozloučiv se s duchovními spoludělníky milého jemu okresu Budyňského, kde tolikaletý svazek v pravdě bratrský mu byl hojně oslazoval dny, práci a starosti v průvodu mající, žehnán ode všech, kteří v hojně míře okonšeli důkazův jeho přívětivosti, vlídné stědrosti a vůbec dobroty srdce, — přesídlil se v říjnu roku 1832 do Brandejsa na místo nového svého působení, kde předcházející pověst daleko rozšířená o muži zasloužilém a ve všelikém ohledu výtečném byla působila nelicené potěšení nad jeho za děkana ustanovením. Brzo pak na to, totiž počátkem roku 1833 též

vedení vikariátního a školdozorského úřadu v okrese téhož jména převzal, při čemž mu i hodnost arcijahna kraje Kouřimského udělena byla.

A odebrav se Burger ze svého bývalého stanoviště na toto své nové v Brandeje, přenesl spolu v okres ten všechnu tu účinnost a ke všemu dobrému snahu, všechnu tu v duchovní správě horlivost, pro školy bedlivost a dobročinnost, které tak utěšených stop, tak požehnaného ovoce v předešlém místě jeho působení byly pozůstavy. Musel bych zde všechno to znovu opakovat, což svrchu již, pověděno jest, kdybych vytknouti měl, co i zde prospěšného činil v oboru úřadu nově na se vloženého. Celý běh jeho působení na osadě Brandejské, i v duchovním střídání a školním okrese téhož jména, podává tolik důkazův šlechtné vůle, kolik v témž objemu bylo jeho skutkův. Jevíť on všude v činech vytknutou sobě zásadu: „Pro blaho jiných pracovat, nebudiž nám nikdy obtížno“; — „na sebe budme přísní, k jiným pak mírní“ Jeho nábožná, se smýšlením v pravdě církevní spojená mysl, — která však nekladla pouhou zevnější obřadnost výšeji nad vnitřní podstatu našeho utěchuplného náboženství a která ve výhradním pěstování ascetiky nehledala samého účele, nébrž toliko prostředku, toužíc jeviti se v činech křesťanské lásky a hledíc opatřiti se zároveň vědomostmi k odpuzení útokův nepřátelských — ta jeho mysl v pravdě nábožná, spolu provázená stále s příkladnou živostí mravností, ač mírného obveselení nevymezující, zjednala mu i zde vážnost kněze v pravdě veledůstojného. Jeho horlivost hlasatelská, příčinnost ku pravému zvelečování služeb Božích a k slušnému ozdobení chrámu, jeho činná starostlivost o školní i škole odrostlou mládež, zvláště o dívky chudé a řemeslnické učedníky, a vůbec jeho náklonnost ku pomáhání potřebným, zvláště když jaké neštěstí potkalo osadu, přiklonily mu i zde důvěru, lásku a žehnání všech, kteříž ty hojně výjevy vřelosti srdce jeho poznávali. Konečně obratnost jeho jednatelská, sdružená s příkladnou pilností, a jeho úradní

zkušenost, spojená s pastýřskou opatrností a přívětivým sobě počínáním, získaly mu také zde úctu u vyšších i jemu rovných v té míře, že pouhým přátelským usrozměním přemnoho ku prospěchu své osady i svého okresu vymohl, co by se snad jinému s větší tíží bylo podařilo. Na příklad zde uvedu osadu školu Brandejskou, o jejíž přiměřenější stavbu novou se před Burgrem šestnácte a za něho celých osm let jednalo. Velikému jeho namáhání se konečně podařilo, v nynější pěkné výstavnosti tu škola způsobiti, z čehož Burger potěšen, v den jejího zasvěcení roku 1841 při ní zároveň hned první základ ke knihovně darováním tří set knih učinil. Že se mu nepodařilo tak pravidelně zřízený ústav chudých způsobiti v městě Brandejse, jako ve vesnici Černonášku, přičítati se musí pouze nedůstatku účastnosti těch, při nichžto všechno jeho úsilné představení a snažení marné bylo. Měl-li pak některé křehkosti, tážeme se: Který smrtelný asi jich nemá? — i nebude lze nám pak nepřipojití toužení, abychom jich měli v tak skrovné míře. Jsouť ony zajisté malé, pakli se na druhou váhy stranu kladou všechny ty činy blahopůsbné, kterými prospěl v rozsáhlém okresu své mnohohodějnosti.

Ta neunavenost v dobrém přiměla i dobrosrdečného knížete arcibiskupa, Aloisia Josefa, k novému jeho zásluh uznání; neboť na návrh laskavého toho pastýře vrchního byl roku 1841, právě v pětadvacátý rok svého vikářství, od vlády jmenován čestným kanovníkem při starožitném chrámu Páně sv. Kosmy a Damiana v Staré Boleslavi. — Leč tak mnoholeté, trvalé namáhání v bedlivém vedení střídnictví a školdozorství, a následkem toho i z části porušenost zdraví přinutily konečně Burgra ku poděkování se z úřadu vikářského a školdozorského. Stalo se to v prosinci roku 1847. Slavnost, která mu z příčiny toho dne 6. ledna; v den jeho 66tiletých narození, byla uchystána od duchovenstva a učitelstva okresního spolu s úřednictvem, o kteréž podána jest zpráva v „Casopisu pro katolické duchovenstvo 1848“

sv. 2., pak i učiněná jemu při tom počta čestného měšťanství Brandejského osvědčují svou upřímnou a srdce dojmající povahou asi nejlépe, kterak se cenilo snažení jeho ze strany těch, kteříž v nejbližším byli s ním spojení, v nejbližší styčnosti.

Toužili jsme všichni, kteří jsme ho blíže znali, a doufali jsme též, že šlechtitný ten lidomil a výtečný pastýř duchovní ještě po dlouhá léta bude moci své činné živobyčí obětovati nyní výhradně duchovní správě svých milých Brandejských; doufali tak i ti, jeho osadníci tím více, jelikož opět již připraven byl ku postnám, od něho vždy tak ochotně konaným řečem duchovním: ale právě když je počítí měl, ustanoveno jinak podle nevystihlých cest vyšších, — podle cest, smrtelnému oku nevyzpytatelných! Nelitostivá smrt, kteráž hned od sklonění roku 1849 nakažlivou hlavničkou též v Brandejské vojenské nemocnici své hojně odbývala žně, poděla i život vysoce ctěného tohoto správce duchovního, zajisté jednoho z nejváženějších. Následkem nakažení v nemocnici jmenované, a novým připojením se k tomu jiného neduhu, u něho obvyklého, zemřel Burger po třídenní, zápasu plné nemoci dne 16. února o půldvanácté hodině s půlnoci, právě v prvním týdnu postnám, v kterém že opět na tento rok své posvátné hlásání postní započne, se těšil. *Dobrovolně* uděloval nemocným a umírajícím vojínům útechy svatého náboženství skrze více než pět měsíců, ve mnohý den desíti i dvanácti mužům pojednou svátosti umírajících udělující, a klesnul k žalosti všech, kteříž jeho ke všemu dobrému nakloněné srdce znali, v temné obydlí chladného hrobu, co *obět duchovního povolání*, v 68. roce svého věku, a v 46. svého neunaveného kněžského působení.

Hluboce dojmající truchlost nad ztrátou tak neočekávanou jevila se při každém, kdož jej znal, hned po rozšíření té smutné zprávy, jmenovitě pak v den jeho pohřbu, kterýž při účastenství převelkém 19. února se odbýval. Ačkoliv počasí tohož dne velmi nepříznivé bylo, shromáždila truchlá

ta slavnost nicméně tak veliké množství účastných z blízka i z daleka, jakž jich Brandejs asi zřídka pospolu vidal. Téměř veškeré střídnické duchovenstvo, i ze vzdálenějšího vúkolí, majíc střídníka a školdezorce, důstojného p. Hlaváčka, v čele, spolu s četnými oudy učitelstva a se školní mládeží, civilní a vojenští důstojenci, celá národní obrana místní, oddíl vojska, všichni pořádkové řemeslníci se svými příznaky, a pak převeliký dav lidstva provázeli trpce zeleného na jeho poslední cestě pozemské — k tichému hrobu u prostřed hřbitova Brandejského. Slzy, od jeho čtitelů bez rozdílu stavu unorené — zvláště při žehnání v domě děkan-ském, při pohřební od d. p. střídníka činěné řeči, a pak na hřbitově, na tom vchodu ku věčnosti — dávají velečestné svědectví o neunavené jeho činnosti, o jeho dobrotě srdce a jeho obětivé lidmilovnosti, v jejíchžto projevení tak *důstojně* skončil běh svého života, vždy službě jiných s ochotností obětovaného. Že truchlivost nad neočekávanou ještě ztrátou byla z hlubin duše vycházející, kdož by nejiatil po všech těch úkazech, z činného jeho života zde kladených? Náleželť on zajisté v počet oněch mužův šlechtných, kteří své síly bez ustání a s ochotnou vůlí věnují povinnostem svého povolání, ve svém kráčení po dráze zaměřené nic mysliti se nedávající klamným často měřítkem odměny lidské.

Duše drahá muže šlechtného! přijmiž zde od toho, jemuž jsi tak často vlídné účastenství jevil v trpkých strastech jeho, — přijmiž zde ta skrovná slova, věnovaná tobě co žertvu povinované vděčnosti nad rovem tichého spánku tvého! Přijmiž ta slova má co prostou pomněnku, ostýchavě připojenou k nevadnému tvých zásluh věnci, kterýž ozdobuje klidnou hrobku tvou! *Slza* se třpytí na pomněnce té, — slza bolu; ale v slze leskne se záře světla nebes, obraz to nesmrtelnosti, obraz to naděje milého sledání! Tam, kde's toho vždy sobě žádal, odpočívá smrtelná schránka tvá, — tam u prostřed hřbitova, v *srdci* místa odpočívání osadníků tvých, kterýmž bylo vždy přikloněné *srdce tvé*. A nad

hrobkou tvou k výši se pne posvátný kříž, a na něm obraz Toho, jenž rozprostíraje umučené ruce své objímá ty, kteříž odpočívají na místě přechodném ku věčnosti; — pñí On tam na kříži, a objímá i tebe svou láskou, svým milosrdenstvím! Byť pak i v temné hrobce těla smrtelná ochránka tvá, bys i nedlel mezi námi: přijmiž to osvědčení, že v srdcích otitelů tvých potrvá drahá na tebe zpomínka; že žijíš a žítí budeš v neskonale památce všude, kde činný duch tvůj pozůstavil telikeré stopy blahodějnosti, pocházející ze šlechetného, čistého lidomilenství!

Ať nás brána hrobu odloučila,
Neutichl vroucí lásky hlas; —
Ta nás k tobě, milý, připojila
Srdcem věrným a na věčný čas:
Láska ta po tichém spánku v hrobě
Svolá nás pak všechny jednou k sobě.

Psáno v Praze u sv. Jakuba dne 16. března 1850.

Dědictví ss. Cyrilla a Methoda.

Na pobratřené Moravě sjednotili se někteří horliví a láskou k církvi i národu svému nadšení kněží k tomu, aby na způsob našeho Dědictví svatojanského zarazili ve vlasti své ústav k vydávání dobrých a užitečných kněh. Nazvali pak ústav tento „*Dědictví ss. Cyrilla a Methoda.*“ Jeho Excellenci pan biskup Brněnský ústav tento schválil a potvrdil, duchovenstvo pak a všickni horliví katolíci s radostí vítají ústav, kterýž sobě tak vznešený a blahorodný úkol vytknul. I my Čechové radujeme se z tohoto různého podniknutí bratří našich na Moravě, a bohdá nezůstaneme pozadu, uýbrž seč jsme, budeme tento blahodějný ústav tak podporovati, jako bratři Moravané podporovali naše Dědictví

svatojanské. Zatím přejeme těm horlivým podnikatelům, aby nebeský Pán rozmnožil sňty jejich, a udělil jim štědré pomoci a hojného požehnání. Stanovy tohoto ústavu, kteráž na mnoze podle stanov našeho Dědictví zřízeny jsou, zní takto :

§. 1. Účel dědictví ss. Cyrilla a Methoda.

Dědictví zamýšlí péči vésti o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje, všestranné a však na základu víry katolické.

§. 2. Prostředky ku dosažení účelu toho.

1. Spisování a vydávání knih a sice nejen výhradně náboženských a vzdělávacích, nýbrž vůbec ku potřebám duchovým našeho věku prohlédajících zvláště pak dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel, orby atd. I v zábavných spisech obsažena býti má huť obrana nebo utvrzování pravdy některé katolické, již se časový odpor dotýká.
2. Časopisy a všelijaké listy běžné. Organem dědictví Cyrilla-Methodějského bude: „Hlas jednoty katolické“ v Brně.
3. Předměty umělecké k. p. obrazy a zeměvidy (mapy) atd.

§. 3. Zřízení dědictví.

1. Spoluoudem dědictví může se státi každý, kdo jednorázem na vždy položí 10 zl. stř. 2. Kdo však témuž ústavu 100 zl. stř. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 3 výtisky i nákladnější předměty zdarma. 3. Kdo jednou na vždy dá 40 zl. stř. bude téhož ústavu spoluoudem první třídy, a obdrží dva výtisky, kdo 20 zl. stř. položí, stane se spoluoudem druhé třídy a obdrží dva výtisky a kdo 10 zl. stř. přispěje, bude spoluoudem třetí třídy, a obdrží 1 výtisk zdarma. Spoluoudové druhé a třetí třídy obdrží nákladnější předměty za poloviční cenu. 4. Řehole, celé děkanství (vikariaty), osady, knihárny, školy, rodiny vstupují dvojnásobným příspěvkem v nadřecené třídy. Spojili

se pak manžel a manželkou, nebo bratr se sestrou, v jeden základ: vydávají se knihy toliko do úmrtí prvního. Aby pak úmrtí spoluouda přišlo ústavu tomuto ve známost: žádají se vel. duchovní pantýřové, aby pak úmrtí takové redakci ústavu toho třeba i poštou přímo oznámili ráciž; což třeba také činiti, když spoluoud buď k vyšší důstojnosti vynikl aneb se jinam přestěhoval. 5. Každému volno doplněním základu u vyšší třídu postoupiti. Zaslé-li tedy k prvním 10 zl. opět 10 zl. stř., stane se spoluoudem druhé třídy. Avšak spoluoudství postoupiti jinému nedovoluje se pro mnohé obtížnosti, které-by odtud ústavu vzešly. 6. Každý přistupující ráciž jmeno a místo přebývání svého, jakož i děkanství neb vikariat udati. 7. Každý kněz, který jest oudem dědictví, běře na sebe povinnost, buď ve slavnost nebo v některý den oktávy ss. apoštolů Cyrilla a Methoda sloužiti mši sv. za všechny živé a mrtvé spoluoudy dotčeného dědictví, a bude-li libo a možno i jinou za obrácení národů slovan-ských od jednoty církevní odloučených, kteroužto pobožnost jistě každý věrný katolik moravský spolu konati neopomine; protož kdo tomuto dědictví v poslední vůli své odkáže 100 zl. stř., té výhody dojde, že v oktávě ss. Cyrilla a Methoda ode všech kněží spoluoudů za něho mše sv. sloužiti se budou. 8. Zpráva dědictví povedou nížepsaní kněží, kteří se byli o zřízení takového dědictví za důležitými příčinami sjednotili, a kteřížto buď v Brně, nebo na blízce přebývají. 9. Tento výbor má povinnost, každý měsíc jedenkrát v Brně se scházeti, a o tom, čeho by zapotřebí bylo, rozhodnouti; má právo, počet oudů odcházejících vyplniti nebo i rozmnožovati, avšak nejinak, leč katolickými kněžími. Naopak ale: 10. Každý oud dědictví má právo, písemně návrhy své činiti a přání svá projevit dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán bude, svědomitě je v úvahu vzíti, a dle nichž, pokud potřeba, se zachovati. 11. Výbor povede všechny záležitosti dědictví ss. Cyrilla a Methoda a sleží každoročně tiskem počty o působení a

činnosti své veřejnosti. 12. Nekuž, který témaž dědictví obětuje práce své, obdrží mimo spoluodství také honorár podle výbornosti, oháírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž úsudek výbor téhož ústavu pronese, kněz však, jenž spis svůj věnuje dědictví, zavděk bere cti, býti oudem téhož ústavu a zapravením výloh, které ho při práci té nadešly; až fond se sesilní, i kněžím honorár se podá.

§. 4. Vydávání kněh a spisů.

1. Rozesílání spisů a předmětů dědictvím vydávaných, převzímou na sebe jednatelové ustanovení a ve známost uvedení, kterýmž dva exempláry za tu práci přidány býti mají. 2. Všeliké dopisy, strany kněh a předmětů jiných učiněné, buďtež odeslány pod firmou: „Na redakci dědictví ss. Cyrilla a Methoda v Brně.“

V Brně na den sv. Víta, patrona českého a moravského 1850.

K b r u s u.

Přítel, ele; má v sing. *l* měkké; však v plur. dosahuje *l* tvrdého, a tedy accus. a instr. *přátely* (a neboli *přáteli*.) Slovo *manžel* jako *anděl* a jiná mají veskrze *l* tvrdé; a tedy genit. sing. *manžela*, plur. acc. *manžely* atd.

Přesaditi, saditi na jiné místo, u př. zahradník přesazuje květiny; *přeložiti*, *překládati*, *přetlumociti* u př. z českého na německo.

Přimlouvati se za někeho *k někomu*, ne *u někeho*. Josef prosil vinaře, aby se za něj *ke králi* přimluvil.

Vstříc jdu, a *naproti* stojím.

Vydavatel, ne *vydávatel*.

Vyznavač, ne *vyznávac*; při čemž se Čech řídí

tím pravidlem: vzrůstá-li které slovo do délky, krátí se jeho dlouhé hlásky.

Vybírá se to pěkně, das nimmt sich gut an, pouhé poněmčilost; po česku; *to pěkně stojí, to pěkně sluší, to se dá viděti, to se dá slyšeti, to pěkně vypadá.*

Zálešeti, interesse, nemá passivum, ač Němec velmi chybně mluví a píše *gelegen sein*. Nemohu-li říci *záleší se, záleželo se*; nemohu také na žádný způsob říci *záleženo, záležino* jest, bylo, bude. Mea interest, mně na tom *záleží*; intererat, *záleželo*, intererit, *zálešeti bude.*

Zamlouvám, objednávám věc, obesílám osobu, ich bestelle.

Zpečovati, ne zpečovati, neb spečovati, pochodit z kořene zpět, a znamená zpět *postupovati*, t. j. nechtíti k něčemu svoliti, něco udělati, weigern.

Zůstávám, tolik co *z-ostávám*, a to tolik co *ostanu*, maneo, remaneo, ich bleibe, bleibe übrig, a ne ich wohne *bydlím, přebývám, jsem bytem*. Jungmann sice na něčí radu uvodí ex usu *zůstavati* pod významem *bydleti*; vímeť pak, že osobní dobrota Jungmannova nechtěla nikoho uraziti; mimo to se jeho důvěra domnívala, že každý tak přísně skoumal, jakož on sám; konečně říci můžeme, *usus est tyrannus*: zachovejme tedy každému slovu jeho přirozený význam a číháme přísný rozdíl mezi *prebývám*, ich wohne, a *zůstávám*, ich bleibe.

Žal, žalost, das Leid, *žel* der Wunsch; zastaralé sice poněkud, obnovme to, abychom nabyli potřebného ztraceného významu.

Návěští o nové české Biblii.

Dáváme na vědomí, že se přece již jednou v brzkém čase nové té biblii dočkáme, o nížto jsme již několikráte zde zmínku učinili. Jeť již až na několik archů dotištěna.

Dopisovatel.

1. Velebnému p. K. Š. v H. v známost uvozujeme, že výtečné pojednání jeho „o civilním sňatku manželském“ přišlo pozdě. Tiskli jsme již literaturu.

2. Recensí na výbornou homiletiku důstojného pana Špachty obdrželi jsme od důstojného p. ☐ též pozdě: Podáme ji s radostí ve svazku druhém.

3. Článek p. ☐ o uspořádání poměrů mezi faráři a jich kaplany podáme též v II. svazku.

4. Na list bez datum a podpisu poštou nám zasláný odpovídáme: Že ty dvě vzácné listiny, o kterýchž mluvíte, do tohoto Časopisu vzaty byly, zajisté nikomu nevhod nepřišlo. Kdyby zde jich nemělo býti, kde medle budeš je bratře milý hledati, kdyby se stalo, že jednu neb druhou pohřešíš, což ovšem porůznému takovému jednomu listu snadno se přihoditi může. A zdaž těch listů se dostalo všechněm bratřím našim v celé vlasti? Nebuď tak příkrý. I oo do recensí těch dvou malých knížek jsi trochu příliš přísný. Nebylo tím tak velmi mnoho místa jak si naříkáš. Konečně věz bratře milý, že i já znám smutné vaše postavení, a že vám srdečně lepších časů přeji. Co se tkne slabé kapsy a výlohy dvou zlatých na Časopis, oznamuji zde veřejně, že každý kaplan, kterýž pro Časopis ke mně chce si posílati, dostane jej za 4 zlaté víd. čísla. Kdyby nebyly teď tisk a papír nad míru drahé, dal by se Vám ještě lacněji.

5. Velebnému p. A. v Žel. oznamujeme, že jsme list jeho od 21. října m. r. obdrželi, a že později žádosti jeho vyhovíme.

6. Druhý svazek vyjde 15. dubna.

O b s a h.

Pojednání.

	Str.
Vyjimky ze spisů Ludvíka z Granady	3
O příčinách zmáhající se nevěry a náboženské netečnosti	16
O zpovědi	40
O křtu doma udělovaném	53
Důležitý návrh ke zdaru katolického kazatelství	67
Viděňský Denník	72
Dodávek k civilnímu manželství	86
Církevní Missie v osadách katolických	97
Drobnůstky z úřadu a života pastýřského	143
Řeč po oddaykách	150

Literatura.

Hodiny nábožného čtení	152
Katolický Katechismus	160
Čtyřerо knéh о následování p. Marie	161
Lutr, jak stál pro víru a církev katolickou	162
Kniha dítek	163
Oznamovatel	165

Zprávy.

List sv. Otce k Nejdůst. Knížeti a Arcibiskupovi	166
Pastýřský list	169
Posvěcení chrámu Páně Řepínského	171
Antonín Burger	173
Dědictví ss. Cyrilla a Methoda	186
K brusu	189
Návěští о nové české Biblii	190
Dopisovatel	191

O b s a h.

Pojednání.

	Str.
Vyjimky ze spisů Ludvíka z Granady	3
O příčinách zmáhající se nevěry a náboženské netečnosti	16
O zpovědi	40
O křtu doma udělovaném	53
Důležitý návrh ke zdanu katolického kazatelství . . .	67
Viděnský Depník	72
Dodávek k civilnímu manželství	86
Církevní Missie v osadách katolických	97
Drobnůstky z úřadu a života pastýřského	143
Reč po oddaykách	150

Literatura.

Hodiny nábožného čtení	152
Katolický Katechismus	160
Čtyro kněh o následování p. Marie	161
Lutr, jak stál pro víru a církev katolickou	162
Kniha dítek	163
Oznamovatel	165

Zprávy.

List sv. Otce k Nejdůst. Knížeti a Arcibiskupovi . . .	166
Pastýřský list	169
Posvěcení chrámu Páně Řepínského	171
Antonín Burger	173
Dědictví ss. Cyrilla a Methoda	186
K brusu	189
Návěští o nové české Biblii	190
Dopisovatel	191